

Comuna Vețel, județul Hunedoara
Primăria și Consiliul Local

STRATEGIA
DE DEZVOLTARE DURABILĂ
2021 - 2027

“De multe ori este nevoie de mai mult curaj sa faci ceea ce este bine decat frica de a face ceea ce este gresit.”

Abraham Lincoln

Cuvânt înainte

Stimați cetățeni,

Comuna Vețel, județul Hunedoara trece prin schimbări și se transformă datorită necesităților actuale ale locuitorilor, astfel dezvoltarea durabilă a comunității locale reprezintă pentru noi o prioritate. Pentru a asigura această dezvoltare o soluție și o preocupare a conducerii primăriei este strategia locală de dezvoltare durabilă - un proiect de viitor care vine să satisfacă nevoile comunității locale. Știind că durabilitatea pleacă de la ideea că activitățile umane sunt dependente de mediul înconjurător și de resurse, considerăm că sănătatea, siguranța socială și și stabilitatea economică a comunității sunt esențiale în definirea calității vieții.

Obiectivul nostru major este asigurarea bunăstării tuturor locuitorilor comunei noastre, utilizând în acest scop toate resursele disponibile ale Consiliului local și aparatului de specialitate ale primarului, umane, financiare și materiale.

În aceste condiții, de când mi-ați acordat încrederea dumneavoastră, am făcut tot ce mi-a stat în putință să modernizez această comună, inclusiv valorificând potențialul local, și să depun efort pentru a o aduce la nivelul demn de a se integra în Uniunea Europeană.

În perioada 2014-2020 au fost realizate numeroase investiții în comună, arătând că și în mediul rural oamenii pot avea tot confortul de la oraș. Fie că a fost vorba de investiții finanțate cu fonduri locale, guvernamentale sau europene, am găsit mereu cea mai avantajoasă variantă, asigurând un echilibru între veniturile comunei și necesitățile de dezvoltare.

Pentru anii următori este necesară dezvoltarea multifuncțională a comunei, de aceea este pregătit un portofoliu de proiecte din fonduri proprii sau FE pentru investiții, când noile linii de finanțare vor fi disponibile.

Având în vedere că prioritățile comunei sunt încă reprezentate în mare parte de nevoia pentru infrastructuri primare, atât Consiliul Local și angajații primăriei, cât și toți cetățenii comunei sunt preocupați de toate aspectele vieții din comună, de la infrastructura mare – drumuri, alimentare cu apă, canalizare sau iluminat public – și până la revitalizarea tradițiilor locale, întreținerea școlilor, grădinițelor și a căminelor culturale.

Ca Primar al Comunei Vețel doresc să mulțumesc cetățenilor, consilierilor locali și angajaților primăriei care, prin participarea lor, au făcut și fac posibilă dezvoltarea locală a comunei Vețel.

Primar
Ioan Hențiu

Cuprins

1. Introducere	4
1.1 Definiții și Abrevieri	4
2. Strategia UE pentru Dezvoltare Durabilă	6
2.1 Strategia politică generală a UE	6
2.2 Orizont Europa	7
2.3 Angajamentul UE față de dezvoltarea durabilă	8
2.4 Implementarea Agendei 2030 pentru dezvoltarea durabilă	11
3. Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă a României 2030	13
3.1 Principiile generale utilizate în elaborarea Strategiei Durabile	19
3.2 Planul Național de Redresare și Reziliență	20
4. Strategia regională de dezvoltare pentru perioada 2021-2027	27
4.1 Cadrul regional Vest de dezvoltare pentru perioada 2021-2027	29
4.2 Axe prioritare și obiectivele specifice de dezvoltare regională	39
4.3 Parteneriate	41
4.4 Analiza SWOT Regională	50
5. Caracterizare generală a județului Hunedoara	54
5.1 Cadrul istoric	55
5.2 Cadrul natural	56
5.3 Infrastructura	59
5.4 Economia și Mediul de afaceri	60
5.5 Populația	62
5.6 Învățământ și educație	63
5.7 Sănătate și situație socială	64
5.8 Cultura	67
5.9 Turismul	68
5.10 Valorile județului Hunedoara	69
6. Prezentarea comunei Vețel, județul Hunedoara	73
6.1 Repere istorice	73
6.2 Așezare geografică și suprafață	74
6.3 Cadrul natural	75
6.4 Populația	76
6.5 Învățământ și educație	76
6.6 Economia și Mediul de afaceri	77
6.7 Infrastructura	79
6.8 Servicii publice	80
6.9 Sănătate și asistență socială	81
6.10 Cultură și Turism	82
7. Evaluarea Strategiei de Dezvoltare Locală 2014-2020	88
7.1 Portofoliul de proiecte demarate/implementate în perioada 2014-2020	88
8. Planificarea strategică	91
8.1 Generalități	91
8.2 Principii și condiții	93

8.3	Obiective generale	93
8.4	Consolidarea capacității instituționale a primăriei	93
9.	Strategia de Dezvoltare Durabilă a comunei Veșel, județul Hunedoara	96
9.1	Etape metodologice ale elaborării strategiei de dezvoltare durabilă	96
9.2	Obiectivele strategiei de dezvoltare durabilă	97
	9.2.1 Obiective generale	97
	9.2.2 Obiective specifice	100
9.3	Dezvoltarea locală a comunei Veșel, județul Hunedoara	103
9.4	Implementarea Strategiei de Dezvoltare Durabilă	108
	9.4.1 Metode de implementare a Strategiei de Dezvoltare Durabilă	125
10.	Alocare financiară	127
11.	Parteneriatul în cadrul Strategiei de Dezvoltare Durabilă	128
11.1	Grupurile de Acțiune Locală - GAL	128
11.2	Federația Națională a Grupurilor de Acțiune Locală (FNGAL)	130
11.3	Asociația ”Microregiunea Țara Hațegului – Ținutul Pădurenilor GAL”	132
11.4	Parteneriatul comunei Veșel în cadrul GAL ”Microregiunea Țara Hațegului – Ținutul Pădurenilor”	133
12.	Bibliografie	134

1. Introducere

1.1 Definiții și Abrevieri

Comuna este o unitate de bază administrativ-economică din România, alcătuită din unul sau mai multe sate și condusă de un Consiliu comunal în fruntea căruia se află un primar. În România sunt 2.862 de comune.

Echitatea socială – prin care națiunile în curs de dezvoltare trebuie să aibă posibilitatea de a-și satisface nevoile de bază în ceea ce privește ocuparea forței de muncă, alimentația, asigurarea energiei, apei și canalizării.

Creșterea economică - reprezintă variația pozitivă a producerii de bunuri și de servicii într-o economie pe o perioadă determinată, în general îndelungată, fiind urmărit nivelul națiunilor în curs de dezvoltare pentru a se apropia de calitatea vieții din țările dezvoltate.

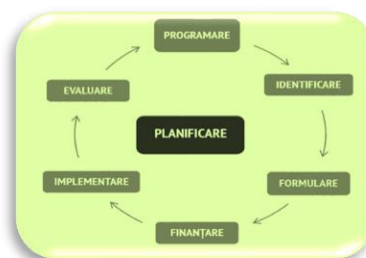
Uniunea Națională a Consiliilor Județene din România este o organizație neguvernamentală care reunește pe baza liberului consimțământ, Consiliile Județene din România, ca autorități ale administrației publice locale.

Dezvoltare durabilă înseamnă totalitatea formelor și metodelor de dezvoltare socio-economică care se axează în primul rând pe asigurarea unui echilibru între aspectele sociale, economice și ecologice și elementele capitalului natural. Cea mai cunoscută definiție a dezvoltării durabile este cea dată de Comisia Mondială pentru Mediu și Dezvoltare (WCED) în raportul „Viitorul nostru comun”, cunoscut și sub numele de Raportul Brundtland: „dezvoltarea durabilă este dezvoltarea care urmărește satisfacerea nevoilor prezentului, fără a compromite posibilitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi”.

Strategia Locală de Dezvoltare Durabilă reprezintă cadrul care orientează alegerile ce determină natura și direcția unei comunități, instrumentul participativ care implică întreaga comunitate și care are drept scop asigurarea dezvoltării economice și sociale. Strategia de Dezvoltare Locală este instrumentul principal pentru luarea unor decizii care au la bază evaluări anterioare cu caracter justificativ.

Planificarea reprezintă un proces continuu care nu are finalitate decât după ce strategia a fost implementată cu succes cu ajutorul organizării, coordonării și controlului. Controlul furnizează informații în legătură cu eficiența planurilor de acțiune și asigură date de intrare în noul proces de planificare.

Planificarea strategică este efortul organizat de luare a deciziilor fundamentale și de planificare a acțiunilor care arată cine este acea organizație, ce face și de ce face ceea ce face în sensul atingerii scopului ideal pe care și l-a propus. (Bryson's Strategic Planning in Public and Nonprofit Organizations). Realizarea planificării este constituită din proiectarea și trasarea obiectivelor care vor fi menționate în Strategia de Dezvoltare Locală.

Planificarea strategică de mediu este un proces permanent care stabilește direcția și obiectivele necesare corelării dezvoltării economice cu aspectele de protecție a mediului.

Etapele elaborării și realizării unui plan strategic formează un ciclu continuu, prin intermediul sistemului de monitorizare, evaluare și actualizare pe baza mecanismului parteneriatului strategic. La baza acestuia se află colaborarea între instituții, agenți economici, organizații neguvernamentale, comunități locale, toate având un interes comun în ceea ce privește rezolvarea problemelor economice, sociale și de mediu.

Planificarea începe cu un cadru de 4 întrebări fundamentale. Principiile care vor fundamenta procesul de planificare strategică sunt: diversitatea, echitatea, deschiderea, răspunderea și transparența, toate fiind componente ale încrederii civice.

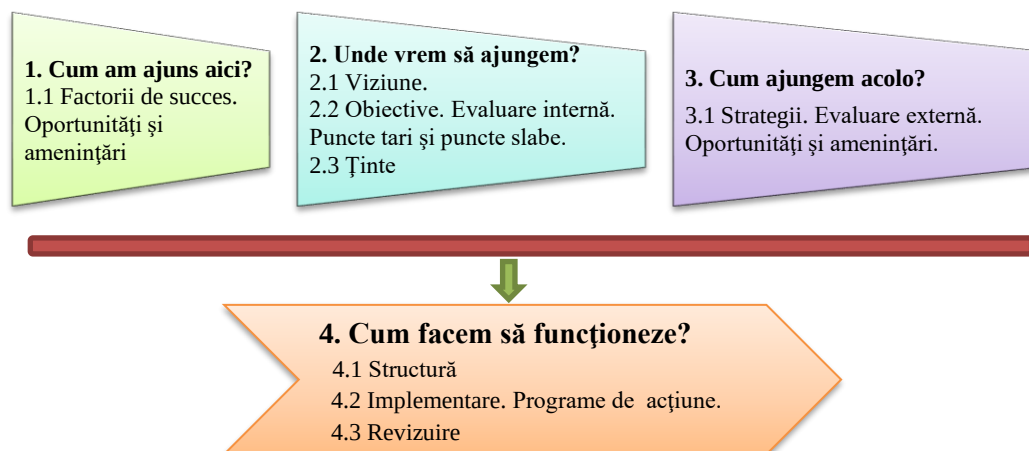

Fig. 1 Planificarea strategică

Abrevieri:

ADI – Asociație de Dezvoltare Intercomunitară;
 ADR - Agenția pentru Dezvoltare Regională;
 AFIR – Agenția pentru Finanțarea Investițiilor Rurale;
 AJOFM – Agenția Județeană pentru Ocuparea Forței de Muncă;
 AM PODD - Autoritatea de Management al Programului Operațional Dezvoltare Durabilă AM POEO
 - Autoritatea de Management al Programului Operațional Educație și Ocupare AM POR – Autoritatea
 de Management al Programului Operațional Regional;
 A.P.D.R.P. – Agenția pentru Plați pentru Dezvoltare Rurală și Pescuit;
 DGASPC - Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului;
 F.E.A.D.R. – Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală;
 F.E.D.R. – Fondul European pentru Dezvoltare Regională;
 G.A.L. – Grup Acțiune Locală;
 LEADER - Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale (Legătura dintre acțiunile
 de dezvoltare a economiei rurale);
 Natura 2000 - Rețea ecologică de arii protejate ce are scopul să mențină într-o stare de conservare
 favorabilă o selecție a celor mai importante tipuri de habitate și specii ale Europei
 P.D.R. - Planul de Dezvoltare Regională;
 PNCDI – Planul Național de Cercetare-Dezvoltare și Inovare;
 P.N.D.R. – Plan Național de Dezvoltare Rurală;
 PNRR – Planul Național de Redresare și Reziliență al României;
 PNS – Planul Național Strategic;
 POAT - Program Operațional Asistență Tehnică;
 POCID - Programul Operațional Creștere Inteligență și Digitalizare;
 POCIDIF - Programul Operațional Creștere Inteligență, Digitalizare și Instrumente Financiare;
 POCS - Program Operațional Combaterea Sărăciei;
 POCU - Program Operațional Capital Uman;
 PODD - Programul Operațional Dezvoltare Durabilă;
 POEO - Programul Operațional Educație și Ocupare;
 POIDS - Programul Operațional Incluziune și Demnitate Socială;
 P.O.R. - Programul Operațional Regional;
 POS - Program Operațional Sănătate;
 POT - Programul Operațional Transport;
 RIS3 NV - Strategia de Specializare Inteligentă.

2. Strategia UE pentru Dezvoltare Durabilă

2.1 Strategia politică generală a UE

Următoarele instituții din Uniunea Europeană au stabilit în comun *Strategia politică generală a UE*: Parlamentul European, Consiliul European, Consiliul Uniunii Europene și Comisia Europeană.

Atribuțiile și activitățile principale ale acestor instituții sunt, în special:

- Consiliul European (care reunește liderii țărilor UE) stabilește orientările și prioritățile politice generale.
- Președintele Comisiei identifică, de asemenea, prioritățile politice ale mandatului său. O dată la 5 ani, la începutul mandatului fiecărei Comisii, președintele acesteia stabilește prioritățile care trebuie urmărite de-a lungul mandatului respectiv. Acestea reflectă agenda strategică a Consiliului și rezultatele discuțiilor dintre grupurile politice din cadrul Parlamentului European. În fiecare an, președintele Comisiei prezintă în fața Parlamentului European realizările obținute de Comisie în cursul anului precedent și prioritățile sau inițiativele planificate pentru anul următor, în discursul privind starea Uniunii. Pe baza declarației rostite de președintele Comisiei în fața Parlamentului European, în programul de lucru al Comisiei este inclus un plan de acțiune pentru următoarele 12 luni. El prezintă modalitățile prin care pot fi transpuse în practică prioritățile politice.
- Celelalte instituții europene și parlamentele naționale pot, de asemenea, să ofere sugestii cu privire la program.

Prioritățile Comisiei Europene pentru perioada 2019-2024 (orientări politice) sunt:

Pactul verde european

• Transformarea UE până în 2050 într-o economie modernă, eficientă în utilizarea resurselor și competitivă, păstrarea cadrului natural al Europei, abordând schimbările climatice și trasând calea către o Europă neutră din punctul de vedere al emisiilor de dioxid de carbon și eficiență din punctul de vedere al resurselor.

O Europă pregătită pentru era digitală

• Transformarea digitală prin investiții în întreprinderi, cercetare și inovare, reformarea protecției datelor, abilitarea persoanelor cu competențele necesare pentru o nouă generație de tehnologii și elaborarea unor norme corespunzătoare.

O economie în serviciul cetățenilor

• Consolidarea economiei UE prin asigurarea locurilor de muncă și reducerea inegalităților, sprijinirea întreprinderilor, aprofundarea uniunii economice și monetare și finalizarea uniunii pietelor de capital.

O Europă mai puternică pe scena internațională

• Afirmarea UE pe scena mondială, prin consolidarea poziției de campioni ai unui comerț puternic, deschis și echitabil, al multilateralismului și al unei ordini mondiale bazate pe norme. Consolidarea relațiilor cu țările vecine și cu țările partenere, precum și întărirea capacității UE de a gestiona crizele prin capabilități civile și militare.

Promovarea modului nostru de viață european

• Respectarea drepturilor fundamentale și a statului de drept - baza pentru egalitate, toleranță și echitate socială. Abordarea riscurilor în materie de securitate, protejarea și responsabilizarea consumatorilor, precum și consolidarea unui sistem de migrație legală și sigură, gestionarea în mod eficient a frontierelor externe ale UE, modernizare sistem de azil al UE și cooperare cu țările partenere.

Un nou elan pentru democrația europeană

• Consolidarea proceselor democratice ale Europei prin întărirea relațiilor cu Parlamentul European și cu parlamentele naționale, prin protejarea democrației UE împotriva ingerințelor externe, prin asigurarea transparenței și a integrității în întregul proces legislativ, precum și prin implicarea într-o mai mare măsură a cetățenilor UE în conturarea viitorului Uniunii.

2.2 Orizont Europa

Primul plan strategic pentru Orizont Europa a adoptat de către Comisia Europeană în data de 15 martie 2021, acesta fiind noul program de cercetare și inovare al UE în valoare de 95,5 miliarde EUR în prețuri curente. Planul strategic reprezintă o noutate în cadrul programului Orizont Europa și stabilește orientările strategice pentru direcționarea investițiilor în primii patru ani ai programului. Acesta asigură faptul că acțiunile UE în materie de cercetare și inovare contribuie la prioritățile UE, printre care se numără o Europă verde și neutră din punct de vedere climatic, o Europă pregătită pentru era digitală și o economie în serviciul cetățenilor.

Vicepreședinta executivă pentru *O Europă pregătită pentru era digitală*, Margrethe Vestager a declarat: „*Acest plan oferă un cadru pentru cercetarea și inovarea de înaltă calitate, bazate pe excelență, care urmează să fie realizate prin programul de lucru Orizont Europa. Prin această orientare strategică, ne asigurăm că investițiile în cercetare și inovare pot contribui la un proces de redresare bazat pe dubla tranziție verde și digitală, pe reziliență și pe autonomia strategică deschisă.*”

Apoi, comisarul pentru inovare, cercetare, cultură, educație și tineret, Maria Gabriel a menționat: „*Orientările planului strategic vor garanta că prioritățile noastre comune de politică a UE beneficiază de noi cunoștințe, idei și inovații. Această nouă abordare reprezintă o altă modalitate de a ne asigura că cercetarea și inovarea finanțate de UE vor aborda provocările cu care se confruntă europenii.*”

Planul strategic stabilește patru orientări strategice pentru investițiile în cercetare și inovare în cadrul programului Orizont Europa pentru următorii patru ani:

- Promovarea unei autonomii strategice deschise prin orientarea dezvoltării tehnologiilor, sectoarelor și lanțurilor valorice digitale, generice și emergente esențiale;
- Refacerea ecosistemelor și a biodiversității Europei și gestionarea durabilă a resurselor naturale;
- Transformarea Europei în prima economie digitală circulară, neutră din punct de vedere climatic și sustenabilă;
- Crearea unei societăți europene mai reziliente, mai favorabile incluziunii și mai democratice.

Cooperarea internațională stă la baza tuturor celor patru orientări, deoarece este esențială pentru abordarea multor provocări globale. Planul strategic identifică, de asemenea, parteneriatele europene cofinanțate și programate în comun, precum și misiunile UE care urmează să fie sprijinite prin intermediul programului Orizont Europa. Parteneriatele vor acoperi domenii critice precum energia, transporturile, biodiversitatea, sănătatea, alimentația și circularitatea și vor completa cele zece parteneriate europene instituționalizate. Misiunile UE vor aborda provocările globale care ne afectează viața de zi cu zi prin stabilirea unor obiective ambițioase și inspiraționale, dar realizabile, cum ar fi lupta împotriva cancerului, adaptarea la schimbările climatice, protejarea oceanelor, ecologizarea orașelor și asigurarea sănătății solului și a alimentelor. Utilizând un portofoliu amplu de instrumente în diverse discipline și domenii de politică, misiunile UE vor aborda aspecte complexe prin proiecte de cercetare, măsuri de politică sau chiar inițiative legislative.

Orientările planului abordează și o serie de aspecte orizontale, cum ar fi problemele legate de gen. Integrarea dimensiunii de gen va constitui o cerință implicită în conținutul cercetării și

inovării în întregul program, cu excepția cazului în care se specifică faptul că sexul sau genul ar putea să nu fie relevant pentru subiectul în cauză.

(Sursa: *Comisia Europeană* și <https://www.adrnorddest.ro/primul-plan-strategic-al-programului-orizont-europa-pentru-perioada-2021-2024-comisia-stabileste-prioritatile-in-materie-de-cercetare-si-inovare-pentru-un-viitor-durabil/>)

2.3 Angajamentul UE față de dezvoltarea durabilă

Dezvoltarea durabilă, prin însăși natura ei, presupune abordarea largă, acoperind aproape orice problemă care are o componentă socială, economică sau de mediu. Această perspectivă amplă prezintă atât avantaje, cât și dezavantaje – fiind nevoie de un echilibru între extinderea și profunzimea analizei.

În domeniul dezvoltării durabile, UE se află într-o poziție avansată. UE, alături de statele sale membre, este printre primii actori care pun în aplicare Agenda 2030 a ONU. Obiective de Dezvoltare Durabilă (ODD) sunt integrate în toate prioritățile de acțiune ale Comisiei Europene.

*Conceptul de ODD s-a născut la Conferința Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Durabilă (Rio+20), în 2012. ODD înlocuiesc cele opt Obiective de Dezvoltare ale Mileniului (ODM) cuprinse în textul Declarației Mileniului adoptată în septembrie 2000 la ONU. Majoritatea statelor lumii, printre care și România, se reuniau în 2000 în jurul unui **angajament de a reduce sărăcia globală și a salva milioane de vieți.***

Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă a fost adoptată în cadrul Summit-ului ONU pentru Dezvoltare Durabilă, în septembrie 2015, prin Rezoluția Adunării Generale a ONU A/RES/70/1.

În 2016, Comisia Europeană și-a prezentat abordarea strategică față de punerea în aplicare a Agendei 2030 și îndeplinirea obiectivelor de dezvoltare durabilă.

În 2017 au fost adoptate *Concluziile Consiliului UE*: „Un viitor durabil al Europei: răspunsul UE la Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă”, care reprezintă *documentul politic asumat de statele membre ale UE privind implementarea Agendei 2030 pentru Dezvoltare Durabilă.*

În mai 2018 Comisia Europeană a publicat propunerea privind *Pachetul legislativ privind Politica de Coeziune (PC) 2012-2027.*

Acesta cuprinde:

- Regulamentul privind prevederile comune (CPR)
- Regulamentul privind Fondul european de dezvoltare regională (FEDR) și Fondul de coeziune (FC)
- Regulamentul privind cooperarea teritorială;
- Regulamentul privind mecanismul de cooperare transfrontalieră;
- Regulamentul privind „Fondul social european plus” (FSE+).

Ca urmare a evaluării implementării la nivelul UE a Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă, în octombrie 2018, Consiliul European a emis un nou set de concluzii:

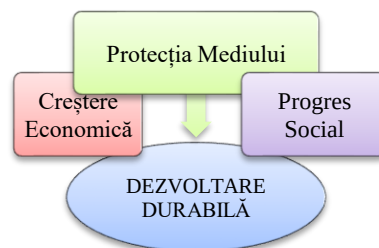
„UE și statele sale membre își mențin angajamentul ferm față de Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă și față de punerea în aplicare a acesteia. Consiliul European salută intenția Comisiei de a publica, în 2018, documentul său de reflecție, care ar trebui să deschidă calea către adoptarea în 2019 a unei strategii cuprinzătoare de punere în aplicare”.

În perioada ianuarie 2019 - iunie 2019, în cadrul președinției României la Consiliul UE, Grupul de lucru pentru Agenda 2030 de la nivelul acestei instituții a fost prezidat de către Csilla Lőrincz, șef de birou al Departamentului. În această perioadă au fost obținute progrese importante în ceea ce privește implementarea Obiectivelor pentru Dezvoltare Durabilă la nivel european.

Adoptarea Concluziilor Consiliului UE „Către o Europă tot mai sustenabilă până în 2030” este una dintre cele mai importante realizări. Cele 27 de articole reafirmă angajamentul Uniunii Europene pentru Agenda 2030 și schițează un cadru prin care poate fi implementată. Concluziile Consiliului UE au fost incluse și în discuțiile ce au stat la baza Agendei strategice a Comisiei Europene, care cuprinde o parte importantă dedicată dezvoltării durabile.

ONU consideră că ”Este important să îmbunătățim sinergia și coerența între politici și să dezvoltăm un cadru de reglementare, financiar și comportamental care să le transforme în realitate. Dezvoltarea durabilă ar trebui să fie unul dintre principiile fundamentale în toate domeniile de activitate.” (sursa: http://parlament.ro/afaceri_europene/afeur/2019/fi_2678.pdf).

Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă este structurată pe cei trei piloni ai dezvoltării durabile - **economic, social și de mediu**.

Pentru perioada 2021-2027, Uniunea Europeană a propus pentru bugetul european sprijinirea domeniilor importante, precum **inovarea** și **mediul înconjurător**, investițiile fiind concentrate în **5 obiective principale de politică (OP) cu propuneri Logica intervenției**:

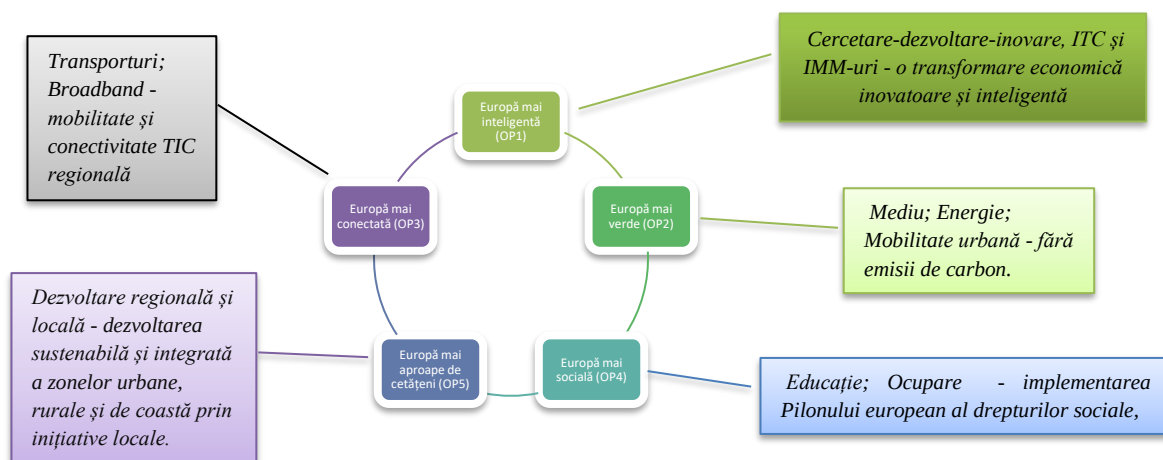

Fig. 2 Obiective principale de politică

Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă a Organizației Națiunilor Unite conține 17 obiective de dezvoltare durabilă (ODD) care sunt strâns legate între ele și concepute pentru a fi indivizibile, motiv pentru care integrarea acestora în acțiunile întreprinse de toți actorii este esențială pentru aplicarea cu succes a acestora pe teren.

ODD își propun să echilibreze cele trei dimensiuni ale dezvoltării durabile – cea economică, cea socială și componenta de mediu – prin acțiuni concrete prevăzute pentru următorii 15 ani, axate, printre altele, pe:

- demnitate umană
- stabilitate regională și globală
- o planetă sănătoasă
- societăți reziliente și echitabile
- economii prospere.

Statele membre ale UE ocupă deja primele locuri în privința punerii în aplicare a obiectivelor de dezvoltare durabilă (ODD). Cu toate acestea, nici o țară din lume nu a atins toate obiectivele convenite și, la o analiză mai atentă a performanței UE privind obiectivele de dezvoltare durabilă (ODD), se observă că UE trebuie să facă în continuare eforturi pe toate fronturile. Obiectivele contribuie la sporirea convergenței între țările UE, în cadrul societăților și în restul lumii.

Fig. 3 Obiectivele de dezvoltare durabilă (ODD)

Deși fiecare obiectiv este important în realizarea Agendei 2030, *Obiectivul 17: Parteneriate pentru realizarea obiectivelor* este mai special pentru că ne arată modul prin care putem realiza celelalte obiective, mai precis prin implicarea tuturor părților interesate - toate părțile interesate trebuie să fie implicate și să joace un rol activ în tranziția către durabilitate.

Fig. 4 Parteneriate ODD

2.4 Implementarea Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă

Agenda 2030 a fost adoptată și de România, și de Uniunea Europeană.

Pentru punerea în aplicare a prevederilor europene și a celor din documentele ONU în materie de dezvoltare sustenabilă în România a fost înființat Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă, prin Hotărârea Guvernului nr. 313/2017. Departamentul funcționează în cadrul aparatului de lucru al Guvernului, în subordinea prim-ministrului.

Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă din cadrul Guvernului României a inițiat în data de 21 iulie 2020, Conferința „Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă a României 2030 (SNDDR 2030), Cadrul de planificare strategică pentru Strategia de Dezvoltare Locală a Administrației Publice”. Sub motto-ul „*Planificăm global, acționăm local!*”, organizatorii și-au propus să creeze un spațiu de discuții care să reunească o gamă diversă de actori instituționali de la nivel central și local, pentru a accelera dezvoltarea României pe baza celor 17 Obiective pentru Dezvoltare Durabilă (ODD).

La nivel național, România a realizat primele analize pe baza Raportului de Țară din 2020 – Anexa D: Orientări în materie de investiții privind finanțarea politicii de coeziune în perioada 2021-2027. Pe fiecare obiectiv de politică, de asemenea, pentru conturarea viitoarelor programe operaționale, s-au organizat întâlniri cu partenerii de la nivel național și regional și s-a purtat un dialog permanent cu reprezentanții Comisiei Europene.

La nivel regional, ADR Vest a elaborat Planul de Dezvoltare Regională Nord-Vest 2021-2027. Elaborarea acestui document strategic de programare se bazează pe consultări cu autoritățile regionale, locale, cu organizațiile societății civile, cu parteneri economici și sociali, astfel încât să reflecte nevoile de dezvoltare ale regiunii, urmând ca pe baza acestuia, să se contureze un Program Operațional Regional dedicat Regiunii Nord-Vest. În data de 17 februarie 2021 a avut loc ședința Consiliului pentru Dezvoltare Regională Nord-Vest, în cadrul căreia s-a prezentat PDR Nord-Vest 2021-2027. Documentul a fost supus la vot și a fost aprobat favorabil prin Hotărârea 542/17.02.2021.

Principalele măsuri pentru implementarea Agendei 2030:

- integrarea ODD în absolut toate politicile și inițiativele UE – dezvoltarea durabilă este principiul călăuzitor esențial pentru toate politicile Comisiei Europene;
- raportări periodice, începând din 2017, referitoare la progresul UE
- promovarea Agendei 2030, astfel încât aplicarea acesteia să devină o prioritate și pentru guvernele statelor membre, Parlamentul European, celelalte instituții europene, diverse organizații internaționale și organizații ale societății civile și alte părți interesate
- înființarea unei platforme la nivel înalt care să sprijine schimbul de bune practici în vederea îndeplinirii obiectivelor în toate sectoarele și la toate nivelurile (național și european)
- lansarea unei viziuni pe termen mai lung, pentru perioada de după 2020.

Obiectivele de dezvoltare durabilă (ODD) au un caracter mondial, sunt universal aplicabile și sunt interconectate.

Pentru a promova o dezvoltare durabilă în întreaga lume, UE va continua cooperarea cu partenerii externi, utilizând toate instrumentele disponibile în cadrul politicilor sale externe și sprijinind, în special, eforturile țărilor în curs de dezvoltare.

Orientări strategice comunitare 2021-2027

- (1) La nivel comunitar, noile orientări strategice aferente perioadei de programare 2021-2027 accentuează importanța acordată **cercetării, inovării și transferului tehnologic**. Astfel, în propunerea Comisiei Europene pentru cadrul financiar multianual 2021-2027, unul dintre cele cinci obiective de politică este „*O Europă mai inteligentă – transformare industrială inovatoare și inteligentă*” și urmează să-i fie alocate cel puțin 35% din fondurile dedicate politicii de coeziune.
- (2) În *Raportul de țară din 2020* privind România, sunt identificate, precizate, **nevoi de investiții prioritare** pentru a consolida competitivitatea întreprinderilor mici și mijlocii prin sprijinirea creării de noi firme tip start-up și start-scale, de creștere a ratei de supraviețuire, gradului de competitivitate și internaționalizare, de a spori capacitățile de inovare a firmelor existente prin introducerea inovării la nivel de servicii, produse, proces, organizare-marketing, prin sprijinirea clusterelor industriale, prin cursuri de formare orientate către competențe specifice specializării inteligente.
- (3) La nivel comunitar, noile orientări strategice pentru perioada de programare 2021-2027 accentuează importanța acordată **dezvoltării teritoriale**. Astfel, la obiectivul de politică „*O Europă mai aproape de cetățeni prin promovarea dezvoltării durabile și integrate a zonelor urbane, rurale și de coastă și a inițiativelor locale*” au fost identificate nevoi de investiții prioritare cu rang înalt de prioritate pentru zonele metropolitane (poli de creștere) caracterizate prin creștere și suburbanizare, în vederea consolidării capacității de planificare și coordonare; sprijinirea dezvoltării urbane durabile a municipiilor reședință de județ încât să se asigure accesul la locuri de muncă și servicii publice de bază la nivel local în conformitate cu potențialul lor de creștere, inclusiv o abordare mai adaptată și diferențiată pentru aceste localități. Totodată, vor fi adresate nevoi de investiții cu rang înalt de prioritate și pentru dezvoltarea locală integrată economică, socială, culturală, demografică, mediu și securitate – sprijin pentru realizarea și implementarea strategiilor teritoriale integrate în zonele dezavantajate, reconversia zonelor afectate de declinul industrial, zonele sensibile cu o importanță deosebită pentru mediu.
- (4) Comisia Europeană a adoptat în februarie 2021 o nouă strategie a UE privind adaptarea la schimbările climatice, care definește calea de urmat pentru a face față consecințelor inevitabile ale schimbărilor climatice. În ultimii ani, schimbările climatice au efecte negative care sunt resimțite atât în plan economic, cât și social. Dar schimbările climatice afectează nu numai economia, ci și sănătatea și bunăstarea europenilor, care suferă din ce în ce mai mult din cauza valurilor de căldură. UE îndeamnă la acțiuni de adaptare la schimbările climatice la care trebuie să participe toate componentele societății și toate nivelurile de guvernare, atât în interiorul, cât și în afara UE. Se vor depune eforturi pentru a construi o societate rezilientă la schimbările climatice prin *îmbunătățirea cunoștințelor* referitoare la impactul schimbărilor climatice și a soluțiilor de adaptare, prin *intensificarea planificării adaptării* la schimbările climatice și prin multiplicarea *evaluărilor riscurilor climatice*, precum și prin accelerarea măsurilor de adaptare și prin sprijinirea consolidării rezilienței la schimbările climatice la scară mondială. (sursa: <https://ec.europa.eu/>).

3. *Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă a României 2030*

România, în calitate de stat membru al Organizației Națiunilor Unite (ONU) și Uniunii Europene (UE), a aderat la cele 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă (ODD) ale Agendei 2030. România, alături de cele 193 state membre ale ONU, la Summit-ul din septembrie 2015, a adoptat *Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă* - un program de acțiune globală în domeniul dezvoltării cu un caracter universal și care promovează echilibrul între cele trei dimensiuni ale dezvoltării durabile – economic, social și de mediu. Pentru prima oară, acțiunile vizează în egală măsură statele dezvoltate și cele aflate în curs de dezvoltare.

Conform HG nr. 313/2017 art. 3 alin. 1 lit. c, Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă „avizează propunerile aferente setului național de măsuri de dezvoltare durabilă, urmărind o abordare integrată și multidimensională a acestora, precum și *racordarea strategiei naționale la obiectivele de dezvoltare durabilă stabilite la nivelul Uniunii Europene și al Organizației Națiunilor Unite*;" Pentru a realiza această atribuție, Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă a coordonat elaborarea **Strategiei naționale pentru dezvoltarea durabilă a României 2030**.

Strategia națională pentru dezvoltarea durabilă a României 2030 a fost adoptată prin HG nr. 877/9 noiembrie 2018, publicată în Monitorul Oficial nr. 985/21 noiembrie 2018.

În primul semestru al anului 2019, România a deținut Președinția Consiliului Uniunii Europene. În acea perioadă, România a avut oportunitatea, dar și responsabilitatea, de a promova valorile dezvoltării durabile la nivel european.

Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă din cadrul Guvernului României a anunțat în iulie 2020 lansarea proiectului „Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă a României 2030, Cadrul de planificare strategică pentru Strategia de Dezvoltare Locală a Administrației Publice” cu devizul *”Planificăm global, acționăm local!”*. Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă sprijină fundamentarea și elaborarea strategiilor de dezvoltare locală prin:

- promovarea și informarea la nivelul Administrației Publice Locale a Strategiei naționale pentru dezvoltarea durabilă a României 2030 (SNDDR 2030);
- promovarea obiectivelor de dezvoltare durabilă (ODD);
- fundamentarea cadrului de lucru al Planului de acțiune pentru implementarea SNDDR 2030 la nivel local, prin armonizarea obiectivelor de dezvoltare locală cu cele de dezvoltare durabilă la nivel național și adaptarea contextului local la ODD-uri;
- construcția unui ghid pentru autoritățile publice locale pentru elaborarea Strategiilor de Dezvoltare Locală 2021-2027 în acord cu SNDDR 2030.

În iulie 2021 Planul de acțiune pentru implementarea SNDDR 2030 a fost prezentat pentru Consultare cu grupurile de lucru reunite. Planul de acțiune al SNDDR 2030 își propune 2 componente: strategică și operațională, cu un set de 12 acțiuni transversale și sectoriale. Planul de acțiune solicită implicarea tuturor actorilor în realizarea celor 17 ODD.

Prin această strategie, România își stabilește cadrul național pentru susținerea Agendei 2030 și implementarea setului de 17 ODD. Strategia este orientată către cetățean și se concentrează pe inovație, optimism, reziliență și încrederea că statul servește nevoile fiecărui cetățean, într-un mod echitabil, eficient și într-un mediu curat, în mod echilibrat și integrat.

Obiectivele de Dezvoltare Durabilă sunt reunite informal și sub denumirea de **Obiective Globale**. Prin intermediul Obiectivelor Globale, se stabilește o agendă de acțiune ambițioasă

pentru următorii 15 ani în vederea eradicării sărăciei extreme, combaterii inegalităților și a in justiției și protejării planetei până în 2030.

◆ Obiectivul 1: Fără sărăcie

Eradicarea sărăciei în toate formele sale și în orice context

Strategia își propune reducerea numărului cetățenilor care trăiesc în sărăcie severă și relativă în toate dimensiunile acesteia, potrivit definițiilor naționale. Documentul are în vedere diminuarea numărului de persoane care trăiesc sub pragul de sărăcie, stimularea participării pe piața muncii a persoanelor apte de muncă, dezvoltarea sistemului de protecție și asistență socială.	Ținte 2030: ▪ Stabilirea unor standarde durabile de calitate și de cost pentru toate serviciile sociale, vizând în mod special pe cele destinate grupurilor vulnerabile; ▪ Dezvoltarea unui sistem național de indicatori de incluziune socială prin integrarea tuturor bazelor de date din sfera asistenței sociale în regim digitalizat care să țină cont de mobilitatea socială; monitorizarea anuală efectivă a rezultatelor pe baza acestor indicatori; ▪ Stimularea participării pe piața muncii a persoanelor apte de muncă aflate în risc de excluziune prin dezvoltarea măsurilor active de consiliere și asistență socială. ▪ Eradicarea sărăciei extreme pentru toți cetățenii; ▪ Reducerea cu cel puțin jumătate a numărului de cetățeni care trăiesc în sărăcie relativă; ▪ Consolidarea sistemului național unitar al serviciilor de intervenție de urgență, reabilitare ulterioară și compensare a pierderilor în caz de calamități naturale, accidente industriale sau evenimente climatice extreme.
--	---

◆ Obiectivul 2: Foamete zero

Eradicarea foamei, asigurarea securității alimentare, îmbunătățirea nutriției și promovarea unei agriculturi sustenabile

Strategia vizează dezvoltarea unui sector agroalimentar durabil și competitiv pentru îmbunătățirea calității vieții și asigurării unor condiții de viață în mediul rural apropiate de cele din mediul urban, promovarea producției autohtone și ecologice și valorificarea produselor tradiționale și montane cu valoare adăugată.	Ținte 2030: ▪ Susținerea producției și diversificarea speciilor autohtone cu valoare genetică ridicată, dar deficitare pe piața internă, în domenii precum legumicultura, creșterea efectivelor la rasele valoroase de suine, taurine și bivoli, sectorul avicol, colectarea și comercializarea lăinii, apicultură, pescuit și acvacultură, inclusiv prin stimularea cercetării-dezvoltării în domeniul agro-alimentar; ▪ Creșterea numărului de produse recunoscute la nivel european / atestate tradițional / atestate ca rețete consacrate. ▪ Finalizarea cadastrului agricol. ▪ Dublarea ponderii agriculturii în PIB-ul României, față de anul 2018; ▪ Menținerea și rentabilizarea unor ocupații și metode tradiționale de valorificare a plantelor medicinale și fructelor de pădure în zona montană. Menținerea tradițiilor locale prin creșterea numărului de produse cu caracteristici specifice în ceea ce privește originea geografică.
---	---

◆ Obiectivul 3: Sănătate și bunăstare

Asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor, la orice vârstă

Strategia are în vedere reducerea ratei mortalității materne și infantile, diminuarea incidenței îmbolnăvirilor de boli infecțioase și cronice, respectiv prevenirea și tratarea abuzului de substanțe nocive și a bolilor mintale.

◆ Obiectivul 4: Educație de calitate

Garantarea unei educații de calitate și promovarea oportunităților de învățare de-a lungul vieții pentru toți

Strategia se adresează, în principal, următoarelor domenii: accesul tuturor copiilor la educație timpurie, învățământ primar și secundar echitabil și calitativ, care să conducă la rezultate relevante și eficiente, creșterea substanțială a numărului de tineri și adulți care dețin competențe profesionale relevante, care să faciliteze angajarea la locuri de muncă decente și antreprenoriatul. Asigură faptul că toți elevii dobândesc cunoștințele și competențele necesare pentru promovarea dezvoltării durabile.	Ținte 2030: ▪ Promovarea culturii antreprenoriale și a deprinderilor necesare în tot sistemul de educație prin reînființarea și/sau modernizarea atelierelor școlare în învățământul profesional și tehnologic; organizarea de concursuri antreprenoriale bazate pe proiecte cu aplicare practică în și între unitățile de învățământ; încurajarea activităților de mentorat voluntar și a parteneriatelor cu mediul de afaceri pe plan local; extinderea societăților antreprenoriale studențești și încurajarea conlucrării acestora cu agenții economici pe bază de contract prin dezvoltarea de parteneriate între universități și reprezentanții mediului antreprenorial. ▪ Reducerea ratei de părăsire timpurie a sistemului educațional; ▪ Învățământ axat pe competențe și centrat pe nevoile elevului, căruia să îi fie oferită o mai mare libertate în definirea priorităților de studiu, prin măsuri precum creșterea ponderii de materii opționale; ▪ Organizarea învățământului profesional și tehnic în campusuri special amenajate și dotate; pregătirea personalului didactic bine calificat; ▪ Creșterea nivelului de educație financiară a cetățenilor.
--	---

◆ Obiectivul 5: Egalitate de gen

Realizarea egalității de gen și întărirea rolului femeilor și al fetelor în societate

Strategia își propune prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și fetelor, în sfera publică și cea privată, asigurarea participării echilibrate și efective a femeilor și a egalității de șanse la ocuparea posturilor de conducere la toate nivelurile de luare a deciziilor în viața politică, economică și publică.

◆ Obiectivul 6: Apă curată și sanitație

Asigurarea disponibilității și gestionării durabile a apei și sanitație pentru toți

Strategia vizează creșterea calității vieții prin dezvoltarea infrastructurii de apă și canalizare și a serviciilor publice, alinierea României la cerințele și standardele UE privind gestionarea apei potabile, apelor uzate, deșeurilor și creșterea eficienței de utilizare a apei în toate sectoarele.	Ținte 2030: ▪ Folosirea mai activă a apelor geotermale atât în scopuri energetice, cât și pentru turismul de sănătate (spa); ▪ Monitorizarea strictă a calității apei potabile destinate consumului populației pentru menținerea în parametrii bio-chimici acceptați. ▪ Creșterea substanțială a eficienței folosirii apei în activitățile industriale, comerciale și agricole; extinderea reutilizării raționale a apelor tratate și reciclate în perspectiva atingerii obiectivelor economiei circulare; ▪ Conectarea gospodăriilor populației din orașe, comune și sate compacte la rețeaua de apă potabilă și canalizare în proporție de cel puțin 90%.
--	--

◆ Obiectivul 7: Energie curată și la prețuri accesibile

Asigurarea accesului tuturor la energie la prețuri accesibile, într-un mod sigur, durabil și modern

Pentru a susține pe termen lung așteptările consumatorilor, sectorul energetic românesc trebuie să devină mai robust din punct de vedere economic, mai avansat și mai flexibil din punct de vedere tehnologic și mai puțin poluant.	Ținte 2030: ▪ Consolidarea politicii de eficiență energetică și protecția consumatorilor; ▪ Reducerea cu 19% a consumului intern de energie primară. ▪ Asigurarea securității cibernetice a platformelor de monitorizare a rețelelor de producție, transport și distribuție a energiei electrice și gazelor naturale; ▪ Decuplarea creșterii economice de procesul de epuizare a resurselor și de degradare a mediului prin sporirea considerabilă a eficienței energetice (cu minimum 27% comparativ cu scenariul de <i>status-quo</i>) și folosirea extinsă a schemei EU ETS în condiții de piață previzibile și stabile; ▪ Creșterea ponderii surselor de energie regenerabilă și a combustibililor cu conținut scăzut de carbon în sectorul transporturilor (autovehicule electrice), inclusiv combustibili alternativi.
---	---

◆ Obiectivul 8: Muncă decentă și creștere economică

Promovarea unei creșteri economice susținute, deschisă tuturor și durabilă, a ocupării depline și productive a forței de muncă și asigurarea de locuri de muncă decente pentru toți

Strategia urmărește susținerea creșterii economice pe locuitor și promovarea sectoarelor productive și diversificarea produselor cu valoare adăugată, crearea locurilor de muncă decente, antreprenoriatul, creșterea întreprinderilor micro, mici și mijlocii, modernizarea tehnologică și inovarea, asigurarea muncii decente pentru toți cetățenii, inclusiv pentru tineri și persoanele cu dizabilități, renumerarea egală pentru munca de valoare egală, accesul la finanțare. Se susține un turism durabil care creează locuri de muncă și promovează diversitatea culturală, produsele locale și respectul pentru tradiții și mediul în care trăim.	Ținte 2030: ▪ Sprijinirea activității întreprinderilor mici și mijlocii, a antreprenoriatului în rândul tinerilor prin încurajarea și susținerea financiară a start-up-urilor; ▪ Inițierea unor programe de formare profesională de bază cu finanțare UE în corelare cu cerințele pieței muncii, cu accent pe segmentele tinere sau social vulnerabile ale populației; ▪ Încurajarea încheierii de contracte de muncă cu orar flexibil și / sau tele-muncă / teleworking (munca de la distanță); asigurarea de facilități și servicii de sprijin pentru îngrijirea copiilor și a membrilor de familie aflați în întreținere. ▪ Păstrarea în continuare a unui ritm al creșterii PIB superior față de media UE pentru a susține efortul de reducere a decalajelor în comparație cu țările europene avansate, paralel cu aplicarea principiilor dezvoltării durabile și îmbunătățirea constantă a nivelului de trai al populației; ▪ Promovarea unor politici orientate spre dezvoltare care susțin activitățile productive, crearea locurilor de muncă decente, antreprenoriatul prin start-up, creativitatea și inovația, și care încurajează formalizarea și creșterea întreprinderilor micro, mici și mijlocii, inclusiv prin acces la servicii financiare.
--	--

◆ Obiectivul 9: Industrie, inovație și infrastructură

Construirea unor infrastructuri reziliente, promovarea industrializării durabile și încurajarea inovației.

Strategia propune dezvoltarea infrastructurii calitative, fiabile, sigure și durabile, pentru a sprijini	Ținte 2030:
--	--------------------

dezvoltarea economică și bunăstarea pentru toți, integrarea întreprinderilor mici și mijlocii în lanțuri valorice și pe piețe externe, modernizarea infrastructurii și reabilitarea durabilă a industriilor pentru utilizarea eficientă a resurselor, prin adoptarea tehnologiilor și proceselor industriale curate și ecologice, întărirea cercetării științifice și colaborarea cu mediul privat, modernizarea capacităților tehnologice ale sectoarelor industriale, încurajarea inovațiilor și creșterea semnificativă a numărului de angajați în cercetare și dezvoltare.	▪ Îmbunătățirea conectivității între localități și regiuni prin sporirea ponderii drumurilor județene și comunale modernizate la 61% în 2020 (în comparație cu 39,4% în 2016); ▪ Creșterea bugetului alocat cercetării cu aproximativ 30% anual, cu asigurarea unei distribuții bugetare echilibrate, destinate susținerii atât a cercetării aplicative și inovării, a cercetării fundamentale și de frontieră, cu accent pe domeniile de specializare inteligentă / cu potențial de creștere. ▪ Reabilitarea industriilor pentru a deveni durabile, cu eficiență sporită în utilizarea resurselor și adoptare sporită a tehnologiilor și proceselor industriale curate și ecologice, toate țările luând măsuri în conformitate cu capacitățile respective ale acestora; ▪ Stimularea cu precădere a economiei digitale și investițiilor industriale care se situează în zona mai profitabilă a lanțului valoric, care fructifică și rezultatele eforturilor naționale de cercetare-dezvoltare-inovare și care se adresează unor piețe stabile și în creștere.
--	---

◆ Obiectivul 10: Inegalități reduse

Reducerea inegalităților în interiorul țărilor și între țări

Strategia propune reducerea decalajelor, eliminarea discriminărilor de orice fel și politici de realizare progresivă a unei egalități sporite, în special fiscale, salariale, educaționale și de protecție socială. Coeficientul GINI este indicatorul care măsoară gradul de inegalitate a veniturilor disponibile ale unei populații – când este 0% reprezintă egalitate deplină și când este 100% reprezintă inegalitate absolută. Conform Eurostat, în anul 2008, acest coeficient a fost de 35,9% pentru România, comparativ cu 31,0% media UE, iar în 2016 a fost de 34,7%, comparativ cu 30,8%. Referitor la inegalitățile între rural și urban, conform INS, 46,2% din cetățenii României trăiau în mediu rural în 2015. Potrivit Eurostat, media UE era de 28%. Pentru decalajul socio-economic dintre mediul urban și rural, indicatorul reprezentativ este „riscul sărăciei sau a excluziunii sociale”. Eurostat subliniază faptul că, în 2016, în România, în mediul urban, rata *riscului de sărăcie* era de 24,3%, în timp ce în mediul rural era la 51,7%. Media UE era de 23,6% în mediul urban și 25,5% în mediul rural.

◆ Obiectivul 11: Orașe și comunități durabile

Dezvoltarea orașelor și a așezărilor umane pentru ca ele să fie deschise tuturor, sigure, reziliente și durabile

Strategia vizează asigurarea condițiilor pentru o viață demnă a cetățenilor din comunitățile urbane și rurale prin accesul la locuințe și servicii de bază adecvate, sigure și la prețuri accesibile; accesul la transport public eficient, la prețuri echitabile și accesibile pentru toți; promovarea conceptului de smart-city; consolidarea	Ținte 2030: ▪ Creșterea procentajului de proprietăți cadastrate și înregistrate în toate localitățile la 80% pentru construcții și finalizarea înregistrării terenurilor agricole ce fac obiectul subvențiilor acordate de Agenția de Plăți și Intervenție pentru Agricultură, ca element de bază al planificării spațiale și amenajării teritoriului; ▪ Implementarea programelor existente și adoptarea de măsuri suplimentare pentru avertizarea timpurie, intervențiile de urgență și acțiunile ulterioare de reabilitare prin precizarea responsabilității tuturor factorilor cu atribuții în domeniu în caz de calamități naturale (seisme, inundații, alunecări de teren) sau accidente (deversări sau emisii nocive, incendii extinse etc.). ▪ Reducerea semnificativă a pierderilor economice provocate de inundații și alunecările de teren, îmbunătățirea răspunsului colectiv și întărirea capacității de adaptare și revenire la nivel funcțional în cel mai
---	---

eforturilor de protecție și salvare a patrimoniului cultural; reducerea impactului negativ asupra mediului în orașe, inclusiv prin acordarea unei atenții deosebite calității aerului și mediului în general.	scurt timp după producerea evenimentului, reducerea impactului inundațiilor sau a poluărilor generate de inundații și ale alunecărilor de teren asupra ecosistemelor, inclusiv prin îmbunătățirea constantă a cadrului legislativ; ▪ Elaborarea și punerea în aplicare a unui program general de planificare spațială și amenajare a teritoriului în corelare cu strategiile sectoriale la nivel național prin aplicarea conceptului de dezvoltare spațială policentrică și echilibrată, care să susțină coeziunea teritorială; ▪ Educarea și responsabilizarea populației pentru situații de risc seismic.
---	--

◆ Obiectivul 12: Consum și producție responsabile *Asigurarea unor modele de consum și producție durabile*

Strategia propune trecerea etapizată la un nou model de dezvoltare prin introducerea unor elemente ale economiei circulare, creșterea productivității resurselor, reducerea risipei de alimente și a deșeurilor, prin: diminuarea generării, de consumuri la toate nivelurile sale; reciclare și reutilizare; încurajarea companiilor să adopte practici durabile și să integreze informațiile privind durabilitatea activităților lor în ciclul de raportare; promovarea practicilor durabile de achiziții publice; conștientizarea cetățenilor asupra a ce înseamnă un stil de viață în armonie cu natura.	Ținte 2030: ▪ Tranziția de la modelul economic actual bazat pe producție și consum la economia circulară prin schimbarea mentalității prin educație, schimbarea comportamentului consumatorilor și prin dezvoltarea de mecanisme financiare pentru susținerea perioadei de tranziție; ▪ Finalizarea cadrului legislativ privind promovarea achizițiilor publice verzi; ▪ Introducerea unui cod al sustenabilității care permite o raportare complexă a atitudinii companiilor privind aplicarea principiilor dezvoltării durabile. ▪ Înjumătățirea pe cap de locuitor a risipei de alimente la nivel de vânzare cu amănuntul și de consum și reducerea pierderilor de alimente de-a lungul lanțurilor de producție și de aprovizionare, inclusiv a pierderilor post-recoltare; ▪ Reciclarea în proporție de 55% a deșeurilor municipale până în 2025 și 60% până în 2030; ▪ Reciclarea în proporție de 65% a deșeurilor de ambalaje până în 2025 (materiale plastice 50%; lemn 25%; metale feroase 70%, aluminiu 50%, sticlă 70%, hârtie și carton 75%) și 70% până în 2030 (materiale plastice 55%; lemn 30%; metale feroase 80%, aluminiu 60%, sticlă 75%, hârtie și carton 85%); ▪ Colectarea separată a deșeurilor menajere periculoase până în 2022, a deșeurilor biologice până în 2023 și materialele textile până în 2025.
--	---

◆ Obiectivul 13: Acțiune în domeniul schimbărilor climatice *Luarea unor măsuri urgente de combatere a schimbărilor climatice și a impactului lor*

Strategia vizează consolidarea capacității de adaptare și reziliență a României pentru a combate pericolele legate de schimbările climatice și dezastrelor naturale prin integrarea măsurilor de diminuare și de adaptare la acestea atât în strategiile, cât și în politicile naționale și în planificarea și creșterea nivelului de educație și conștientizare.

◆ Obiectivul 14: Viață acvatică *Conservarea și utilizarea durabilă a oceanelor, mărilor și a resurselor marine pentru o dezvoltare durabilă*

Strategia își propune prevenirea și reducerea poluării marine, gestionarea și protecția durabilă a ecosistemelor marine, conservarea zonelor costiere și asigurarea unui pescuit durabil.

◆ Obiectivul 15: Viața terestră

Protejarea, restaurarea și promovarea utilizării durabile a ecosistemelor terestre, gestionarea durabilă a pădurilor, combaterea deșertificării, stoparea și repararea degradării solului și stoparea pierderilor de biodiversitate

Strategia are în vedere conservarea și utilizarea durabilă a ecosistemelor terestre, managementul durabil al pădurilor, combaterea deșertificării, restaurarea terenurilor și solurilor degradate, inclusiv a terenurilor afectate de deșertificare, secetă și inundații, dezvoltarea infrastructurii verzi, conservarea și protejarea zonelor umede, asigurarea conservării ecosistemelor montane, susținerea cercetării în domeniu, gestionarea durabilă a pădurilor, eliminarea defrișărilor abuzive și a tăierilor rase, tranziția către o economie circulară.

◆ Obiectivul 16: Pace, justiție și instituții eficiente

Promovarea unor societăți pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă, a accesului la justiție pentru toți și crearea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile

Strategia are în vedere dezvoltarea capitalui social, promovarea toleranței, eradicarea violenței asupra copiilor și reducerea semnificativă a tuturor formelor de violență, diminuarea corupției, dezvoltarea instituțiilor eficiente și transparente la toate nivelurile, asigurarea procesului decizional receptiv, inclusiv participarea și reprezentarea cetățenilor la toate nivelurile și asigurarea accesului public la informații și protejarea libertăților fundamentale.

◆ Obiectivul 17: Parteneriate pentru realizarea obiectivelor

Consolidarea mijloacelor de implementare și revitalizarea parteneriatului global pentru dezvoltare durabilă

În vederea sprijinirii acestui obiectiv, prin strategie, România înțelege să-și susțină angajamentele internaționale, aderarea la Zona Euro, la spațiul Schengen și la Organizația pentru Dezvoltare și Cooperare Economică și să joace un rol proactiv pe plan european și internațional.

3.1 Principiile generale utilizate în elaborarea Strategiei Naționale

Ca membră a comunității internaționale, dar mai ales ca membră a Uniunii Europene, România are interesul de a implementa principiile dezvoltării durabile pe plan național.

Strategia susține ca România să fie în 2030 o țară membră a unei Uniunii Europene puternice, în care decalajele dintre țări vor fi reduse, iar cetățenii României vor putea trăi într-o țară în care statul servește *nevoile fiecărui cetățean într-un mod echitabil, eficient și cu preocupări crescute și constante pentru un mediu curat*. Toate măsurile, finanțarea de proiecte și prin diverse programe sunt dezvoltate pe baza unui set de principii ce stau la baza elaborării și aplicării lor, după cum urmează:

- *principiul descentralizării procesului de luare a deciziei, prin trecerea de la nivelul central/guvernamental la cel regional și local;*
- *principiul parteneriatului, prin crearea și promovarea de parteneriate între toți actorii implicați;*
- *principiul planificării, în vederea atingerii obiectivelor stabilite;*

- *principiul co-finanțării, adică obligativitatea contribuției financiare a diverșilor actori implicați în realizarea programelor și proiectelor de dezvoltare.*

Dacă în etapa de tranziție conceptul de Dezvoltare Durabilă a fost acceptat mai mult declarativ, ca urmare a însușirii documentelor ONU în materie, după anul 2000, odată cu începerea tratatelor de aderare la UE, el a devenit o parte integrantă a construcției legislative și instituționale, găsindu-și reflectarea în principalele direcții ale politicii de stat. Se poate aprecia că încorporarea acquisului comunitar și aplicarea instrumentelor de lucru agreeate la nivelul UE au constituit principalul motor al alinierii accelerate a României la principiile și practicile dezvoltării durabile.

În ansamblu, în ciuda dificultăților întâmpinate, bilanțul de implementare a SNDD este pozitiv, demonstrând reziliența și sustenabilitatea opțiunilor strategice ale societății românești și apartenența sa la UE.

Pentru a asigura integrarea și corelarea echilibrată a componentelor economice, ecologice și socio-culturale ale dezvoltării durabile, Strategia UE statuează următoarele principii directoare:

- Promovarea și protecția drepturilor fundamentale ale omului;
- Solidaritatea în interiorul generațiilor și între generații;
- Cultivarea unei societăți deschise și democratice;
- Informarea și implicarea activă a cetățenilor în procesul decizional;
- Implicarea mediului de afaceri și a partenerilor sociali;
- Coerența politicilor și calitatea guvernării la nivel local, regional, național și global;
- Integrarea politicilor economice, sociale și de mediu prin evaluări de impact și consultarea factorilor interesați.
- Utilizarea cunostințelor moderne pentru asigurarea eficienței economice și investiționale;
- Aplicarea principiului precauției în cazul informațiilor științifice incerte;
- Aplicarea principiului “poluatorul plătește”.

Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă în România, ca orientare generală vizează realizarea obiectivelor strategice pe termen scurt, mediu și lung cu:

- *Orizont 2030: Aproximativ semnificativă a României de nivelul mediu din acel an al țărilor membre ale UE din punctul de vedere al indicatorilor dezvoltării durabile.*

Îndeplinirea acestor obiective strategice va asigura, pe termen mediu și lung, o creștere economică ridicată și, în consecință, o reducere semnificativă a decalajelor economico-sociale dintre România și celelalte state membre ale UE.

3.2 Planul Național de Redresare și Reziliență

Declanșarea epidemiei de COVID-19 la începutul anului 2020 a modificat perspectivele economice, sociale și bugetare în Uniune și în lume, fiind necesar un răspuns urgent și coordonat atât la nivelul Uniunii, cât și la nivel național pentru a face față enormelor consecințe economice și sociale, precum și efectelor asimetrice asupra statelor membre.

În contextul crizei provocate de COVID-19 este necesar să se acorde sprijin financiar eficient și semnificativ, dar și direct statelor membre, folosind un mecanism de redresare și

reziliență, un sprijin financiar menit să accelereze implementarea reformelor sustenabile și a investițiilor publice conexe în statele membre. Acest mecanism special a fost conceput pentru a aborda efectele și consecințele negative ale crizei provocate de COVID-19 în Uniune.

Mecanismul este gândit pe șase piloni:

1. Tranziția verde;
2. Transformarea digitală;
3. Creștere inteligentă, sustenabilă și favorabilă incluziunii, inclusiv coeziune economică, locuri de muncă, productivitate, competitivitate, cercetare, dezvoltare și inovare, precum și o piață internă funcțională, cu întreprinderi mici și mijlocii (IMM-uri) puternice;
4. Coeziune socială și teritorială;
5. Sănătate, precum și reziliență economică, socială și instituțională, în scopul, printre altele, al creșterii nivelului de pregătire pentru situații de criză și a capacității de reacție la criză;
6. Politici pentru generația următoare, copii și tineret, cum ar fi educația și competențele.

Pentru a se asigura asumarea responsabilității la nivel național și concentrarea pe reformele și investițiile relevante, statele membre care doresc să primească sprijin transmit Comisiei un plan de redresare și reziliență care să fie motivat și justificat în mod corespunzător. Planul de redresare și reziliență stabilește setul detaliat de măsuri pentru monitorizarea și implementarea sa, inclusiv ținte și jaloane și costuri estimate, precum și impactul preconizat al planului de redresare și reziliență asupra potențialului de creștere, a creării de locuri de muncă și a rezilienței economice, sociale și instituționale, inclusiv prin promovarea politicilor pentru copii și tineret, și asupra atenuării impactului economic și social al crizei provocate de COVID-19, contribuind la punerea în aplicare a pilonului european al drepturilor sociale, consolidând astfel coeziunea economică, socială și teritorială și convergența în cadrul Uniunii. Pentru îndeplinirea Planului de Redresare și Reziliență a fost propusă alocarea de 41,1 miliarde euro, reprezentând 141% din alocarea României atât din granturi cât și împrumuturi pentru reforme care să producă schimbări structurale, precum reforma sistemului de pensii, reforma funcției publice, reforma salarizării în sector public, reforma companiilor de stat și introducerea venitului minim de incluziune.

Planul Național de Relansare și Reziliență detaliază componentele celor șase piloni din structura PNRR, așa cum este ea stabilită prin regulamentul Mecanismului de Relansare și Reziliență adoptat de Parlamentul European și Consiliu la 12 februarie 2021.

Mecanismul de Redresare și Reziliență (MRR) este cel mai mare instrument financiar creat de Uniunea Europeană în afara cadrului financiar multianual, menit să ofere sprijin financiar statelor membre pentru a asigura o revenire economică rapidă. Acest mecanism e construit pe o logică diferită de fondurile de coeziune, fiind bazat doar pe rezultatele obținute la finalul perioadei de implementare. ***Astfel, statele membre își stabilesc în cadrul planurilor naționale de redresare și reziliență reformele și investițiile pe care le vor realiza până la finalul anului 2026.*** În discrepanță cu Politica de Coeziune, proiectele din PNRR nu se pot extinde după finalul perioadei și nici nu se pot faza, fiind crucială finalizarea lor până în 2026.

Pentru fiecare investiție se stabilesc o serie de jaloane (milestones) și ținte (targets) care demonstrează progresul în atingerea rezultatelor asumate. Plățile de la Comisie se vor face de 2 ori pe an, în raport cu realizarea acestora.

România a transmis PNRR în data de 31.05.2021.

Comisia Europeană a efectuat prima aprobare pe data de 27.09.2021 Planul Național de Redresare și Reziliență (PNRR) al României, care valorează 29,2 miliarde de euro, împărțiți în două părți aproape egale ce reprezintă granturi, respectiv împrumuturi. Executivul european a ținut cont de 11 criterii de evaluare. Din acești bani, 41% sunt alocați pentru investițiile și reformele privind mediul și tranziția „verde” iar 21% pentru digitalizarea României. Acești bani vor fi acordați în funcție de atingerea obiectivelor de pe parcursul celor cinci ani în care se aplică planul. În comunicatul oficial al Comisiei Europene se spune că, fiind atinse toate cele 7 sectoare emblematice ale politicilor UE (flagship areas), PNRR-ul României include reforme & investiții pentru sprijinirea tranziției verde & digitale, „creșterea inteligență”, sănătatea, reziliența și politicile pentru generația viitoare. #NextGenerationEU va contribui la construirea unui viitor mai verde și mai sustenabil pentru România”.

Ultima aprobare a PNRR a fost pe 28.10.2021. Punerea sa în aplicare poate începe. NextGenerationEU va furniza 29,2 miliarde EUR pentru stimularea tranziției verzi și digitale și construirea unei economii mai reziliente în România.

NextGenerationEU

NextGenerationEU este un **instrument temporar de redresare, în valoare de peste 800 de miliarde EUR**, menit să contribuie la repararea daunelor economice și sociale imediate provocate de pandemia de coronavirus. După pandemia de COVID-19, Europa va fi mai verde, mai digitală, mai rezilientă și mai bine pregătită să facă față provocărilor actuale și viitoare.

- Mecanismul de redresare și reziliență: elementul central al instrumentului NextGenerationEU, cu împrumuturi și granturi în valoare de 723,8 miliarde EUR disponibile pentru sprijinirea reformelor și a investițiilor întreprinse de țările UE. Scopul este de a atenua impactul economic și social al pandemiei de COVID-19 și de a face ca economiile și societățile europene să devină mai durabile, mai reziliente și mai bine pregătite pentru provocările și oportunitățile oferite de tranziția către o economie verde și de tranziția digitală. Statele membre lucrează la planurile lor de redresare și reziliență pentru a accesa fonduri din cadrul Mecanismului de redresare și reziliență.
- Asistența de redresare pentru coeziune și teritoriile Europei (REACT-UE): NextGenerationEU include, de asemenea, 50,6 miliarde EUR pentru REACT-EU. Este vorba despre o nouă inițiativă care continuă și extinde măsurile de răspuns la criză și de remediere a consecințelor crizei prin intermediul Inițiativei pentru investiții ca reacție la coronavirus și al Inițiativei plus pentru investiții ca reacție la coronavirus. Ea va contribui la o redresare ecologică, digitală și robustă a economiei.

Fondurile vor fi direcționate către:

- Fondul european de dezvoltare regională (FEDR);
- Fondul social european (FSE);
- Fondul de ajutor european destinat celor mai defavorizate persoane (FEAD).

Aceste fonduri suplimentare vor fi puse la dispoziție în perioada 2021-2022.

NextGenerationEU va suplimenta în același timp fondurile pentru alte programe sau fonduri europene, cum ar fi Orizont 2020, InvestEU, dezvoltarea rurală sau Fondul pentru o tranziție justă (JTF). (Sursa: https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_ro)

PNRR:

- conține cele mai mari investiții făcute în România de după 1990 în școli, spitale, autostrăzi și protecția mediului, în special pentru păduri, sistemul de apă și protecția aerului, include reforme structurale absolut necesare pentru dezvoltarea sustenabilă a României.
- se va demara un proces major de digitalizare a statului care va schimba total modul de interacțiune cu cetățeanul și va crea o cetățenie digitală
- se va include un program național de reducere a abandonului școlar.
- Se va propune o alocare semnificativă pentru instrumente financiare pentru mediul de afaceri aplicate direct prin băncile din România.

PNRR cuprinde 6 piloni:

Nr. Crt	Piloni	Domenii de intervenție
I	Pilonul 1 <i>Tranziția Verde</i>	I.1 Sistemul național de gestionare a apei: acces la apă și canalizare, irigații, dezmlăștiniri, lucrări de combatere a eroziunii solului și intervenții active în atmosferă.
		I.2 Împădurim România și protejăm biodiversitatea
		I.3 Managementul deșeurilor și economie circulară
		I.4 Transport feroviar și mobilitate urbană
		I.5 Valul renovării – Fondul pentru reabilitarea verde și seismică
		I.6 Energie regenerabilă și eficiență energetică
II	Pilonul 2 <i>Transformarea digitală</i>	II.1 Cloud guvernamental și sisteme digitale interconectate în administrația publică, semnătură și identitate electronică, promovarea investițiilor cu valoare adăugată mare în TIC.
		II.2 România Educată – Digitalizarea educației
		II.3 Broadband și 5G
III	Pilonul 3 <i>Creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii</i>	III.1 Reforma sistemului de pensii
		III.2 Modernizarea și consolidarea sistemului financiar-fiscal
		III.3 Investiții și instrumente financiare pentru sectorul privat și reforma companiilor de stat
		III.4 România Educată – Învățământ dual, tehnic și profesional
		III.5 Cercetare, Dezvoltare și Inovare
		III.6 Dezvoltarea infrastructurii de gaz natural în amestec cu hidrogen și alte gaze verzi
		III.7 România Creativă (industrii creative)
		III.8 Transport rutier și autostrăzi
IV	Pilonul 4 <i>Coeziune socială și teritorială</i>	IV.1 Fondul de reziliență pentru localități
		IV.2 Fondul pentru dezvoltare comunitară în rural și zone urbane sărace
		IV.3 Infrastructură socială și cămine de bătrâni
		IV.4 România Velo – Încurajarea transportului și turismului pe bicicletă, pedestru și alte forme nemotorizate
		IV.5 România Atractivă
V	Pilonul 5 <i>Sănătate și reziliență economică, socială și instituțională</i>	V.1 Fondul pentru Spitale. Creșterea accesului la Sănătate
		V.2. Reziliență în situații de criză
		V.3 România Educată – infrastructură școlară și universitară
		V.4 Încurajarea formalizării muncii, economie socială și introducerea Venitului Minim de Incluziune
		V.5 Reforma administrației publice, salarizarea unitară, dialog social și creșterea eficienței justiției

		V.6 Fondul de reziliență a societății civile
VI	Pilonul 6 <i>Politici pentru Generația următoare, Copii și Tineri</i>	VI.1 România Educată - Programul național de reducere a abandonului școlar
		VI.2 Granturi pentru tineret și sport
		VI.3 România Educată - Programul Național pentru Creșe

Tab.1 Pilonii PNRR

Orientări strategice naționale:

(1) Conform OUG nr. 88/27.05.2020 privind instituirea unor măsuri, precum și acordarea unui sprijin financiar pentru pregătirea portofoliului de proiecte în domenii strategice considerate prioritare pentru perioada de programare 2021 - 2027, destinat finanțării prin Programul Operațional Asistență Tehnică 2014 - 2020 (POAT 2014 - 2020) și Programul Operațional Infrastructură Mare 2014 - 2020 (POIM) se instituie unele măsuri în domeniul fondurilor europene, având drept scop:

- a) asigurarea cadrului general de acordare a sprijinului financiar pentru elaborarea documentațiilor tehnico-economice necesare pregătirii și implementării unor proiecte de infrastructură din domenii de interes strategic național/regional/local și/sau a unor proiecte care fac parte din strategii/planuri de dezvoltare la nivel regional/local, finanțabile din fonduri europene acordate României în perioada de programare 2021 - 2027, în cadrul Politicii de coeziune;
- b) pregătirea portofoliului de proiecte de infrastructură în domenii strategice considerate prioritare pentru perioada de programare 2021 - 2027.

Prin această ordonanță de urgență se acordă sprijin financiar în elaborarea documentațiilor tehnico-economice în următoarele domenii de interes strategic național/local:

- a) transport și transport intermodal;
- b) apă - apă uzată;
- c) gestionarea deșeurilor;
- d) mobilitate urbană;
- e) regenerare urbană;
- f) infrastructură rutieră de interes județean;
- g) centre de agrement/baze turistice/tabere școlare;
- h) infrastructură și servicii publice de turism, inclusiv obiective de patrimoniu;
- i) specializare inteligentă.

(2) De asemenea, în vederea implementării ODD-4 *Educație de calitate*, Proiectul „România educată”, a fost aprobat de către Guvernul României în ședința din 14.07.2021, fiind adoptat un memorandum privind implementarea proiectului „România Educată” și aprobarea priorităților în reforma sistemului național de Educație. Ședința de guvern a fost prezidată de președintele Klaus Ioahnnis. „Guvernul României își asumă, prin prezentul memorandum, obiectivele și țintele strategice în domeniul educației stabilite prin proiectul 'România Educată', ceea ce va determina accelerarea procesului de reformă a educației românești și va crea premisele asigurării stabilității și credibilității sistemului educațional. Pentru implementarea proiectului 'România Educată', în cadrul căruia sunt clar identificate domeniile prioritare, țintele, obiectivele și direcțiile de acțiune, este necesar să se elaboreze un pachet legislativ,

astfel încât documentele de politici publice, rapoartele tematice și acțiunile asociate, rezultate din procesul de dezbatere și consultare aferente proiectului 'România Educată', să fundamenteze legiferarea unui nou model de guvernare în educație, capabile să răspundă nevoilor educaționale și economice ale unei lumi moderne, globale, competitive, puternic tehnologizate și digitalizate", se arată în memorandum. Potrivit memorandumului, **reforme preconizate** prin proiectul „România Educată”, concordante cu măsurile prevăzute în programul de guvernare 2021-2024, sunt elaborate în acord cu *Recomandările Specifice de țară ale Comisiei Europene* și cu *Programul Național de Reformă* și au nevoie de finanțări adecvate din surse multiple: Planul Național de Redresare și Reziliență, programe operaționale europene 2014-2020 și 2021-2027, bugetul central, bugetele locale, parteneriate public-private, fonduri nerambursabile, finanțări SEE, contribuții ale firmelor private.

Proiectul propune reorganizarea instituțiilor la nivel național și județean, între acestea și desființarea inspectoratelor și transformarea lor. Va exista un Consiliu Consultativ pentru Învățământ Preuniversitar la nivel județean, condus de șeful Consiliului Județean, un Centru județean pentru Învățământ Preuniversitar - fostul inspectorat, un Centru județean pentru Formare Continuă - fosta Casă a corpului didactic, ambele în subordinea ministerului Educației, dar și o Direcție județeană de Asigurare a Calității. Consiliul Consultativ pentru Învățământul Preuniversitar sprijină demersurile de administrare și dezvoltare a rețelei școlare și de monitorizare a capacității autorităților publice locale de a susține educația. Este prezidat de Președintele Consiliului Județean și întocmește și avizează Raportul anual privind starea învățământului preuniversitar la nivelul județului.

La nivel național:

- Ministerul Educației sub care să existe:
 - ARACIP (Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Preuniversitar);
 - O structură dedicată administrării sistemului preuniversitar;
 - O structură dedicată de politici publice în educație;
 - Centrul Național pentru Curriculum și Evaluare;
 - Centrul Național de formare continuă, asistență și resurse educaționale

La nivel județean:

- Consiliul Consultativ pentru Învățământ Preuniversitar;
- DACIS - Direcția Județeană de Asigurare a Calității și Inspecție Școlară (în subordinea ARACIP);
- CJ-IP - Centru Județean pentru Învățământ Preuniversitar (fostul Inspectorat școlar județean, în subordinea ministerului Educației);
- CJ-FCARE - Centru județean pentru Formare Continuă, Asistență și Resurse Educaționale (fostul Casa Corpului Didactic, în subordinea Ministerului).

Domeniile prioritare de acțiune din cadrul proiectului „România Educată” sunt: cariera didactică; managementul și guvernarea; finanțarea sistemului de învățământ preuniversitar; infrastructura sistemului de educație; curriculum și evaluare centrate pe rezultate; educație incluzivă de calitate pentru toți copiii; alfabetizarea funcțională; promovarea educației STEAM (science, technology, engineering, arts and mathematics); digitalizare; reziliență.

Orizontul de implementare a măsurilor propuse în proiectul „România Educată” este anul 2030.

(3) Pornind de obiectivele UE de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră, o nouă strategie a UE privind adaptarea la schimbările climatice, aprobată în februarie 2021, la nivel național a fost adoptată *Strategia Națională privind Schimbările Climatice*, în care sunt menționate două componente cheie ale efortului climatic: cel de prevenire și combatere a efectelor schimbărilor climatice (prin acțiuni destinate reducerii emisiilor de gaze cu efect de seră – emisii GES) și cel de adaptare adecvată și cu daune minime în contextul creat de schimbările climatice deja în curs. La nivel local, schimbările climatice pot conduce la evenimente meteorologice extreme, cum ar fi valurile de căldură, secetă, viituri și altele asemenea, fiind mai frecvente, cu o intensitate crescută și, în consecință, cu riscuri mai mari pentru pagube semnificative asociate.” În România, se observă o creștere a numărului fenomenelor meteorologice extreme, prin creșterea numărului avertizărilor emise de către Agenția Națională de Meteorologie cu privire la apariția unor fenomene meteorologice extreme. Pentru perioada 2021-2027 eforturile la nivel european de combatere a schimbărilor climatice se vor intensifica. În decembrie 2019, liderii UE au aprobat obiectivul realizării unei UE neutre din punct de vedere climatic până în 2050. În acest context, o pondere importantă din fondurile Politicii de Coeziune vor fi alocate Obiectivului de Politică 2: O Europă mai verde, fără emisii de carbon, punerea în aplicare a Acordului de la Paris și investiții în tranziția energetică, energia din surse regenerabile și combaterea schimbărilor climatice.

4. Strategia Regională de dezvoltare pentru perioada 2021-2027

Parlamentul European definește regiunea drept ”Un teritoriu care formează, din punct de vedere geografic, o unitate netă, sau un ansamblu similar de teritorii în care există continuitate, în care populația posedă anumite elemente comune și dorește să-și păstreze specificitatea astfel rezultată, și să o dezvolte cu scopul de a stimula progresul cultural, social și economic”.

În aplicarea legii dezvoltării regionale în România, în concordanță cu obiectivele de coeziune economică și socială ale României și ale Uniunii Europene în domeniul politicilor de dezvoltare regională, pe teritoriul României sunt constituite **opt regiuni de dezvoltare**:

Fig. 6 Harta regiunilor de dezvoltare din România

- Regiunea de dezvoltare Nord-Est
- Regiunea de dezvoltare Sud-Est
- Regiunea de dezvoltare Sud - Muntenia
- Regiunea de dezvoltare Sud-Vest Oltenia
- Regiunea de dezvoltare Vest
- Regiunea de dezvoltare Nord-Vest
- Regiunea de dezvoltare Centru
- Regiunea de dezvoltare București - Ilfov

Regiunile de dezvoltare sunt opt mărimi statistice, fără personalitate juridică, create în anul 1998 prin asocierea consiliilor județene din România pentru a coordona dezvoltarea regională necesară pentru ca România să adere la Uniunea Europeană. Deși devin din ce în ce mai semnificative în domeniul de dezvoltare regională, aceste regiuni nu au nici un statut administrativ, neavând un consiliu legislativ sau corp executiv.

Regiunile de dezvoltare nu sunt unități administrativ-teritoriale, fiind rezultatul unui acord liber între consiliile județene și cele locale. Funcția lor este de a aloca fondurile PHARE de la UE, pentru dezvoltare regională, și de a interpreta și cerceta statistici regionale. De asemenea, regiunile de dezvoltare coordonează proiecte infrastructurale regionale și au devenit membre ale Comitetului Regiunilor când România a aderat la UE, în 2007. (Sursa: https://ro.wikipedia.org/wiki/Regiunile_de_dezvoltare_ale_Romaniei)

Regiunile de dezvoltare reprezintă:

- o zonă ce cuprinde teritoriile mai multor județe;
- cadrul de elaborare, implementare și evaluare a politicilor de dezvoltare regională, precum și de culegere a datelor statistice specifice, în conformitate cu reglementările EUROSTAT pentru nivelul de clasificare teritorială NUTS II;

Regiunile de Dezvoltare, fiind unități teritorial-statistice, alcătuite din 4-7 județe (cu excepția Regiunii București-Ilfov), corespund nivelului NUTS II potrivit clasificării EUROSTAT, și reprezintă cadrul de colectare a datelor statistice specifice la nivel teritorial NUTS II.

Codurile **NUTS** (**N**omenclatura **U**nităților **T**eritoriale pentru **S**tistică) pentru România (RO) sunt ordonate pe trei niveluri:

Nivel	Subdiviziune	#
NUTS 1	Macroregiuni	4
NUTS 2	Regiuni	8
NUTS 3	Județe + București	42

Tab. 2 Coduri NUTS

Clasificarea NUTS a României, pe cele trei niveluri teritoriale recomandate de EUROSTAT sunt:

Nivel corespunzător NUTS	Unitate	Nr. de unități (iunie 2004)
I	România	1
II	Regiuni	8
III	Județe și Municipality București	42
IV	Nu se aplică -	-
V	Orașe, comune, sate	320 orașe din care municipii 103, 2861 comune cu 12.957 sate

Tab. 3 Clasificarea NUTS a României

În România sistemul NUTS se aplică în felul următor:

Împărțirea administrativă a României								
Macroregiuni (NUTS I)	Macroregiunea 1.		Macroregiunea 2.		Macroregiunea 3.		Macroregiunea 4.	
Regiuni de dezvoltare (NUTS II)	Nord-Vest	Centru	Nord-Est	Sud-Est	Sud	București și Ilfov	Sud-Vest	Vest
Județe (NUTS III)	Bihor Bistrița-Năsăud Cluj Maramureș Satu Mare Sălaj	Alba Brașov Covasna Harghita Mureș Sibiu	Bacău Botoșani Iași Neamț Suceava Vaslui	Brăila Buzău Constanța Galați Tulcea Vrancea	Argeș Călărași Dâmbovița Giurgiu Ialomița Prahova Teleorman	București Ilfov	Dolj Gorj Mehedinți Olt Vâlcea	Arad Caraș-Severin Hunedoara Timiș

Tab. 4 Sistemul NUTS în România

Structurile de dezvoltare regională sunt următoarele :

La nivel național:

- Consiliul Național pentru Dezvoltare Regională (CNDR), cu rol decizional;
- Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice (MDRAP), cu rol executiv.

La nivel regional:

- Consiliul pentru Dezvoltare Regională (CDR) cu rol decizional;
- Agenția pentru Dezvoltare Regională (ADR) cu rol executiv.

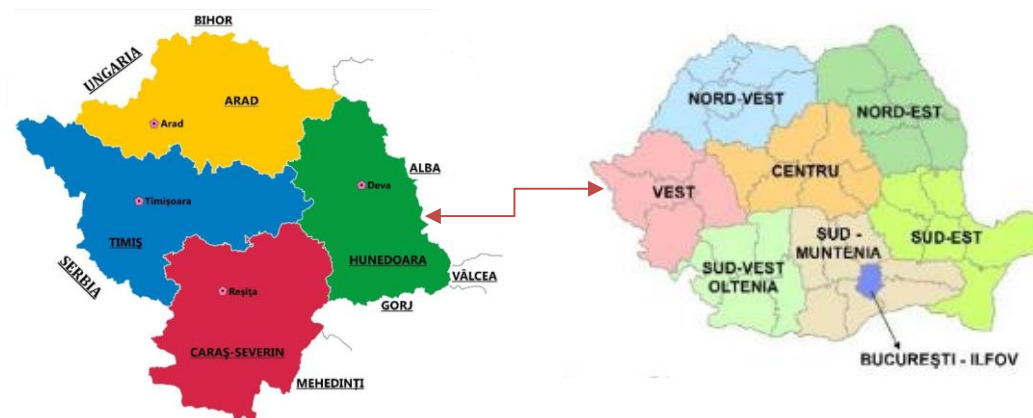
Dezvoltarea regională este un concept nou ce urmărește impulsivarea și diversificarea activităților economice, stimularea investițiilor în sectorul privat, reducerea somajului și îmbunătățirea nivelului de trai.

4.1 Cadrul regional Vest de dezvoltare pentru perioada 2021-2027

Regiunea de dezvoltare Vest a României este creată în anul 1998 și este una dintre cele 8 regiuni administrative ale României (NUTS II). Regiunea nu are puteri administrative, funcțiile principale fiind: coordonarea proiectelor de dezvoltare regională și absorbția fondurilor de la Uniunea Europeană.

Regiunea de dezvoltare Vest este alcătuită din 4 județe: Arad, Caraș-Severin, Hunedoara și Timiș:

Așezarea geografică și suprafața

Regiunea de dezvoltare Vest:

- este localizată în partea de vest a României, fiind situată la granița cu Ungaria și Republica Serbia;
- se învecinează în România cu Regiunile de dezvoltare Centru, Nord-Vest și Sud-Vest;
- are o suprafață de 32.034 km², ocupând 13,4% din România.

	Suprafață (km ²)	Procent
ROMÂNIA	238.397	100%
Regiunea VEST	32.034	13,4%
Arad	7.754	3,25%
Caraș-Severin	8.532	3,58%
Hunedoara	7.072	2,97%
Timiș	8.692	3,65%

Tab. Suprafața regiunii Vest pe județe

Cadrul natural

Regiunea Vest are un cadru natural variat, cu zone de câmpie, deal și munte de la vest la est:

- **Zonele de câmpie din Regiunea Vest** predomină în județele Timiș și Arad și aparțin Câmpiei de Vest, care face parte din Marea Câmpie a Tisei. Câmpia de Vest este a doua mare regiune agricolă a țării și posedă numeroase resurse naturale (petrol, gaze naturale, roci de construcție, izvoare termale și minerale).
- **Dealurile Regiunii Vest** fac parte din Dealurile Banatului și Crișanei, subunități ale Dealurilor de Vest. Dintre cele mai importante unități deluroase sunt: Dealurile Surducului și Dealurile Lăpușului la vest și nord-vest de Munții Poiana Ruscă, Dealurile Pogănișului

(Sacoşului sau Buziaşului), Dealurile Tirolului (Doclinului) şi Dealurile Oraviţei la nord şi nord-vest de Munţii Banatului. Dintre unităţile deluroase incluse Dealurilor Crişanei de pe teritoriul Regiunii Vest se pot menţiona: Dealurile sau Piemontul Codrului, la contactul cu Munţii Codru-Moma; Dealurile Cuedului şi Cigherului; Dealurile Lipovei (sectorul cel mai extins din Dealurile de Vest).

- **Munţii din Regiunea Vest** fac parte din lanţul Carpaţilor Meridionali şi al Carpaţilor Occidentali.
 - *Carpaţii Meridionali* sunt compuşi din unităţile montane Parâng (Munţii Parâng, Munţii Şureanu, Munţii Orăştiei) şi Retezat-Godeanu (Munţii Retezat, Munţii Godeanu, Munţii Ţarcu, Munţii Vâlcan, Munţii Cernei, Munţii Mehedinţi). Cel mai înalt vârf montan din regiune este Vf. Parângu Mare care are 2.519 m (Munţii Parâng). Vf. Peleaga are înălţimea de 2.509 m, iar Vf. Retezat are înălţimea de 2.482 m (Munţii Retezat, care sunt consideraţi ”bijuteria arcului carpatic).
 - *Carpaţii Occidentali* sunt reprezentaţi de Munţii Banatului (Munţii Semenic, Munţii Aninei, Munţii Locvei, Munţii Dognecei, Munţii Almăjului), Munţii Poiana Ruscă şi Munţii Apuseni (Munţii Zărandului, Munţii Codru Moma, Munţii Metaliferi, Munţii Bihorului). În Carpaţii Occidentali cele mai însemnate vârfuri sunt: Vf. Găina – 1.486 m (Munţii Apuseni), Vf. Piatra Goznei - 1447 m (Munţii Semenic) şi Vf. Padeşu - 1.374 m (Munţii Poiana Ruscă). În Munţii Banatului se află cel mai întins masiv carstic din România, masa de calcar dezvoltându-se de-a lungul unei fâşii de la Reşiţa până la Dunăre. Între culmile muntoase se profilează depresiuni montane şi culoare de văi despărţitoare precum: Depr. Brad-Hălmagiu, Depr. Gurahonţ, Depr. Zărandului, Depr. Almăjului (Bozovici), Depr. Caraş-Ezeriş, Depr. Liubcova, Depr. Domaşnea-Mehadia, Culoarul Mureşului, Culoarul Bistrei, Culoarul Timiş-Cerna şi Defileul Dunării.

Clima

Regiunea Vest este influenţată de o climă temperat-continentală de tranziţie, cu influenţe oceanice şi submediteraneene. Iernile sunt blânde şi regimul pluviometric este mai bogat, în special toamna. Clima montană este mai răcoroasă, cu umezeală mare în tot timpul anului.

Râuri şi lacuri

Toate cursurile de apă ale regiunii sunt afluenţe ale fluviului Dunărea - cel mai important şi mai mare curs permanent de apă care traversează teritoriul Regiunii Vest, care intră în ţară la Baziaş şi parcurge pe teritoriul României o distanţă de 1.075 km, din care 60 km parcurşi pe teritoriul Regiunii Vest, în judeţul Caraş-Severin. Defileul Dunării, fiind un coridor TEN-T, are o importanţă ridicată pentru regiune, atât din punct de vedere al transportului, cât şi industrial şi turistic. Râurile Crişul Alb, Crişul Negru, Mureş, Bega, Timiş, Bârzava, Caraş şi Nera au şi caracter transfrontalier, trecând în Ungaria şi/sau Serbia.

Lacurile din Regiunea Vest sunt reprezentate de lacuri naturale şi lacuri de acumulare - 80 de lacuri printre care şi cel mai mare lac glaciatic din ţară - lacul Bucura şi cel mai adânc lac glaciatic - lacul Zănoaga. Biodiversitatea sa foarte bogată a contribuit la declararea unei bune a părţi a teritoriului său Parc Natural (primul parc natural din România).

Lacurile naturale din Regiunea Vest sunt situate în special în zonele montane ale regiunii şi ele pot fi de tip carstic (Lacul Dracului în Cheile Nerei şi Ochiul Beilui în Beuşniţa, Lacul Coronini). Acestea nu sunt valorificate îndeajuns din punct de vedere turistic, unele nefiind

amenajate. Majoritatea dintre ele fac parte din trasee turistice montane și au un potențial mare de atragere turiști. Cele mai cunoscute din regiune sunt Ochiul Beiului și Lacul Bucura.

Lacurile glaciare din Regiunea Vest sunt în: Iezerul Țarcu, Pietrele Albe (Munții Țarcu), Tăul Mare, Tăul Mic, Tăul Negru, Tăul Porții, Bucura, Zănoaga Mare, Judele, Slăveiu, Stănișoara, Țapului, Galeșul (Munții Retezat), Gâlcescu, Roșiile, Zăvoaiele, Mândra, Deneș (Munții Parâng), Iezerul Mare și Iezerul Mic (Munții Șureanu).

Lacuri de acumulare, pe aproape toate râurile importante ale regiunii au apărut în urma unor lucrări hidrotehnice de anvergură la: Porțile de Fier (Dunăre), Gozna, Văliug, Secu, Bârzava (Bârzava), Trei Ape, Hitiaș (Timiș), Poiana Mărului (Bistra Mărului), Surduc (Gladna), Herculan și Valea lui Iovan (Cerna), Taria (Taria), Teliuc sau Cinciș (Cerna hunedoreană), Valea de Pești (Jiu), Gura Apelor, Hațeg (Râul Mare), Pogăniș (Pogăniș), Tauț (în bazinul Cigherului), Pădureni.

Riscul de producere a inundațiilor

România este una din țările europene cu cel mai mare risc de producere a inundațiilor, în special, în Regiunea Vest, județele Arad și Timiș sunt predispuse la apariția inundațiilor cu pierderi economice importante. Conform Planurilor de Management al Riscului la Inundații – PMRI, sectoarele de apă cu risc potențial semnificativ la inundații, sunt pe aproape toate râurile majore din regiune: Crișul Alb, Mureș, Bega, Timiș, Nera, etc. Aproape toate marile orașe din regiune au un risc de inundații, printre acestea fiind Timișoara, Arad, Reșița, Lugoj, Caransebeș, Hunedoara, Brad, Petroșani și Orăștie.

Infrastructura

(1) Regiunea Vest este traversată de ambele culoare europene TEN-T care trec prin țară: Rin-Dunăre și Orient/Mediterana de Est.

- Pentru transportul rutier, rețeaua TEN-T de bază se suprapune traseului Autostrăzii A1, a DN 6 Lugoj – Băile Herculan și a DN 59 Timișoara – Moravița. Rețeaua TEN-T rutier extinsă se suprapune DN 79 Arad – Oradea și DN 66 Simeria – Petroșani. Cinci drumuri europene traversează Regiunea Vest de la nord la sud și de la est la vest: E68; E70; E79; E671; E673. Drumurile județene reprezintă 4.629,6 km.
- Pentru transportul feroviar, rețeaua TEN-T de bază se suprapune traseului magistralelor principale 200 Curtici – Arad – Simeria și 900 Timișoara – Băile Herculan, a magistralei secundare 217 Timișoara – Arad și a magistralei secundare 922 Timișoara – Moravița. Rețeaua feroviară extinsă cuprinde magistrala secundară 310 Arad – Chișineu-Criș – Oradea și magistrala secundară 202 Simeria – Petroșani. Municipiul Timișoara este centru nodal și terminal rutier-cale ferată pe rețeaua de bază. Regiunea Vest este zona cu cea mai întinsă rețea feroviară de pe teritoriul României (aproximativ 17,5% din totalul rețelei la nivel național). Lungimea liniilor de cale ferată este de 1.888 km (anul 2019).
- Pentru transportul naval, rețeaua TEN-T de bază se suprapune fluviului Dunărea, în regiune fiind portul secundar Moldova Nouă care face parte din rețeaua extinsă TEN-T. Transportul fluvial se desfășoară pe Dunărea Fluvială (Baziaș-Brăila), pe tronsonul Baziaș-Orșova, unde pot circula nave de tonaj mediu. În afară de fluviul Dunărea, râul Bega este navigabil pe raza municipiului Timișoara. Printr-un proiect, pe un traseu de 7 km al râului Bega, a fost amenajată o rută de transport public cu hidrobuze sau ”vaporetto”. Există în implementare și un proiect care vizează *Repararea infrastructurii de navigație pe canalul Bega*, pe o

lungime de 44,50 km pe teritoriul statului Român finanțat prin Programul IPA de cooperare transfrontalieră România Serbia.

- Pentru transportul aerian: Aeroportul Traian Vuia Timișoara face parte din rețeaua de bază TEN-T. În Regiunea Vest există două aerogări internaționale, la Timișoara și Arad. În trecut au mai funcționat două aerodromuri, unul la Caransebeș (pentru traficul intern) și unul la Deva, specializat doar pe activități de aviație sportivă.
- (2) În Regiunea Vest 72% din total populație sau 1.433.996 persoane erau deservite de sistemul public de alimentare cu apă în anul 2019. Toate localitățile urbane din regiune sunt deservite de rețea cu alimentare apă în procent de 100%. Însă, localitățile din mediul rural sunt conectate la rețele de alimentare apă în procent de 87%.
- (3) În Regiunea Vest, în anul 2019, 54% din totalul populației sau 1.079.268 persoane au fost conectate la sistemul public de canalizare, depășind media națională: 47%. Și 100% din localitățile din mediul urban au fost conectate la sistemul public de canalizare, iar în mediul rural, 47% din localitățile rurale erau conectate la rețele de canalizare, o medie mai bună decât valoarea de la nivel național (36%).
- (4) Alimentarea cu energie electrică cu referință la tipul de combustibil utilizat pentru producerea energiei electrice, în viziunea Uniunii Europene și a României este de a avea emisii de carbon zero până în anul 2050.
- (5) Alimentarea cu gaz și consumul de gaze naturale la nivelul regiunii este în scădere, datorită micșorării cantității de gaze distribuite sectorului industrial, totodată gaze destinate uzului casnic având o evoluție pozitivă, fiind corelată cu decuplarea locuințelor de la alimentarea cu energie termică.
- (6) În Regiunea Vest gospodăriile din regiune, care aveau acces la internet în 2019, au ajuns la 88%. Regiunea Vest ocupă locul II, după Regiunea București-Ilfov, la ponderea gospodăriilor cu acces la internet. În Regiunea Vest, îndeosebi în zona înaltă există localități fără conexiuni fixe sau rețele 3G. Cea mai problematică zonă o constituie județul Hunedoara cu un număr mare de localități fără conexiuni sau rețele de internet.

Populația

Regiunea Vest are populația cea mai scăzută din regiunile din România, având în anul 2018 un număr de 2.003.368 locuitori (9,0% din populația României, 0,4% din populația UE). În județul Timiș se concentrează 37,7% din populația totală a Regiunii Vest, în timp ce în județul Caraș-Severin locuiesc doar 15,9% din locuitorii regiunii. În județele Arad și Hunedoara numărul de locuitori este aproximativ egal. La 1 ianuarie 2019 populația Regiunii Vest era alcătuită din 1.030.125 femei (51,4%) și 973.243 bărbați (48,6%). Modul de distribuție a populației pe județe este în legătură directă cu nivelul de dezvoltare economică a acestora.

Economia

La nivelul regiunii Vest există o disparitate de dezvoltare care se accentuează:

- pe de o parte județele de câmpie Timiș și Arad, care au atras investiții, având activități preponderent orientate spre export,
- pe de altă parte județele de deal și munte Hunedoara și Caraș-Severin, având industrii grele miniere și metalurgice, parțial închise și nereformate.

În interiorul județelor există disparități semnificative între mediul urban și rural, orașele mari polarizând dezvoltarea, fiind principalii poli care pot menține și atrage populația.

Totodată, realizarea unei dezvoltări regionale echilibrate și a unei competitivități sporite depind încă, în mare măsură, de nivelul național, de calitatea și de stabilitatea mediului extern și de crearea unui cadru instituțional adecvat, iar pe plan local și regional de capacitatea de mobilizare a tuturor actorilor implicați în susținerea și implementarea unor proiecte de dezvoltare cu impact regional.

Regiunea Vest face parte din categoria regiunilor cele mai puțin dezvoltate în contextul tipologiei utilizate la nivelul Uniunii Europene, având un PIB situat la 68% din media UE, dar peste media națională. PIB-ul regional se datorează în mare parte județului Timiș, care, conform EUROSTAT2s e află la 81% din media UE, județul Arad se apropie de media regională cu 65% din media UE, dar județele Caraș-Severin și Hunedoara sunt mult sub media națională: 50% și 51% din media UE.

Regiunea Vest este o regiune mai urbanizată decât restul regiunilor din România: 63,1% din populația regiunii trăiește în mediul urban: 42 de orașe și municipii, peste media națională. 60% din populația urbană este concentrată în doar 5 orașe din regiune (cele 4 municipii reședință de județ și municipiul Hunedoara). Dezvoltarea urbană a regiunii este polarizată în jurul celor 2 orașe mari ale regiunii: Timișoara, unul dintre cele mai importante centre de dinamică economică la nivel național, și Arad. În rest, predomină orașele mici, sub 20.000 locuitori (30 de orașe) și lipsește o categorie consistentă de orașe: orașele de dimensiune mijlocie: între 20.000 și 50.000. De aici, rezultă nevoi de investiții diferite, pe de o parte pentru susținerea continuării dezvoltării centrelor urbane mari ca motoare regionale și pe de altă parte pentru creșterea atractivității și competitivității orașelor mici,

În ultima vreme, se remarcă un fenomen de migrație a populației dinspre urban spre rural, în special spre localitățile rurale din proximitatea orașelor mari.

Zone miniere:

Bazinul minier Valea Jiului este situat în județul Hunedoara și reprezintă o zonă axată pe minerit, din care derivă ramuri și activități industriale. Odată cu închiderea progresivă a minelor, zona este afectată de diverse probleme economice, sociale și de mediu, din care motive este nevoie de investiții complexe (reconversie/regenerare). Fostele zone miniere nerestructurate sunt: în zona Anina - Moldova Nouă - Bocșa- Ocna de Fier –Dognecea – Lupac -Doman; Bazinul Brad -Țebea, județul Hunedoara.

Zone montane:

Județele Caraș-Severin și Hunedoara sunt predominant montane, iar relieful montan, prin caracterul restrictiv, îngreunează dezvoltarea localităților, micșorează zonele de influență ale orașelor și crează zone care uneori sunt greu accesibile rutier și feroviar.

Județul Caraș Severin este un județ periferic, fiind situat într-o zonă montană greu accesibilă și fără acces direct la autostradă. Acesta este delimitat de Dunăre și de o țară non UE slab dezvoltată. Județul este considerat unul din cele mai poluate județe din țară, deoarece are o fostă industrie minieră, metalurgică.

În Județul Hunedoara sunt prezente zonele miniere nerestructurate: Valea Jiului și Brad, și a industriei siderurgică, metalurgică și energetică: Deva, Călan, Hunedoara, Orăștie, toate aflate în declin. Activitățile industriale au marcat în trecut dezvoltarea urbană a județului, Hunedoara fiind un județ urban: peste 77% din populație trăiește în orașe, peste media regiunii.

Zone dezavantajate din interiorul orașelor:

Conform Atlasului Zonelor Urbane Marginalizate realizat de Banca Mondială, în Regiunea Vest aproximativ 15% din populația orașelor și municipiilor din regiune locuiește în zone urbane marginalizate, care necesită în continuare investiții integrate pentru reintegrarea acestora în spațiul comunitar al orașelor.

Viziunea strategică

Programul Operațional Regional Vest (POR Vest) a propus viziunea strategică privind dezvoltarea regională, care are la bază nevoile de dezvoltare, identificate și prioritizate într-un larg cadru partenerial, care să permită Regiunii Vest ca la nivelul orizontului anului 2030 să fie o regiune europeană cu un nivel ridicat de inovare, capabilă să atragă și să capitalizeze investiții și competențe, conectată intern și internațional, cu acces facil pentru cetățeni la servicii de calitate și oportunități diverse. POR Vest este principalul instrument de finanțare din fonduri europene disponibil la nivelul Regiunii Vest în perioada 2021-2027.

Această viziune strategică va fi urmărită într-un orizont de timp de 8-10 ani prin implementarea de proiecte care să genereze dezvoltare, continuând ciclul de programare 2014–2020, dar care răspund și noilor provocări lansate de UE pentru perioada 2021-2027.

La nivel de regiune, domeniile care necesită dezvoltare sunt următoarele:

Nr. crt.	Domeniul	Problema identificată	Obiectiv specific	Observații
1	Cercetare-inovare	Rezultatele modeste obținute de Regiunea Vest în materie de cercetare și inovare care limitează perspectivele de dezvoltare și creștere economică	Dezvoltarea unui ecosistem care să stimuleze inovarea în regiune prin susținerea transferului rezultatelor din activitatea de cercetare în produse și servicii noi sau îmbunătățite la nivelul mediului de afaceri și a accesului la rețele internaționale	Creșterea finanțării publice și private pentru inovare, creșterea participării entităților din Regiunea Vest în consorții, parteneriate și proiecte europene, ar ajuta economia să se orienteze către activități cu valoare adăugată mai mare, în condițiile în care potențialul de inovare în Regiunea Vest este încă nevalorificat: antreprenoriatul bazat pe tehnologie, crearea de servicii suport pentru mediul de afaceri de către infrastructurile tehnologice și științifice, sisteme de inovare în afaceri (adopție de RD, inovare, training, internaționalizare), acces la rețele și organizații internaționale. Se vor finanța prioritar proiectele identificate în atelierele de descoperire antreprenorială și validate de Consorțiului Regional de Inovare.
2	Servicii publice digitale și digitalizarea întreprinderilor	Regiunea Vest are rezultate slabe în ceea ce privește serviciile publice	Îmbunătățirea accesului și acoperirea serviciilor digitale la nivel regional	Competența digitală reprezintă una dintre cele opt competențe cheie care sunt esențiale pentru orice persoană într-o societate bazată pe cunoaștere. Sistemul IT fragmentat al administrației naționale crește

		digitale, competențele digitale generale ale populației și digitalizarea întreprinderilor	pentru administrația publică, cetățeni și mediul de afaceri	sarcina administrativă pentru cetățeni și mediul de afaceri. Digitalizarea este un factor esențial pentru stimularea inovării și a competitivității. Se vor finanța prioritar proiectele care asigura interoperabilitatea cu sistemul deja existent.
3	Competitivitate IMM-uri	Menținerea unui nivel de scăzut de competitivitate și productivitate al companiilor din Regiunea Vest la nivel european	Diversificarea bazei economice și crearea unei culturi antreprenoriale la nivelul Regiunii Vest care să permită popularea întreg teritoriului regiunii cu companii competitive	În Regiunea Vest este necesară o intervenție mai clară asupra întreprinderilor, prin susținerea practică și financiară a întreprinderilor din sectoarele de specializare inteligentă, cu precădere la nivelul acelor întreprinderi care au potențial de "creștere-înaltă", inclusiv prin servicii pentru crearea de rețele de furnizori și internaționalizare, precum și prin dezvoltarea unei oferte integrate de structuri suport și servicii pentru afaceri. În paralel, se are în vedere îmbunătățirea nivelului productivității, prin transformarea cât mai multor idei în produse sau servicii noi sau îmbunătățite; creșterea ratei de formare și de supraviețuire a întreprinderilor și crearea unei culturi antreprenoriale începând de la școală; îmbunătățirea nivelului de investiții în sectorul serviciilor.
4	Smart city	Aglomerările urbane nu reușesc să mai facă față în maniera tradițională provocărilor curente	Stimularea dezvoltării orașelor din Regiunea Vest prin utilizarea tehnologiilor inovative	Reducerea consumului general de energie și materiale prin utilizarea tehnologiilor „smart”, proiectarea inteligentă dezvoltării localităților, sunt metode prin care orașele din regiune, sub coordonarea unei administrații „smart” pot atinge sinergia necesară pentru o dezvoltare durabilă.
5	Eficiență energetică	Poluarea zonelor urbane ca urmare a consumului de energie ridicat în clădiri	Adaptarea Regiunii Vest la provocările globale privind schimbarea modului în care sunt produse și consumate energia și utilizarea resurselor europene pentru	Renovarea clădirilor în vederea creșterii eficienței energetice, investițiile în sistemele de încălzire centralizată pentru îmbunătățirea serviciilor de încălzire și dezvoltarea sistemelor de răcire centralizată vor sprijini tranziția către o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon. Proiectele vor fi finanțate în baza Planurilor locale de Acțiune pentru Energie Durabilă sau altor strategii în care se propun măsuri pentru creșterea eficienței energetice.

			reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră	
6	Încălzirea centralizată	Poluarea zonelor urbane ca urmare a creșterii emisiilor din instalațiile de încălzire locale	Îmbunătățirea încălzirii la domiciliu accent pe combustibili alternativi	În Regiunea Vest, regăsim operatori ai serviciului public de termoficare la nivelul următoarelor localități urbane: Arad, Brad, Hunedoara, Lupeni, Nădlac, Petroșaniși Timișoara. În aceste localități se distribuie 8,4% din cantitatea de energie termică națională, către aproximativ 200.000 de utilizatori casnici.
7	Mobilitate urbană și interconectivitate regională	Poluare excesivă a zonelor urbane ca urmare a utilizării prioritare a transportului personal cu mașina, în defavoarea mijloacelor de transport ecologice	Creșterea calității și atractivității transportului public de călători și a modurilor prietenoase cu mediul în vederea reducerii emisiilor poluante și a congestiei din orașe	Procesul de modernizare a flotei rămâne o prioritate în regiune și pe perioada viitoare. Va fi nevoie în primul rând extinderea infrastructurii pentru biciclete (inclusiv dotări aferente: parcări, sisteme închiriat biciclete, stații „self care”, etc.) De asemenea, trebuie susținut în continuare procesul de pietonizare, mai ales a zonelor centrale, dar se resimte nevoia de a interveni și în zonele rezidențiale, pentru a crea legături cu zonele centrale și trasee integrate. Se vor finanța proiecte în baza Planurilor de Mobilitate Urbană Durabilă. Folosind o abordare bazată pe colaborarea voluntară dintre județe / municipii reședință de județ/orașe din Regiunea Vest, se propune înființarea unei Asociații de Dezvoltare Intercomunitară Regională de Transport, cu rolul de a coordona dezvoltarea, implementarea și evaluarea politicii de transport de persoane și a mobilității la nivel regional. Un astfel de proiect vine să răspundă unei conectivități insuficiente între orașe și în zonele înconjurătoare acestora: Sistemul de transport public regional se va finanța în baza unui analize regionale cu privire la mobilitatea bunurilor și persoanelor. Prioritare vor fi rutele care leagă între ele aglomerările urbane în baza unei liste de proiecte.
8	Regenerare urbană	Existența a numeroase	Regândirea planificării	Reducerea impactului negativ pe cap de locuitor al mediului

		areale urbane degradate Obiectiv specific: O abordare verde pentru revitalizarea orașelor și a cartierelor lor	spațiale a orașelor pentru creșterea calității vieții locuitorilor și reducerea poluării aerului este una din direcțiile de investiții stipulate de Agenda 2030	înconjurător, prin acordarea unei atenții speciale calității aerului, asigurarea accesului universal la spații verzi și publice sigure, inclusive și accesibile. Viziunea Uniunii Europene consideră soluțiile verzi drept măsuri sustenabile. În ceea ce privește suprafața spațiilor verzi în interiorul orașelor, legislația în vigoare recomandă un minimum de 26 m ² /locuitor de spațiu verde. În prezent, în Regiunea Vest suprafața medie a spațiilor verzi este sub media națională și mult sub media europeană.
9	Accesibilitatea regională la rețeaua TEN-T	Infrastructura rutieră regională este încă într-o stare generală insuficient conectată la rețeaua TEN-T	Crearea unui sistem de transport modern care să răspundă nevoilor de dezvoltare economică și adecvată nevoilor unei societăți mobile, prin creșterea conectivității și accesibilității în / și din Regiunea Vest	O infrastructură de transport modernă și eficientă creează condiții favorabile creșterii atractivității investiționale a regiunii și permite diseminarea spațială a beneficiilor legate de dezvoltarea socio-economică continuă. În ciuda resurselor financiare considerabile alocate, rețeaua rutieră din România este una dintre cele mai puțin dezvoltate din UE. Un aspect important legat de proiectele de transport este siguranța circulației. Creșterea numărului persoanelor rănite și decedate în accidente rutiere este cauzată atât de expansiunea rapidă în ultimii ani a utilizării autoturismelor, dar și de calitatea drumurilor. O atenție deosebită se va acorda proiectelor care au rolul de a decongestiona traficul și de a reduce blocajele, precum și de a asigura conexiunile directe necesare la treceri de frontieră, aeroporturi, terminale de marfă, centre logistice, alte zone de activitate economică sau care asigură completarea rețelei prin asigurarea conectivității unor moduri diferite de transport. Se va organiza un apel necompetitiv, pe baza prioritizării la nivel de CDR și validării cu Ministerul Transporturilor, Infrastructurii și Comunicațiilor.

10	Educație	Accesul la o educație de calitate este inegal, iar dobândirea competențelor de bazăși digitale este încă limitată	Îmbunătățirea accesului la servicii de calitate în educație și dezvoltarea în permanență la nivel regional a aptitudinilor / competențelor populației ca urmare a schimbării tiparelor economice	Sunt necesare noi strategii pentru a se asigura că toate persoanele considerate în deplină sănătate dobândesc până la împlinirea vârstei de 18 ani un set semnificativ de aptitudini profesionale, tehnice sau academice. Aceste investiții în infrastructură, împreună cu alte măsuri de stimulare a retenției în sistem, conduc și la reducerea abandonului școlar prin crearea unui mediu atractiv pentru copii.
11	Turism	Lipsa unei identități turistice regionale	Identificarea nișelor de turism și formularea unei oferte turistice agregate în Regiunea Vest	Sectorul turismului trebuie să fie dezvoltat în același timp cu sectorul infrastructurii, în special, de transporturi, deoarece accesibilitatea spre anumite obiective sau zone turistice este vitală pentru atragerea fluxurilor de turiști și implicit punerea în valoare a patrimoniului natural și antropic. Regiunea Vest poate deveni prima regiune din România care să dezvolte destinații ecoturistice având în vedere că potențialul patrimoniului său natural este unul dintre cele mai importante din țară. Stațiunile montane din județul Caraș Severin și Hunedoara, potrivite pentru turismul activ, sunt elemente cheie pentru turismul din Regiunea Vest datorită calității izvoarelor termale, amplasării lor, patrimoniului istoric, obiceiului național de a merge în concediu în stațiuni și noua tendință internațională de turism balnear și medical. <i>Se are în vedere crearea unei regiuni pilot anti-îmbătrânire în partea de Vest a României, precum și poziționarea Regiunii Vest ca destinație turistică medicală transfrontalieră.</i>
12	Cultură	Slaba capacitate de a valorifica economic și social cultura	Promovarea culturii în toate domeniile din regiune și oferirea unei game largi de facilități de	Crearea unor muzee/centre expoziționale moderne, interactive, adresate tuturor categoriilor sociale și grupurilor de vârstă și reabilitarea celor existente ar aduce beneficii vieții culturale prin diversitate și ar contribui la întărirea rolului cultural al regiunii.

			petrecere a timpului liber	De asemenea, toata regiunea va avea beneficii prin implicarea tuturor actorilor în susținerea, modernizarea și diversificarea ofertei turistice. Se va finanța în baza unei strategii integrate.
13	Aspectele de mediu din perspectiva Programului Operațional Regional Vest 2021-2027			Proiectele finanțate prin POR au potențialul de a contribui la îmbunătățirea infrastructurii verzi, prin adoptarea unor soluții care să permită reducerea amprente ecologice a componentei antropice; la îmbunătățirea condițiilor de viață ale comunităților locale, prin asigurarea menținerii condițiilor ecologice optime. Aceste soluții includ: •Reducerea impactului asupra ariilor protejate și menținerea / refacerea conectivității coridoarelor ecologice; •Extinderea coridoarelor ecologice în mediul urban; •Măsuri de identificare și protejare a animalelor sălbatice ce se adăpostesc în clădirile supuse reabilitării; •Implementarea în mediul urban de soluții tip acoperiș verde, pereți verzi sau grădini urbane; •Îmbunătățirea condițiilor de habitat pentru speciile de faună sălbatică din mediul urban (ex: adăposturi artificiale pentru lilieci și păsări, amenajarea spațiilor verzi în scopul susținerii unor specii protejate sau polenizatori). O atenție importantă va fi acordată refacerii conectivității ecologice în zona coridoarelor ecologice.

Strategia programului are rolul de a sprijini obiectivele de politică asumate la nivel de UE prin intermediul unor tipuri de investiții care să contribuie la competitivitatea regională, inovare și digitalizare, eficiență energetică, mobilitate și conectivitate.

4.2 Axe prioritare și obiective specifice de dezvoltare regională

Prioritățile, obiectivele specifice și măsurile sunt corelate cu obiectivele de politică ale politicii de coeziune pentru perioada de programare 2021-2027: stimularea convergenței economice și sociale, sprijinirea regiunilor să valorifice pe deplin globalizarea, înzestrarea cu instrumente adecvate pentru o creștere solidă și durabilă. Toate regiunile rămân eligibile pentru finanțare prin politica de coeziune, pe baza a trei categorii: regiuni mai puțin dezvoltate, în tranziție și mai dezvoltate.

Pentru perioada 2021–2027, în cadrul Programului Operațional Regional Vest solicitanții din Regiunea Vest vor putea accesa o gamă largă de intervenții, în cadrul celor 5 Obiective de Politică propuse de Regulamentul Comun al UE privind Fondurile de Coeziune, după cum urmează:

Nr. Crt.	Obiective de politică	Prioritatea	Obiectiv specific - Măsuri
1.	OP 1 - O Europă mai inteligentă și mai competitivă, prin	Prioritatea 1: O regiune competitivă	-Dezvoltarea și creșterea capacităților de cercetare și inovare și adoptarea tehnologiilor avansate;

	promovarea unei transformări economice inovatoare și inteligente și a conectivității regionale TIC. Minim 25% din FEDR	prin inovare, digitalizare și întreprinderi dinamice.	-Valorificarea avantajelor digitalizării, în beneficiul cetățenilor, al companiilor, al organizațiilor de cercetare și al autorităților publice; -Intensificarea creșterii durabile și a competitivității IMM-urilor și crearea de locuri de muncă în cadrul IMM-urilor, inclusiv prin investiții productive; -Dezvoltarea competențelor pentru specializare inteligentă, tranziție industrială și antreprenariat.
		Prioritatea 2: O regiune cu orașe Smart și o administrație digitalizată	Fructificarea avantajelor digitalizării, în beneficiul cetățenilor, al companiilor, al organizațiilor de cercetare și al autorităților publice.
2.	OP 2 - O Europă mai verde, rezilientă, cu emisii reduse de dioxid de carbon, care se îndreaptă către o economie cu zero emisii de dioxid de carbon, prin promovarea tranziției către o energie curată și echitabilă, a investițiilor verzi și albastre, a economiei circulare, a atenuării schimbărilor climatice și a adaptării la acestea, a prevenirii și gestionării riscurilor, precum și a unei mobilități urbane durabile. Minim 30% din FEDR	Prioritatea 3: O regiune cu orașe prietenoase cu mediul	- Promovarea eficienței energetice și reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră; - Creșterea protecției și conservării naturii, a biodiversității și a infrastructurii verzi, inclusiv în zonele urbane, precum și reducerea tuturor formelor de poluare.
		Prioritatea 4: O regiune cu mobilitate urbană sustenabilă	Promovarea mobilității urbane multimodale durabile, ca parte a tranziției către o economie cu zero emisii nete de carbon.
3.	OP 3 - O Europă mai conectată, prin creșterea mobilității	Prioritatea 5: O regiune accesibilă	Dezvoltarea și creșterea unei mobilități naționale, regionale și locale durabile, reziliente la schimbările climatice, inteligente și intermodale, inclusiv îmbunătățirea accesului la TEN-T și a mobilității transfrontaliere .
4.	OP 4 - O Europă mai socială și mai incluzivă prin implementarea Pilonului european al drepturilor sociale	Prioritatea 6: O regiune educată și incluzivă	-Îmbunătățirea accesului egal la servicii de calitate și incluzive în educație, formare și învățare pe tot parcursul vieții prin dezvoltarea infrastructurii accesibile, inclusiv prin promovarea rezilienței pentru educația și formarea la distanță și online. - Creșterea rolului culturii și al turismului durabil în dezvoltarea economică, incluziunea socială și inovarea socială
5.	OP 5 - O Europă mai aproape de cetățeni prin promovarea dezvoltării durabile și integrate a	Prioritatea 7: O regiune atractivă	Promovarea dezvoltării integrate și incluzive în domeniul social, economic și al mediului, precum și a culturii, a patrimoniului natural, a turismului durabil și a securității în zonele urbane.

	tuturor tipurilor de teritorii și de inițiative locale.		
Prioritatea 8 Asistență tehnică Intervențiile în domeniul asistenței tehnice vizează asigurarea funcționării sistemului de management și asigurarea vizibilității programului, cu accent pe profesionalizarea personalului, pe comunicare și informare, îmbunătățirea capacității de implementare inclusiv la nivelul beneficiarilor, precum și pe asigurarea unui cadru partenerial transparent.			

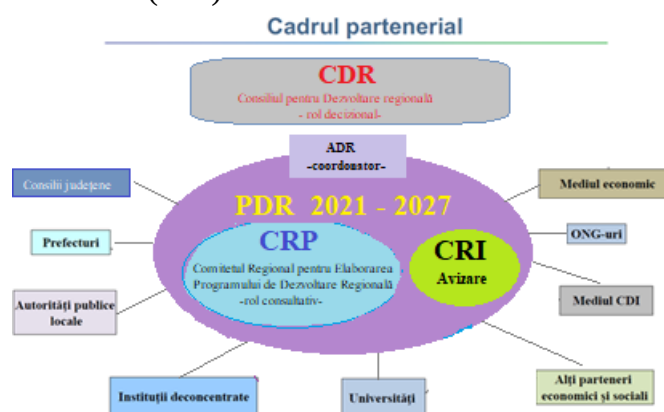
4.3 Parteneriate

În Regiunea Vest structurile parteneriale sunt constituite în conformitate cu prevederile Legii 315/2004, cu modificările ulterioare. De asemenea, se iau în considerare:

- ✧ Regulamentul de organizare și funcționare a Consiliului pentru Dezvoltare Regională (CDR) al Regiunii de Dezvoltare Vest;
- ✧ Regulamentul-cadru privind organizarea și funcționarea Comitetelor Regionale pentru elaborarea Planului de Dezvoltare Regională (CRP) 2021-2027;
- ✧ Regulament privind organizarea și funcționarea Consorțiului Regional de Inovare (CRI) în Regiunea Vest.

Astfel, relații parteneriale se stabilesc la nivelul:

- Consiliului pentru Dezvoltare Regională (CDR)
- Comitetului Regional pentru elaborarea PDR (CRP)
- Consorțiului Regional de Inovare (CRI)

Consiliul pentru Dezvoltare Regională (CDR) - organism regional deliberativ, fără personalitate juridică, care este constituit și funcționează pe principii parteneriale la nivelul fiecărei regiuni de dezvoltare, în scopul coordonării activităților de elaborare și monitorizare ce decurg din politicile de dezvoltare regională. Totodată, acesta este cu rol de asumare și decizie, inclusiv de a asuma în numele regiunii aceste programe și de a verifica și analiza implementarea lor, precum și care analizează și aprobă strategia și programele de dezvoltare regională. CDR este format din:

- reprezentanții administrației locale,
- președinții consiliilor județene,
- primarii municipiilor reședință de județ,

- câte un reprezentant al primarilor de orașe și unul al primarilor de comune din fiecare județ al regiunii;

Acest consiliu alege un președinte și un vicepreședinte, care nu pot fi reprezentanți ai aceluiași județ. Aceste funcții sunt îndeplinite, prin rotație, pentru câte un mandat de un an, de către președinții consiliilor județene.

Comitetul Regional pentru elaborarea Planului pentru Dezvoltare Regională - CRP - la nivelul Regiunii Vest îndeplinește rolul consultativ, reprezentând cadrul larg partenerial al Consiliului pentru Dezvoltare Regională pentru elaborarea și avizarea PDR Vest. CRP este organizat și coordonat de Agenția pentru Dezvoltare Regională Vest, care asigură și secretariatul acestuia. În componența sa intră reprezentanți ai principalelor instituții de la nivel regional, județean și local:

- reprezentanți ai prefecturilor, consiliilor județene, consiliilor locale,
- servicii deconcentrate ale instituțiilor publice centrale, ai societății civile, precum și
- reprezentanți ai altor organizații cu activitate relevantă la nivel regional în diverse domenii specifice.

Componența structurilor parteneriale prevăzute în Regulamentul Cadru al Comitetelor Regionale sunt:

- Grupurile tematice regionale (GTR)
- Grupurile de lucru subregionale (GLSR)

Grupurile tematice regionale (GTR) stabilite la nivelul Regiunii Vest sunt în număr de șase, structura acestora fiind corelată cu obiectivele de politică (OP) de la nivel european pentru perioada 2021-2027:

- Competitivitate, inovare și transfer tehnologic, digitalizare (OP1);
- Mediu și schimbări climatice, eficiență energetică, mobilitate (OP2);
- Infrastructura regională de transport (OP3);
- Educație, ocuparea forței de muncă, sănătate, servicii sociale (OP4);
- Turism, cultură, patrimoniu cultural (OP5);
- Administrație și bună guvernare.

Grupurile de lucru subregionale (GLSR) sunt organizate la nivel județean, organizate în funcție de prioritățile regionale de dezvoltare. Atribuțiile grupurilor tematice regionale și grupurilor de lucru subregionale sunt de a examina analizele economice și sociale și problemele majore identificate la nivel județean, obiectivele de dezvoltare stabilite și strategia pentru realizarea acestora. Acestea contribuie la realizarea documentelor necesare elaborării PDR și formulează recomandări și propuneri care sunt transmise CRP.

Parteneriatul regional este compus din membrii titulari și membri supleanți, reprezentanți ai ADR Vest astfel:

- Consilii județene și Primării de municipii și orașe;
- Servicii și instituții județene publice (Agenții pentru ocuparea forței de muncă, pentru protecția mediului, direcții de asistență socială, direcții de cultură);
- Inspectorate școlare, Universități, licee, institute de cercetare;
- Camere de comerț și industrie, întreprinderi mari;

- Direcții regionale de drumuri și poduri, căi ferate, aeroporturi;
- Grupuri de acțiune locală (GAL-uri), organizații de cooperare transfrontalieră, dezvoltarea turismului;
- Organizații culturale.

Planul de Dezvoltare Regională - PDR Vest 2021-2027

La elaborarea programului s-au avut în vedere totodată și documentele strategice regionale aflate în consultare publică: **Planul pentru Dezvoltare Regională 2021-2027 al Regiunii Vest și Strategia pentru Specializare Inteligentă (RIS3 Vest) 2021-2027.**

În perioada de programare 2021-2027, finanțările vor fi orientate atât spre investiții cu o tipologie cunoscută, cât și spre tipologii noi de proiecte. Astfel, vor continua investițiile în *mobilitatea urbană și transportul public, amenajarea spațiilor verzi și regenerare urbană, investițiile în eficientizarea termică a clădirilor publice și rezidențiale, dezvoltarea turismului cultural și natural, realizarea unor trasee turistice, precum și în domeniul infrastructurii educaționale*. De asemenea, se vor finanța și proiecte strategice de modernizare a drumurilor județene care asigură conectivitatea directă sau indirectă la rețeaua TEN-T.

Un element de noutate îl reprezintă componenta "*Smart City*", prin care vor fi finanțate investiții privind digitalizarea administrației publice locale și a altor investiții specifice "*orașelor inteligente*", din varii domenii - *mobilitate urbană, iluminat, clădiri publice, utilități edilitare, spații deschise, aplicații on-line etc.*

Consortiului Regional de Inovare (CRI) - reprezintă o structură consultativă, constituită în conformitate cu prevederile din Metodologia pentru elaborarea Documentului Cadru pentru Strategia de Cercetare și Inovare Regională pentru Specializare Inteligentă, emis de Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice (MDRAP). CRI îndeplinește următoarele funcții:

- monitorizarea strategiei regionale de specializare inteligentă;
- avizarea documentului cadru regional;
- analiza și prioritizarea propunerilor de proiecte aferente structurilor de inovare și transfer tehnologic pe baza scrisorilor de intenție.

Însă, rolul principal al Consortiului Regional de Inovare al Regiunii Vest este de a coordona elaborarea și implementarea Strategiei Regionale de Specializare Inteligentă Vest (RIS3), de a aviza rapoartele de implementare, monitorizare și evaluare și de a aviza portofoliul de proiecte prioritare.

Componenta structurii parteneriale este prevăzută în Regulamentul privind organizarea și Funcționarea Consortiului Regional de Inovare în Regiunea Vest și este format din reprezentanții următoarelor categorii de instituții/entități/organizații:

- Instituții de învățământ superior de stat acreditate și structuri de cercetare-dezvoltare ale acestora;
- Institute de cercetare – dezvoltare, care operează (au sediul central sau filiala cu personalitate juridică) în Regiunea Vest;
- Institute, centre sau stațiuni de cercetare-dezvoltare din subordinea Academiei Române sau a academiilor de ramură;

- Alte institute, centre sau stațiuni de cercetare-dezvoltare, organizate ca instituții publice ori de drept public;
- Alte instituții publice sau de drept public care au ca obiect de activitate și cercetarea-dezvoltarea ori structuri ale acestora legal constituite;
- Institute sau centre de cercetare-dezvoltare fără scop patrimonial, recunoscute de utilitate publică;
- Alte institute, centre sau stațiuni de cercetare-dezvoltare, organizate ca persoane juridice de drept privat, fără scop patrimonial;
- Entități de management ale clusterelor;-Entități de transfer tehnologic acreditate;-Agenți economici care au activitate de CDI.

Asociația Agențiilor pentru Dezvoltare Regională din România – ROREG - înființată în anul 2005 ca organism neguvernamental, cu directoralitate juridică de drept privat, fără caracter politic, în conformitate cu OUG nr. 26/2000 cu privire la asociații și fundații și cu Legea nr. 315/2004 privind dezvoltarea regională în România.

ROREG

Asociația Agențiilor pentru Dezvoltare Regională din România

Conform Actului Constitutiv al Asociației Agențiilor pentru Dezvoltare Regională din România, art. 7, conducerea Asociației este exercitată de un Consiliu Director format din președinte și doi vicepreședinți aleși dintre directorii Agențiilor pentru Dezvoltare Regională, în baza unor mandate cu durată de 2 ani.

Asociația ROREG are drept membri cele 8 Agenții pentru Dezvoltare Regională din fiecare regiune de dezvoltare a României:

- Agenția pentru Dezvoltare Regională Nord-Est
- Agenția pentru Dezvoltare Regională Sud-Est
- Agenția pentru Dezvoltare Regională Sud-Muntenia
- Agenția pentru Dezvoltare Regională Sud-Vest Oltenia
- **Agenția pentru Dezvoltare Regională Vest**
- Agenția pentru Dezvoltare Regională Nord-Vest
- Agenția pentru Dezvoltare Regională Centru
- Agenția pentru Dezvoltare Regională București-Ilfov

Sediul Asociației ROREG este în Timișoara, str. Proclamația de la Timișoara, nr.5, județul Timiș.

Scopul Asociației ROREG este de a reprezenta interesele celor 8 Agenții pentru Dezvoltare Regională la nivel național, cât și la nivel internațional, în vederea sprijinirii dezvoltării lor instituționale și a promovării unei abordări comune și unitare în ceea ce privește dezvoltarea regională și implementarea programelor cu finanțare europeană.

Conform Statutului Asociației ROREG, aceasta are următoarele obiective:

- Asigurarea reprezentativității la nivel național și internațional a celor 8 Agenții pentru Dezvoltare Regională;

- Întărirea capacității administrative și instituționale a Agențiilor pentru Dezvoltare Regională;
- Îmbunătățirea legislației în domeniul dezvoltării regionale în România;
- Crearea unei atitudini favorabile dezvoltării regionale în rândul cetățenilor, administrației publice locale și centrale, a altor instituții și organizații de interes public;
- Armonizarea sistemelor de organizare, lucru și comunicare între cele 8 ADR-uri și în raport cu alte instituții naționale sau internaționale;
- Formularea unor poziții comune în raport cu diverse tematici în care sunt implicate cele 8 Agenții;
- Sensibilizarea opiniei publice asupra instrumentelor pentru dezvoltare regională.

De-a lungul anilor de funcționare, Asociația ROREG a crescut constant, reușind să susțină și să promoveze la nivel național interesele comune ale ADR-urilor și să asigure reprezentativitatea regiunilor în diverse structuri naționale. De asemenea, a acumulat o bogată experiență de colaborare și cooperare între regiuni, prin dezvoltarea unor mecanisme formale armonizate de lucru și comunicare.

Pentru viitoarea perioadă de programare 2021-2027, activitatea Asociației ROREG va fi cu atât mai importantă cu cât cele 8 ADR-uri vor fi Autorități de Management pentru Programele Operaționale Regionale. (sursa: <https://www.roreg.eu/>)

Agenția de Dezvoltare Regională Vest - (ADR) Vest funcționează ca Autoritate de Management pentru Programul Operațional Regional 2021-2027 în Regiunea Vest și are rolul de a elabora POR 2021-2027.

Regiunea Vest are șansa de a elabora și negocia direct cu reprezentanții Comisiei propriul program operațional regional pentru perioada 2021-2027 odată cu descentralizarea managementului fondurilor europene pentru dezvoltare regională. POR Vest 2021-2027 va reprezenta *principalul instrument de finanțare din fonduri europene disponibil la nivel regional pentru zona urbană* în următoarea perioadă de programare, în care resursele financiare alocate Regiunii Vest vor depăși valoarea de 1 miliard de euro.

După aprobarea finală a programului de către Comisia Europeană, ADR Vest va stabili calendarul lansărilor de apeluri de proiecte și va elabora ghidul solicitantului pentru fiecare componentă. Agenția va stabili practic la nivel regional condițiile specifice de finanțare a proiectelor.

Documentele pentru perioada de programare 2021-2027 sunt elaborate cu respectarea regulamentelor europene și a celor 5 obiective de politică prevăzute de acestea: *O Europă mai inteligentă, O Europă mai ecologică, cu emisii scăzute de carbon, O Europă mai conectată, O Europă mai socială și O Europă mai aproape de cetățeni.*

Programul Operațional Regional Vest (POR Vest)

În funcție de rezultatul negocierilor, dar și de propunerile venite din partea entităților interesate, *Programul Operațional Regional 2021-2027 Regiunea Vest* poate suferi îmbunătățiri și actualizări.

În așteptarea aprobării finale a programului, colaborăm îndeaproape cu unitățile administrativ-teritoriale, pe care ne dorim să le sprijinim în identificarea și pregătirea de proiecte care să genereze un impact pozitiv real asupra dezvoltării locale și regionale. Atenția noastră se îndreaptă totodată și către entitățile private, ale căror nevoi ne străduim să le înțelegem și să răspundem adecvat prin finanțările care vor urma.

Strategia de Specializare inteligentă a regiunii de dezvoltare Vest (RIS3 Vest) 2021-2027

Mediul de afaceri va beneficia în continuare de investiții prin *Programul Operațional Regional 2021-2027*, acestea fiind orientate către cele șase domenii de specializare inteligentă identificate în **Strategia pentru Specializare Inteligentă (RIS3 Vest) 2021-2027 - Agricultură și industrie alimentară; Eficiență energetică și construcții (clădiri) sustenabile; Digitalizare, industrializare, inclusiv Industry 4.0; Industria manufacturieră și prelucrătoare; Industriile culturale și creative; Sănătatea și calitatea vieții**. Vor fi sprijinite proiectele care vizează digitalizarea, cercetarea, transferul tehnologic, inovarea, precum și competitivitatea economică în aceste domenii.

GAL-uri din Zona Vest (județele Arad, Caraș-Severin, Hunedoara, Timiș)

- Asociația **“GAL Lunca Mureșului de Jos”** (comunele Șeitin, Fântânele, Zăbrani, Zădăreni, Semlac, Dorobanți, Secusigiu, Vinga, Iratoșu, Peregu Mare, Vladimirescu, Frumușeni, Șagu, Felnac, Oraș Nădlac, Oraș Pecica (Jud. Arad), Sânpetru Mare, Variaș, Pișchia, Orțișoara (Jud. Timiș);
- Asociația GAL **”Micro-Regiunea Vailor Crișurilor Alb și Negru”** (comunele Macea, Livada, Apateu, Archis, Beliu, Cermei, Craiva, Graniceri, Hasmas, Misca, Olari, Pilu, Seleus, Sinteia -Mare, Socodor, Sepreus, Simand, Zarand, Zerind, Zimandu Nou, Sofronea, oraș Chisineu Cris, oraș Santana);
- Asociația Grupul de Acțiune Locală **“Depresiunea Sebiș-Gurahont-Hălmagiu”** (comunele Almaș, Brazii, Buteni, Cărand, Chisindia, Dezna, Dieci, Gurahont, Hălmăgel, Hălmagiu, Pleșcuta, Vârfurile, oraș Sebiș (jud. Arad), Criștioru de Jos (jud. Bihor);
- Asociația **„GRUPUL DE ACȚIUNE LOCAȘĂ PODGORIA MINIȘ-MĂDERAT”** (comunele Bârzava, Bata, Bârsa, Birchiș, Bocsig, Conop, Covăsint, Ghioroc, Păuliș, Săvârșin, Șicula, Șilindia, Șiria, Târnova, Taut, Ususău, Vărădia De Mureș, Oraș Ineu, Oraș Pâncota);
- Asociația **“Grupul de Acțiune Locală Clisura Dunării”** (comunele Coronini, Gârnic, Berzasca, Sichevita, Șopotu Nou (județul Caraș-Severin), Svinița, Eșelnița, Dubova (județul Mehedinți);
- ASOCIAȚIA **“POARTA ALMĂJULUI”** (comunele Topleț, Mehadia, Iablanita, Cornea, Mehadica, Luncavița, Cornereva, Prigor, Lăpușnicel, Domașnea (Jud. Caraș-Severin), Băile Herculane (Oraș, Jud. Caraș-Severin), Padeș (Jud. Gorj);
- Asociația **„Grupul de Acțiune Locală Țara Gugulanilor”** (comunele Armeniș, Băuțar, Bolvașnița, Buchin, Buceșnița, Constantin Daicoviciu, Copăcele, Glimboca, Marga, Obreja, Păltiniș, Sacu, Slatina-Timiș, Teregova, Turnu Ruieni, Zăvoi (Jud. Caraș-Severin), Oțelu Roșu (Oraș, Jud. Caraș-Severin), Criciova (Jud. Timiș);
- ASOCIAȚIA **„GRUPUL DE ACȚIUNE LOCALĂ CĂLUGĂRA”** (comunele Ciclova Română, Răcășdia, Ciuchici, Naidăș, Goruia, Ciudanovița, Grădinari, Vărădia, Vrani, Sasca Montană, Eftimie Murgu, Bănia, Dalboșet, Pojejena, Cărbunari, Socol, Ticvanu Mare, Berliște, Bozovici, Lăpușnicu Mare (Jud. Caraș-Severin);
- Asociația Grupul de Acțiune Locală **Caraș-Timiș** (comunele Târnova, Carasova, Lupac, Firliug, Ramna, Ocna de Fier, Zorlentu Mare, Valiug, Brebu, Ezeriș, Dognecea, Brebu Nou (județul Caraș-Severin), Știuca, Darova, Victor Vlad Delamarina, Gavojdia (județul Timiș);
- Asociația **”SARGEȚIA GAL 1”** (comunele Balsa, Băcia, Beriu, Boșorod, Brănișca, Burjuc, Gurasada, Hărău, Ilia, Mărtinești, Oraștioara de Sus, Rapoltu Mare, Șoimuș, Turdaș, Vorța, Zam, Geoagiu (oras, jud. Hunedoara, Petris (jud. Arad)
- Asociația **”Microregiunea Țara Hațegului – Ținutul Pădurenilor GAL”** (comunele Baru, Banita, Batrana, Bretea Romana, Bunila, Cerbal, Cirjiti, Densus, Dobra, General Berthelot, Ghelari, Lapugiu de Jos, Lelese, Lunca Cerni de Jos, Pestisu Mic, Pui, Rachitova,

Rau de Mori, Salasu de Sus, Sarmizegetusa, Santamaria-Orlea, Teliucu Inferior, Toplita, Totesti, **Vețel** (jud. Hunedoara), Rusca Montana (jud. Caras-Severin)

- Asociația Intercomunitară **”Țara Zarandului” – LEADER GAL** (comunele Baia de Criș, Băița, Blăjeni, Buceș, București, Bulzești de Sus, Certeju de Sus, Crișcior, Luncoiu de Jos, Ribița, Tomești, Vața de Jos, Vălișoara)
- Asociația **„GRUP DE ACȚIUNE LOCALĂ BANAT-VEST”** (comunele Jimbolia (oraș), Cărpiniș, Cenei, Checea, Comloșu Mare, Gottlob, Iecă Mare, Lenauheim, Otelec, Săcălaz, Uivar)
- GAL Asociația **„Timiș Torontal Bârzava”** (comunele Deta, Gătaia (oraș, jud Timiș), Banloc, Birda, Denta, Foeni, Ghilad, Giera, Jamu Mare, Jebel, Liebling, Livezile, Moravița, Pădureni, Voiteg (comune, jud Timiș), Berzovia, Doclin, Forotic, Măureni (comune, jud Caraș Severin)
- Asociația MICROREGIONALĂ **„ȚARA FĂGETULUI”** (comunele Făget (oraș), Balint, Bîrna, Bethausen, Curtea, Dumbrava, Fîrdea, Mănăștiur, Margina, Nădrag, Pietroasa, Tomești, Traian Vuia)
- Asociația GAL **TRIPLEX CONFINIUM** (comunele Sânicolau Mare (oraș), Beba Veche, Bechicheru Mic, Biled, Cenad, Dudești Noi, Dudești Vechi, Lovrin, Periam, Pesac, Satchinez, Șandra, Teremia Mare, Tomnatic, Vâlcani)
- ASOCIAȚIA GRUPUL DE ACȚIUNE LOCALĂ **COLINELE RECAȘ** (comunele Recaș (oraș), Dumbrăvița, Giarmata, Sîndrei, Bucovăț, Mașloc, Fibiș, Bogda, Brestovăț, Remetea Mare, Secaș (jud. Timiș), Șiștarovăț (jud. Arad)
- Asociația **GRUPUL DE ACȚIUNE LOCALĂ TIMIȘUL DE CENTRU** (comunele Buziaș, Ciacova (oraș, jud Timiș), Cheveresu Mare, Ghiroda, Giroc, Giulvaz, Moșnița Nouă, Nitchidorf, Parta, Peciu Nou, Sacoșu Turcesc, Sag, Sînmihaiu Roman, Tormac (comune, jud Timiș), Vermeș (comuna, jud Caraș Severin)
- ASOCIAȚIA **BANATUL DE NORD** (comunele Bara, Belint, Ghizela, Boldur, Coșteiu, Ohaba Lungă, Topolovățu Mare, Racovița)

Macroregiunea 4 - Regiunea Vest și Regiunea Sud-Vest România

Agencia pentru Dezvoltare Regională Vest (ADR Vest) și partenerii săi din cadrul consorțiului regional RO-BOOST SMEs – Agenția pentru Dezvoltare Regională Sud-Vest, Tehimpuls-Centru Regional de Inovare și Transfer Tehnologic, Centrul de Dezvoltare Arad și Universitatea Craiova – au lansat proiectul comun *„Stimularea creșterii inteligente și bazate pe inovare pentru întreprinderile mici și mijlocii din România”*. Prin acest proiect, vor fi organizate puncte de informare la fiecare dintre sediile membrilor consorțiului, birouri ce vor oferi servicii pentru dezvoltare care vin în completarea celor deja existente pe piața de consultanță din Regiunea Vest și Regiunea Sud-Vest.

Consortiul regional RO-BOOST SMEs a fost constituit în anul 2014 și, începând cu anul 2015 până în anul 2020, este partener al *Enterprise Europe Network* - o rețea europeană prezentă în peste 40 de țări care are ca scop sprijinirea întreprinderilor mici și mijlocii (IMM-uri) în dezvoltarea potențialului inovativ și de afaceri pentru creșterea competitivității și dezvoltarea inteligentă și durabilă.

Obiectivul consorțiului RO-BOOST SMEs și al proiectului acestuia este dezvoltarea unei structuri de suport pentru IMM-urile din cele două regiuni de dezvoltare, Vest și Sud - Vest, prin intermediul căreia va furniza un set integrat de servicii de informare, sprijin și consultanță care să ajute IMM-urile să exploateze oportunitățile europene de dezvoltare a afacerilor. Astfel, prin pachete de servicii dedicate antreprenoriatului și inovării, consorțiul RO-BOOST SMEs ofera:

- ◆ Consultanță cu privire la politici, reglementări legale și programe de finanțare europene;
- ◆ Acces la finanțare (venture capital, vouchere, equity funds etc.);
- ◆ Internaționalizare (informații despre piețe din Europa și țări terțe-business intelligence);
- ◆ Parteneriate pentru proiecte internaționale de cercetare și dezvoltare;
- ◆ Facilitarea inovării și a transferului tehnologic transnațional;
- ◆ Dezvoltarea de parteneriate de afaceri transnaționale;
- ◆ Dezvoltarea capacității de management al inovării.

Aceste servicii cu valoare adăugată vor fi oferite de toți membrii consorțiului prin intermediul organizării de evenimente, grupuri de mentoring, training-uri, întâlniri, activități de brokeraj, misiuni de companii (misiuni economice), prin intermediul unei platforme europene dedicate întreprinderilor mici și mijlocii, în cadrul birourilor de informare ale partenerilor consorțiului și prin intermediul paginii web creată cu acest scop.

Activitatea consorțiului RO-BOOST SMEs se desfășoară cu finanțare din fonduri europene nerambursabile, prin programul COSME - program al Comisiei Europene dedicat competitivității întreprinderilor și IMM-urilor - și programul ORIZONT 2020 - program al Comisiei Europene dedicat cercetării și inovării.

Cooperare Regională Dunăre DUNĂRE - CRIL – MUREL – TISA

Organizația **Euroregiunea DKMT** a fost înființată la Szeged, în data de 21 noiembrie 1997

Euroregiunea DKMT

DKMT este o regiune europeană de colaborare transfrontalieră, înființată între România, Ungaria și Serbia. Cel mai mare oraș este municipiul Timișoara.

- în română *Dunăre-Criș-Mureș-Tisa*;
- în maghiară *Duna-Körös-Maros-Tisza*;
- în sârbă: *Dunav-Kriš-Moriš-Tisa* sau *Дунав-Крш-Мориш-Туца*.

În componența regiunii europene intră:

- județele Arad, Caraș-Severin, Hunedoara, Timiș din România;
- județele Bács-Kiskun, Bichiș, Ciongrad, Jász-Nagykun-Szolnok din Ungaria;
- provincia autonomă Voivodina din Serbia.

Suprafața regiunii este de 71 879 km², iar numărul de locuitori este de 5,3 milioane.

Obiectivele organizației sunt:

- cooperarea între semnatari;
- dezvoltarea și lărgirea colaborării între comunitățile și autoritățile locale în domenii ca economia, educația, cultura, științele și sportul;
- sprijinirea regiunii în procesul de integrare europeană.

Principalul organ de decizie a cooperării Regionale DKMT este Adunarea generală, care este formată din conducătorii instituțiilor administrative din regiune, și este organul de pregătire, coordonare și de decizie strategică a cooperării. La ședințele adunării participă membrii cu drepturi depline ai adunării generale (membrii fondatori și membrii asociați), respectiv ceilalți participanți (invitați permanenți și ocazionali). În fiecare an, la ultimul sfârșit de săptămână din luna mai, la obeliscul Triplex Confinium, aflat la punctul de întâlnire a granițelor dintre Ungaria, România și Serbia, se organizează Zilele Euroregiunii DKMT. Cu această ocazie, temporar, se deschid frontierele și, de regulă, se întrunește adunarea generală.

Președintele în exercițiu este ales de către adunarea generală pe o durată de un an din rândul președinților organizațiilor membre. Președintele în exercițiu nu poate fi ales de două ori consecutiv, iar la alegerea președintelui va trebui avut în vedere și rotația dintre țări. În perioada dintre două adunări generale organizația este condusă de către președinte, el coordonează activitatea secretariatului, întocmește un raport anual despre activitățile Cooperării și despre modul de executare a hotărârilor adunării generale. Președintele în exercițiu convoacă adunarea generală și conduce ședințele acesteia.

Secretariatul îndeplinește sarcini administrative: ține legătura în mod permanent cu regiunile membre, contribuie la întocmirea documentelor de lucru, inițiază și organizează evenimentele comune, urmărește programele Uniunii Europene, întocmește cereri de finanțare pe baza hotărârilor adunării generale, și implementează proiecte. Sediul secretariatului este întotdeauna la sediul administrativ al președintelui în exercițiu. Secretariatul se compune din trei persoane delegate – câte o persoană din Ungaria, România și Serbia.

Comisia de coordonare este un corp format din trei persoane, câte o persoană din fiecare țară, ales de regulă din rândul vicepreședinților organizațiilor fondatoare, și care are ca sarcină pregătirea hotărârilor, efectuarea negocierilor prealabile, ținerea legăturii cu SUP Agenția de Dezvoltare a Euroregiunii DKMT.

Grupurile de lucru formulează propuneri, proiecte, programe, inițiative în diferite domenii de specialitate ale cooperării, le înaintează adunării generale, participă la realizarea proiectelor comune. Euroregiunea DKMT are în momentul de față 10 grupuri de lucru. Acestea sunt:

- Grupul de lucru pentru economie, infrastructură, turism;
- Grupul de lucru pentru urbanism, protecția mediului și ocrotirea naturii;
- Grupul de lucru pentru cultură, sport, organizații civile și probleme sociale;
- Grupul de lucru pentru relații internaționale, informație și mass-media;
- Grupul de lucru pentru protecția împotriva catastrofelor;
- Grupul de lucru pentru sănătate publică;
- Grupul de lucru pentru sănătate;
- Grupul de lucru pentru parc industrial transfrontalier;
- Grupul de lucru pentru turism;
- Grupul de lucru pentru agricultură.

Totodată, Societatea de Utilitate Publică *Agenția de Dezvoltare a Euroregiunii Dunăre-Criș-Mureș-Tisa* a fost înființată de către adunarea generală la data de 24 mai 2003. Membrii fondatori ai adunării generale au creat societatea de utilitate publică în vederea realizării obiectivelor de dezvoltare stabilite în actul constitutiv al Cooperării Regionale Dunăre-Criș-

Mureș-Tisa. Prin acest act, pe lângă organizația politică a cooperării, a luat ființă și o societate economică cu personalitate juridică, care este capabilă să pregătească proiectele de dezvoltare comună, să pregătească și să implementeze cereri de finanțare, să îndeplinească sarcinile de management ale proiectelor. Societatea de utilitate publică a fost înființată în comun de către cele opt organizații ale Euroregiunii DKMT.

Euroregiunea DKMT își asumă un rol activ și în organizațiile internaționale, ea fiind membră în Asociația Regiunilor Frontaliere din Europa (AEBR). Csókási Eszter Anna, directorul executiv al Agenției de Dezvoltare face parte din conducerea AEBR.

În mai 2017, la împlinirea a 20 de ani, județul Csongrad din Ungaria a predat președinția către autoritățile din Voivodina. Punctul de trecere de la Triplex Confinium este deschis o singură dată pe an, timp de două zile, atunci când se aniversează Euroregiunea DKMT. Sunt singurele zile din an în care locuitorii din Beba Veche și Kubekhaza, localități aflate la o distanță de doi kilometri, se pot vizita fără să ocolească 80 de kilometri. Dar promisiunea făcută de acum 20 de ani, referitor la deschiderea unui punct permanent de mic trafic la Beba Veche nu este încă îndeplinită. Oficialul maghiar Kakas Béla menționează, că: „Această problemă depășește competența proiectelor euroregionale. Depinde de o decizie guvernamentală, inclusiv pentru a construi o rețea de drumuri care să ducă aici”.

Platforma ACTIVARIUM - promovarea euro-regională a proiectelor culturale

În mai 2018 cu ocazia Târgului Economiei Arădene a fost parafat *Acordul pentru constituirea Consorțiului Cultural ACTIVARIUM*, care este o platformă culturală a Euroregiunii Dunăre – Criș – Mureș – Tisa (DKMT). Județul Arad a avut inițiativa creării acestei platforme culturale, iar județul Caraș-Severin a lipsit de la eveniment. Printre obiectivele Consorțiului Cultural ACTIVARIUM se numără punerea în valoare a patrimoniului cultural material și imaterial, încurajarea participării locuitorilor la viața culturală a comunității, încurajarea parteneriatelor artistice, precum și promovarea creativității tinerilor și copiilor. În cadrul acestei platforme culturale, fiecare oraș, fiecare regiune va contribui cu specificul său, cu idei, fiind un multiplicator de inițiative, această organizare facilitând structurarea dialogului cultural.

Semnatarii actului constitutiv al consorțiului ACTIVARIUM au fost: Igor Mirovic, primul ministru al Guvernului Provinciei Voivodina (Serbia), președinte în exercițiu al Euroregiunii DKMT; Călin Dobra, președintele Consiliului Județean Timiș, cel care va prelua în săptămâna viitoare președinția Euroregiunii DKMT; Kakas Bela, președintele Consiliului Județean Csongrad (Ungaria); Rauch Sandor, vicepreședintele Consiliului Județean Bacs – Kiskun (Ungaria) și Iustin Cionca, președintele Consiliului Județean Arad.

4.4 Analiza SWOT Regională

Nr. Crt.	Puncte tari	Puncte slabe	Oportunități	Amenințări
1	Localizare și Cadrul natural			
1.1	Poziția strategică a regiunii la granița de Vest a României,	Poziția periferică a fluviului Dunărea, la distanță de centre urbane importante sau	Exploatarea și valorificarea sustenabilă a fluviului Dunărea	Schimbările climatice pot produce fenomene meteorologice

	lângă statele europene centrale	axe de comunicații majore		periculoase cu impact negativ puternic asupra comunităților
1.2	Câmpia de Vest foarte fertilă, unde se desfășoară activități socio-economice complexe și de anvergură	Pericol de inundații a unor suprafețe întinse de terenuri arabile și a unor localități	Valorificarea potențialului energetic al cadrului natural, îndeosebi în energia regenerabilă (verde) geotermală, solară, a apelor și biomasa	Reducerea biodiversității din cauza extinderii limitelor intravilane a unor localități
1.3	Prezența apelor minerale și termale în județele Timiș, Arad, Caraș-Severin	Absența unei strategii și a investițiilor majore în vederea utilizării apelor termale pe scară largă	Dezvoltarea unor programe pentru ameliorarea riscurilor în zonele cu restricții ale cadrului natural	Erodarea terenurilor extravilane și poluarea localităților cu praf
2	Evoluția populației și potențialul demografic			
2.1	Durata medie a vieții este într-o creștere ușoară, dar consolidată la nivel regional	Ponderea redusă a populației regiunii în total populație națională	Creșterea atractivității regiunii pentru a menține și atrage populație	Tendința de îmbătrânire accentuată a populației
2.2	Natalitatea este într-o creștere ușoară	Rata de mortalitate este ridicată și contribuie major la scăderea populației	Creșterea calității vieții populației	Creșterea raportului de dependență demografică
3	Sănătate			
3.1	Performanțe medicale importante ale unor spitale din regiune	Rețeaua de spitale slab dezvoltată, învechită și nealinată standardelor europene	Consolidarea în sistemul medical național a unor spitale din regiune	Sporirea numărului de îmbunătățiri în spitale din cauza condițiilor precare din unele spitale
3.2	O bună acoperire a teritoriului cu stații de salvare și SMURD	Zone rurale cu deficit de personal medical (medici de familie)	Investiții în programe de prevenție și educație sanitară	Disparități importante în ceea ce privește personalul medico-sanitar
4	Educație			
4.1	Exemple de bune practici în ceea ce privește învățământul profesional și tehnic	Învățarea pe tot parcursul vieții este slab dezvoltată în regiune (ultimul loc la nivel național)	Dezvoltarea învățământului pentru copii cu nevoi speciale	Cadrele didactice sunt slab remunerate ceea ce influențează calitatea actului educațional
4.2	Infrastructura specifică educației a înregistrat creșteri ale nr. de ateliere școlare, terenuri de sport, nr. de PC-uri, etc	Ponderea mare a tinerilor din regiune de vârstă 18-24 ani care nu erau încadrați profesional și nu urmau niciun program educațional sau de formare profesională	Sprrijinirea mediului academic și economic pentru îmbunătățirea aptitudinilor și specializărilor elevilor/studentilor	Lipsa corelării infrastructurii educaționale cu nr. elevilor
5	Asistență socială			
5.1	Nivelul populației sărace și cu risc de excluziune, respectiv lipsuri materiale	Decalaje semnificative ale nivelului de trai între județele regiunii	Creșterea fondurilor alocate categoriilor de populație defavorizate	Adâncirea diferențelor economice dintre

	grave este mai scăzut comparativ cu situația de la nivel național			populația săracă și populația înstărită
6	Infrastructura și transport			
6.1	Autostrada A1 care facilitează accesul mai rapid spre și dinspre regiune	Lungimi mari de drumuri județene nereabilitate	Finalizarea autostrăzii A1 (un segment)	Infrastructura degradată poate conduce la izolarea unor perimetre și localități, mai ales în zonele montane și periferice ale regiunii
6.2	Prezența pe teritoriul regiunii a unor drumuri europene care străbat toate județele	Drumurile comunale sunt neasfaltate	Dezvoltarea proiectului Via Carpathia	Creșterea ponderii transporturilor rutiere de pasageri și mărfuri din cauza lipsei de investiții în celelalte ramuri ale transportului
7	Utilități			
7.1	Grad ridicat de conectare la rețeaua de energie electrică a localităților din regiune	Conectarea scăzută a regiunii la rețeaua de distribuție a gazelor naturale	Dezvoltarea sistemelor de utilități în localitățile mici	Subdimensionarea rețelelor de utilități publice, precum și învechirea acestora duc la erori de funcționare
7.2	Existența în mediul urban al unor sisteme centralizate de termoficare	Scăderea constantă a nr. de persoane abonate la rețeaua de energie termică ale orașelor	Reconvertirea sistemelor actuale de producere a energiei astfel încât să utilizeze resurse regenerabile	Pierderea unui nr. însemnat de persoane abonate la rețeaua de energie termică din cauza stadiului de degradare în care se află sistemul
7.3	Creșterea constantă a nr. de locuințe finalizate	Ponderi mici de clădiri publice renovate în vederea eficienței energetice	Dezvoltarea programelor de eficiență energetică a clădirilor publice rezidențiale	Lipsa fondurilor proprietarilor pentru reabilitare energetică a locuințelor
8	Mediu			
8.1	Pe teritoriul regiunii se găsesc un număr însemnat de arii naturale protejate	Număr insuficient de stații de monitorizare a calității aerului repartizate pe teritoriul regiunii	Integrarea siturilor protejate în mediul urban prin educarea cetățenilor și crearea unor trasee de	Incapacitatea de analiză reală a situației calității aerului din regiune datorate defecțiunilor dese ale echipamentelor sau lipsa măsurării unor indicatori
8.2	Zone naturale întinse și neatinse de om	Depozitarea în locuri nepermise substanțelor chimice cauzează poluări substanțiale în regiune	Dezvoltarea programelor de informare și conștientizare a populației referitor la	Riscul de contaminare al apei din straturile de suprafață

			importanța colectării selective	
9	Economia			
9.1	Puterea de cumpărarea a regiunii este peste media națională	Pondere foarte mare a IMM-urilor /pondere mică a firmelor mici	Diversificarea activităților firmelor și în județele cu performanță economică mai slabă (Hunedoara)	Nr. foarte mare de persoane angajate în sectorul auto și IT, care este sensibil la schimbările pe plan mondial
9.2	Valoare ridicată a productivității muncii, locul II pe țară	Disparități interjudețene în ceea ce privește dimensiunea întreprinderilor după nr. de angajați	Consolidarea întreprinderilor în fața schimbărilor socio-economice și politice în plan național și european	Distanțarea dintre mediul academic și cel economic din cauza relațiilor de colaborare modeste
10.	Turism			
10.1	Prezența pe teritoriul regiunii a unui număr mare de monumente istorice relevante la nivel național și internațional	Foarte multe monumente istorice se găsesc în diferite stări de degradare	Consolidarea unei identități turistice regionale-brand regional	Pierderea definitivă a unei părți din monumente și din identitatea regională și chiar națională
10.2	Patrimoniu cultural imaterial	Nr. redus de muzee sau expoziții interactive, care să se alinieze cerințelor actuale	Crearea unor trasee turistice în zonele protejate cu acces controlat	Scăderea nr. de turiști va afecța și alte domenii conexe
11	Dezvoltare rurală și agricultura			
11.1	Spațiile rurale din zone periurbane ale marilor orașe regionale au căpătat valențe urbane importante	Pondere însemnată a populației angrenată în sectorul agricol	Înființarea unor asociații agricole care să permită atragerea de fonduri europene mai rapid pentru a crește productivitatea muncii	Forță de muncă îmbătrânită în sectorul agricol- peste 50% din salariații au peste 45 ani
11.2	Producții agricole importante realizate pe seama solurilor	Nr. redus de centre de prelucrare a materiei prime	Pregătirea sectorului agricol în fața schimbărilor climatice – canale de irigații, etc	Sectorul de procesare este dezvoltat

5. Caracterizare generală a județului Hunedoara

Județul Hunedoara este situat în partea central-vestică a României, în regiunea Transilvania, și face parte din regiunea de dezvoltare Vest. Reședința de județ este municipiul Deva. Județul Hunedoara se învecinează la nord-vest și vest cu județul Arad, la vest cu județul Timiș și județul Caraș-Severin, la sud cu județul Gorj, la sud-est cu județul Vâlcea, iar la nord – est și est cu județul Alba.

Fig. 6 Localizarea județului Hunedoara pe harta României

Județul Hunedoara are o suprafață de 7.072 km², ocupând 2,97 % din suprafața României. Pe teritoriul județului sunt 526 de așezări, din care: 7 municipii, 7 orașe, 55 de comune și 457 de sate. Conform ANUAR-ului STATISTIC JUDEȚUL HUNEDOARA 2019:

Denumire	U/M	2015	2016	2017	2018
A	B	1	2	3	4
Suprafața totală	ha	707212	707261	707319	707291
Densitatea populației (1 iulie)	loc/kmp	66.7	66.3	65.6	65.0
Municipii și orașe	nr.	14	14	14	14
- municipii	nr.	7	7	7	7
- comune	nr.	55	55	55	55
- sate	nr.	457	457	457	457
din care: satele ce aparțin de municipii sau orașe	nr.	42	42	42	42

Tabel 1 Împărțirea administrativă a teritoriului

Județul Hunedoara este administrat de un consiliu județean format din 32 consilieri. În urma alegerilor locale din 2020, consiliul este prezidat de Laurențiu Nistor de la PSD, iar componența politică a Consiliului este următoarea:

Partid	Consilieri
Partidul Social Democrat	17

	Alianța PNL-UDMR-PNȚCD	7
	Partidul PRO România	4
	Uniunea Salvați România	2
	Partidul Mișcarea Populară	2

Stema județului Hunedoara se compune dintr-un scut tripartit în furcă răsturnată. În primul cartier, pe roșu, este reprezentat un personaj stând în picioare, ținând în mâna dreaptă un scut oval, cu mâna stângă sprijinind sabia, toate de argint, costumația, scutul și arma fiind specifice luptătorilor daci.

În al doilea cartier, pe albastru, este reprezentat un personaj purtând costum specific împăraților romani, ținând în mâna stângă un document în formă de sul, totul de argint. Cele două personaje, Decebal și Traian, vorbesc despre istoria antică, relevând procesul de formare a poporului român.

În al treilea cartier, pe aur, se află un corb negru ținând în cioc un inel de argint, cu piatră roșie și stând pe o ramură verde de stejar. Corbul cu inel în cioc, blazonul familiei Corvin, amintește rolul important pe care l-a avut în istoria neamului nostru Iancu de Hunedoara.

5.1 Cadrul istoric

Cele mai vechi urme de viață umană de pe teritoriul județului Hunedoara de astăzi sunt cele descoperite în peșterile Cioclovina Uscată (un craniu de tip Homo sapiens fossilis, cca 60.000-10.000 î.Hr.), Nandru și Bordu Mare (de lângă Ohaba-Ponor), Federi, Crăciunești, datând din Paleoliticul superior și mijlociu. Primele așezări omenești din Ținutul Hunedoarei au fost: Turdaș, Deva, Orăștie, Șoimuș, Unirea, Zlaști, Mintia și cele de pe Valea Nandru din Munții Poiana Ruscă care, dovedesc existența în mileniul IV î.Hr. a unei populații stabile ce se ocupa cu vânătoarea, creșterea animalelor și cultivarea rudimentară a pământului. Din Neolitic sunt numeroase urmele culturilor "Starcevo-Criș", "Turdaș", care a folosit probabil pentru prima dată scrierea, cu peste o mie de ani înaintea Sumerienilor, "Petrești" (cu 4500-5000 de ani în urmă) și "Coțofeni" (perioadă în care s-a extras și prelucrat pentru prima dată cuprul și aurul), apoi "Epoca de bronz", "Epoca Fierului" și - în sfârșit - "Epoca Dacă". Toate aceste culturi au lăsat urme ca nicăieri în altă parte a lumii.

În județul Hunedoara, în zona munților și dealurilor din sudul Orăștiei, pe o suprafață de cca 150 km pătrați, au fost descoperite numeroase așezări dacice, ale căror vestigii atestă un înalt nivel de civilizație, o viață înfloritoare a populației autohtone înainte de cucerirea romană. Tot aici au fost leagănul și centrul statului dac condus de Burebista (82-44 î.Hr.), apoi de Decebal (87-106 d.Hr.).

Numeroase dovezi arheologice atestă continuitatea populației daco-romane pe teritoriul județului Hunedoara după retragerea armatei și a administrației romane (271/275). La Sarmizegetusa, Palatul Augustalilor a fost transformat în locuințe, iar amfiteatrul a devenit, prin blocarea porților de acces, o adevărată fortăreață unde, se refugiau în vremuri de primejdie.

Un tezaur de monede din timpul împăratului Valerianus I (253-260) a fost ascuns de locuitori lângă zidurile amfiteatrului de la Sarmizegetusa în timpul invaziei hunilor. Continuitatea locuirii aici este atestată și de descoperirile de la Deva, Luncani, Vețel (o fibulă de argint având o inscripție cu dedicația "Quartine vivas", din sec. IV d.Hr.), Streisângiorgiu (sec. VIII-XII) ș.a.

După formarea poporului român au apărut formațiuni prestatale (numite în documente "țări"): districte, cnezate și voievodate. Cnezatele și voievodatele românești din Țara Hațegului și din Munții Apuseni au lăsat numeroase și importante monumente de cultură materială din secolele XI-XIV, precum bisericile din Densuș, Strei, Crișcior, Sântămăria-Orlea, Ribița ș.a.. Pe teritoriul județului Hunedoara sunt atestate - alături de Țara Hațegului, care făcea parte la 1247 din voievodatul lui Litovoi - districtele Devei, Streiului, Hunedoarei și Dobrei.

După cucerirea Transilvaniei de către regatul Ungariei (secolele XI-XIII) au fost organizate comitatele - cel al Hunedoarei, în 1276. În secolele ce urmează au loc multe lupte pentru evitarea cuceririi de către populațiile vecine (printre acestea se numără luptele antiotomane ale lui Iancu de Hunedoara, răscoala lui Horea, Cloșca și Crișan, Revoluția de la 1848 și lupta pentru unirea cu România. Districtele românești au reușit să-și păstreze autonomia până în secolului XV, când au loc mai multe incursiuni ale turcilor în Transilvania, aceștia jefuind Țara Hațegului și ținuturile Orăștiei. Iancu de Hunedoara (care a îndeplinit funcțiile de ban al Severinului, voievod al Transilvaniei, guvernator al Ungariei și căpitan suprem al Ungariei și Transilvaniei) a reușit cu armata sa numeroase victorii la Sibiu (1442), pe Ialomița (1442), la Niș și Zlatița (1443) și la Belgrad (1456). În 1479 trupele otomane sunt înfrânte pe Câmpul Pâinii, lângă Orăștie, de oastea condusă de Pavel Chinezul, comite al Timișoarei.

În cursul răscoalei țărănești conduse de Horia, Cloșca și Crișan, izbucnită, în 1784, în părțile Zarandului, în comitatul Hunedoarei, țărani iobagi răsculați au atacat localitățile Brad, Băița, Șoimuș și Mintia, ajungând în apropierea Devei, unde s-au unit cu cei de pe Valea Mureșului, din zonele Orăștiei și Iliei. Atacurile din noiembrie 1784 ale țăranilor asupra cetății din Deva, unde se refugiaseră nobilii, au fost respinse.

În cursul Revoluției de la 1848, reprezentanți ai hunedorenilor au participat la prima adunare națională a românilor de la Blaj. La 1 noiembrie 1848, acțiunea de înlăturare a vechilor reprezentanți ai regimului habsburgic s-a încheiat și în comitatul Hunedoara. În fruntea prefecturii românești hunedorene a fost numit Nicolae Solomon, tribun al lui Avram Iancu.

Mulți tineri hunedoreni au trecut granița și au luptat în Războiul de Independență (1877-1878), printre care erau: soldatul Emilian Ciucianu din Orăștie și Adam Hențiu din Rișca, oficianț farmacist în serviciul sanitar al armatei române.

În cadrul mișcării memorandiste peste 2.000 de locuitori ai județului Hunedoara, alături de alți români transilvăneni, au participat la 7 mai 1894, la Cluj, la manifestația de solidaritate cu cei inculpați în procesul "Memorandumului".

Apoi, în timpul Primului Război Mondial, în 1916 și 1917 au avut loc în Valea Jiului puternice acțiuni greviste ale minerilor.

La Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918, la care s-a hotărât Unirea Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului cu Regatul României, județul Hunedoara a fost reprezentat prin 90 de delegați oficiali.

Una dintre cele mai ample mișcări de protest din perioada regimului comunist (1945-1989) a fost greva minerilor din Valea Jiului din august 1977. Greva a fost înăbușită de forțele de securitate, mulți dintre liderii minerilor fiind întemnițați sau chiar exterminați.

Prin Legea nr. 5 din 8 septembrie 1950, fostul județ Hunedoara din perioada interbelică a fost transformat în regiunea Hunedoara. La 17 februarie 1968, când s-a revenit la împărțirea pe județe a țării, s-a reînființat și județul Hunedoara.

5.2 Cadrul natural

Județul Hunedoara este situat în partea central-vestică a țării, la răspântia a patru drumuri: al Mureșului, al Banatului, al Olteniei și al Țării Crisurilor, la contactul dintre Carpații Meridionali și Carpații Occidentali, într-o zonă cu masive montane, despărțite de depresiuni și culoare intramontane, pe cursul mijlociu al râului Mureș, în vecinătatea Munților Apuseni la nord, Orăștiei și Șureanu la sud-est, Retezat-Godeanu, Vâlcan și Parâng la sud și Poiana Ruscă la sud-vest. Pe teritoriul județului se află depresiunile întinse ale Hațegului și Zarandului.

Județul Hunedoara este acoperit în proporție de peste 70% cu ecosisteme naturale și seminaturale (vegetație forestieră, pășuni și fânețe naturale, râuri și lacuri).

În județul Hunedoara există 46 de arii naturale protejate de interes național (în suprafață totală de 179.976,296 ha) din care 4 sunt parcuri: Parcul Național Retezat (38.138 ha), Parcul Natural Grădiștea Muncelului Cioclovina (38.184 ha), Geoparcul Dinozaurilor Țara Hațegului (102.392 ha) și Parcul Național Defileul Jiului (cu o suprafață de 11.127 ha, din care 534 ha se află pe teritoriul județului Hunedoara). De asemenea, în județul Hunedoara, pentru frumusețea peisajului, valoarea științifică și de patrimoniu natural, au fost declarate 20 de situri propuse de România pentru rețeaua ecologică europeană Natura 2000, cuprinzând teritorii în care sunt ocrotite formațiuni vegetale, specii faunistice, fenomene geologice și monumente ale naturii.

Relieful

Relieful județului cuprinde o zonă muntoasă întinsă care ocupă 68% din teritoriu. Între aceste masive muntoase se află depresiunile Petroșani, Brad, Țara Hațegului, culoarele depresionare Strei - Cerna (Orăștie) și Mureșului (Deva - Zam). La nord de râul Mureș se găsesc masive muntoase care aparțin Carpaților Occidentali, respectiv: Munții Metafilieri, Muntele Găina, Muntele Vulcan. La sud de râul Mureș se găsesc masive muntoase care aparțin Carpaților Occidentali (Poiana Ruscă) și Carpaților Meridionali (Munții Retezat, Godeanu, Țarcu, Vâlcan, Parâng și Șureanu). Zona depresionară cuprinde: Depresiunea Petroșani în lungul râurilor Jiul de Vest și Jiul de Est, Depresiunea Hațeg și Depresiunea Brad situată în partea de nord în lungul râului Crișul Alb.

Solul din cadrul județului este bogat în resurse naturale, așa ca: cărbuni superiori la Lupeni, Uricani, Vulcan, Petrila, Lonea, Petroșani și Livezeni, cărbuni inferiori în cantități mai mici în Depresiunea Brad, minereuri feroase în Munții Poiana Ruscă la Teliuc, Ghelari, Vadu Dobrii și Poiana lui Filimon, minereuri auro-argentifere asociate cu pirita, blenda și galena la Musariu

– Brad și Săcărâmb din Munții Metaliferi, minereuri titano-mangamite și nichelifere la Ciungani – Căzănești, minereuri cuprifere în Munții Poiana Rusca și în Munții Metaliferi la Ciungani – Căzănești și Almășel, pirită la Băița – Hațeg și Zam, bauxită la Ohaba Ponor – Pui în bazinul Hațeg, diverse roci de construcție: marmură la Alun – Bunilă, andezit la Crișcior, Cozia și Pietroasa, calcar la Băița Crăciunești, Vața, Teliuc, travertin la Banpotoc – Cărpiniș și Geoagiu.

Rețeaua hidrografică a județului Hunedoara este străbătut de râul Mureș, acesta colectând apele afluenților Orăștie, Strei, Cerna și Geoagiu. În partea de sud se află râul Jiu, iar în partea de nord Crișul Alb. Lacurile naturale din județul Hunedoara sunt în Munții Retezat (80), în Parâng (8) și în Șureanu (2). Cele mai multe lacuri din județ sunt de origine glaciară: Bucura, Zănoaga, Tăul Negru, Tăul Porții, Tăul Agățat, Galeșul, Gemenele, Zănoaga Mică și Padeș. Iar lacurile antropice din județ sunt legate de amenajările hidroenergetice de pe Râul Mare, cele mai importante fiind: Gura Apei, Ostrovu Mic, Păclișa și Hațeg. De asemenea, pe râul Strei

sunt amenajate lacurile la: Subcetate – Plopi, Ștei, Călan, Băcia și Simeria Veche. În Munții Poiana Ruscă, la 10 km de Hunedoara, se află lacul de acumulare de la Cinciș.

Clima județului este temperat-continentală cu diferențieri evidente între zona de șes și munte. Temperaturile medii anuale variază între -2 grade Celsius la munte și 10 grade Celsius în lunca Mureșului. Precipitațiile atmosferice sunt repartizate neuniform în depresiuni și în zonele alpine înalte. Vântul bate predominant din nord – vest. Zona montană este expusă vânturilor intense dinspre vest, sud – vest, nord și nord –vest.

Flora județului Hunedoara este depinde direct de relieful diversificat al județului Hunedoara și condițiile topoclimatice specifice, care determină o mare varietate a vegetației: pădurile de foioase, de stejar, de fag, de conifere, pajiștile și fânețele, vegetația subalpină și cea de luncă.

Fauna județului Hunedoara este bine reprezentată de mistreț, lup, urs, vulpe, veveriță, caprioară, jder, bursuc, etc. În padurea Slivua de langa Hateg s-au repopulat zimbrii, aceștia fiind aduși inițial din Polonia. Păsările caracteristice pădurilor sunt: cucul, ciocanitoarea, gaita, corbul, cinteza, bufnița, etc. Pe malurile împadurite ale râurilor Mures, Cerna, Strei și Crisul Alb trăiește vidra. Iepurele trăiește în tufișurile din luncile râurilor și pe pajiști. În culturile de cereale se înmulțesc rozătoarele, așa ca șoarecele de câmp, hârciogul, popandaul, cârțița, parsul de alun, liliacul de seara. etc. În Munții Retezat apar cocoșul de munte și ierunca. Apele râurilor din zona montană sunt populate de pești, cum ar fi: păstrăvul indigen, lipanul, moiaga și nisiparita, iar dintre nevertebrate se poate menționa racul. În zonele alpine apar ierbivore mari, cum sunt capra neagră, cerbul și capriorul. Carnivorele de mai mici dimensiuni, cum sunt pisica salbatică, nurca și hermina se găsesc în diversele habitate din Munții Retezat, Parang, Șureanu, ca și unele micromamifere precum șoarecele de zapada. Din categoria păsărilor, aici se pot întâlni specii rare, cum sunt acvila de munte, emblema Parcului National Retezat, acvila tipatoare mică, soimul calator, ciocanitoarea cu spate alb, ciocarlia urecheată, pasarea omatului, fasa de munte, pietrarul, brumarita și mierla de piatra. În zonele de luncă trăiesc: barza albă, rata salbatică, stărcul cenușiu, lastunul de mal, prigoria, ciocarlia, codalbul, sturzul cântător, etc. (Sursa: Monografia Județului Hunedoara)

Mediul

Prin prisma dezvoltării durabile, pe raza județului se depun eforturi pentru ca resursele regenerabile și neregenerabile să fie utilizate rațional, fiind adoptate tehnologii de producție cu impact redus asupra mediului înconjurător și instalații tehnologice și mijloace de transport cu echipamente pentru reducerea sau eliminarea efectelor dăunătoare ale poluanților asupra mediului.

Primul Plan Local de Acțiune pentru Mediu (PLAM) pentru județul Hunedoara s-a finalizat în luna mai 2002, fiind rezultatul unei inițiative locale a Inspectoratului de Protecția Mediului Deva în colaborare cu Prefectura și Consiliul Județean Hunedoara. Elaborarea PLAM a fost asistată și susținută financiar de Centrul Regional de Mediu pentru Europa Centrală și de Est, prin biroul local din București - REC România, cu finanțare USEPA.

Revizuirea PLAM s-a realizat în anul 2006 și în noiembrie 2010 pe baza rezultatelor procesului de evaluare a obiectivelor și a acțiunilor anterioare. În 2012 s-a inițiat un nou proces de revizuire a PLAM Hunedoara prin semnarea unui Memorandum de cooperare între Agenția pentru Protecția Mediului Hunedoara și instituțiile care intră în componența Comitetului de Coordonare, respectiv Instituția Prefectului Județului Hunedoara și Consiliul Județean Hunedoara. În aceeași perioadă, Instituția Prefectului a aprobat și Regulamentul privind

organizarea și funcționarea componentelor structurii organizatorice implicate în procesul de planificare de mediu în județul Hunedoara. PLAM 2012 a fost instituționalizat odată cu aprobarea acestuia la data de 26 octombrie 2012 prin Hotărârea Consiliului Județean Hunedoara nr. 192/2012. Iar în decembrie 2018 a fost inițiat un nou proces de revizuire a PLAM care s-a finalizat și aprobat în 2020.

Potențialele surse de poluare ale aerului din județul Hunedoara sunt unitățile de producere a energiei electrice și termice, unitățile siderurgice, unitățile de producere a materialelor de construcție, transporturile, etc.

Monitorizarea calității aerului este asigurată în județul Hunedoara prin rețeaua automată dotată cu 5 stații de fond urban și de fond industrial (două în Deva, câte una în Hunedoara, Vulcan și Călan), precum și cu două panouri de informare a publicului, din care un panou exterior amplasat în Deva (Piața Victoriei) și un panou interior la sediul Agenției pentru Protecția Mediului Hunedoara.

5.3 Infrastructura

Județul Hunedoara este străbătut de Culoarul 4 pan-european (drumul european E68 – DN7 și calea ferată) care face legătura între vestul României și București. Principala cale rutieră din județ este șoseaua DN7, care leagă județul cu partea de vest a României (Arad, Timișoara, Oradea). Un alt drum național ce traversează județul este DN66, care face legătura cu partea de sud a țării, prin defileul Jiului. Rețeaua de drumuri însumează un total de 1.798 km:

- drumuri naționale 383 km
- drumuri județene 1.415 km (cea mai lungă rețea de drumuri județene din România).

Conform Raportului CJ Hunedoara pentru perioada 2016-2020: Îmbunătățirea condițiilor de transport public de persoane, reducerea emisiilor de

carbon prin utilizarea unor mijloace de transport nepoluante, adaptarea la nevoile actuale de mobilitate urbana stau la baza asocierii dintre Consiliul Județean Hunedoara și Primăriile din Valea Jiului. Astfel, sunt prevăzute următoarele:

- ”Linia verde de autobuze electrice între Petrila - Petroșani - Aninoasa – Vulcan - Lupeni - Uricani Green Line Valea Jiului” - Componenta 1. Valoare de 49.089.440,71 lei. Data semnării: 12 august 2019. Termen finalizare: 30 aprilie 2021. Stadiu: contractat;
- ”Linia verde de autobuze electrice între Petrila - Petroșani - Aninoasa - Vulcan - Lupeni - Uricani Green Line Valea Jiului” - Componenta 2. Valoare: 46.017.326,14 lei. Data semnării: 09 august 2019. Termen finalizare: 31 decembrie 2020. Stadiu: contractat.

Proiectele sunt realizate în parteneriat cu UAT-urile din Valea Jiului, prin Asociația de Dezvoltare Intercomunitară (A.D.I.) pentru transport public zonal (Green Line) în Valea Jiului.

Conform **Planului Local de Acțiune pentru Mediu al județului Hunedoara**, obiectivul specific II: *Creșterea gradului de accesibilizare a zonelor urbane și rurale a județului Hunedoara*, în cadrul proiectului *Modernizare Culoarul Trafic Mureș Nord* este prevăzută modernizarea a 5 drumuri județene DJ 706A, DJ 761, DJ 107 A, DJ 705, DJ 705H. Scopul acestui proiect este:

- creșterea siguranței rutiere și fluidizarea circulației, vitezei medii de deplasare pe DJ 706A, DJ 761, DJ 107A, DJ 705, DJ705H prin îmbunătățirea structurii rutiere, mai ales pe DN 7 și DN 68 prin preluarea parțială a traficului de pe acestea;

- asigurarea conectivității prin nodurile secundare și terțiare la rețeaua drumurilor naționale (DN7 și DN68), la Autostrada A1 și implicit infrastructura TEN-T, rutieră de bază și (E68-axa rutieră 7 Coridorul Pan European IV și E79), infrastructura TEN-T feroviară de bază (axa feroviară 22-Coridorul Pan European IV) a zonei centrale a județului Hunedoara.

Consiliul județean Hunedoara continuă investițiile de întreținere, reabilitare și modernizare a drumurilor județene. Astfel, în aprilie 2020 au fost semnate contracte multianuale în vederea realizării de lucrări de întreținere pe timp de vară pe rețeaua de drumuri și poduri aflate în administrarea Consiliului Județean Hunedoara, pe o perioadă de 4 ani (2020-2023), fiind încheiate 6 acorduri-cadru, câte unul pentru fiecare din sectoarele de drumuri județene, respectiv: Sectorul Brad, Sectorul Deva-Păuliș, Sectorul Hațeg, Sectorul Hunedoara, Sectorul Orăștie și Sectorul Valea Jiului.

Județul Hunedoara este tranzitat de către magistrala CFR 200 de cale ferată Brașov - Sibiu - Simeria - Deva - Arad - Curtici, care parțial face parte din coridorul european IV (Dresda) - Budapesta - Curtici - Sighișoara - București - Constanța. La Simeria (lângă Deva-reședința județului) există cel mai important nod de cale ferată din zonă. O altă linie importantă este Magistrala CFR 202 Simeria - Petroșani - Filiași care asigură legătura între Transilvania și Oltenia, precum și liniile Ilia - Lugoj și Brad - Arad. De menționat ca ultimele două sunt căi ferate neelectrificate.

Cele mai apropiate aeroporturi internaționale sunt Timișoara (150 km) și Sibiu (120 km).

Infrastructura de apă pentru localitățile Vadu, Barastii Hategului, Sacel și Sinpetru, în perioada 2014-2020 este cuprinsă în Master Planul de apă și apă uzată a județului Hunedoara implementat de către operatorul zonal SC APA PROD SA DEVA.

Operatorul de gaz din județul Hunedoara este E.ON DISTRIBUȚIE ROMÂNIA.

5.4 Economia și Mediul de afaceri

Conform ultimelor informații statistice în județul Hunedoara:

Numărul total de agenți economici este de 37.878, ceea ce reprezintă 1,70% din totalul agenților economici din România .

Cifra de afaceri:

12,8 Miliarde lei (2,9 Miliarde euro)

0,80% din cifra de afaceri a României

Număr angajați:

57.875 angajați

1,49% din totalul de angajați din României

Profit:

1,1 Miliarde lei (254,1 milioane euro)

0,79% din profitul net realizat în România

Județul Hunedoara este bogat în resurse minerale. Aici se extrag minereuri auro-argentifere, cărbuni (în special huiă, în Valea Jiului). Alte industrii bine reprezentate sunt cea constructoare de mașini, chimică, a energiei electrice, de mobilă, a materialelor de construcție.

Tot aici se găsesc stațiunile cu ape termale de la Geoagiu și Călan.

Principalii indicatori economico-sociali ai județului Hunedoara în luna aprilie 2021 erau:

- Producția industrială a fost mai mică față de luna martie, și mai mare față de aprilie 2020.
- Rata inflației a fost de 0,45% în timp ce veniturile salariale nominale nete pe județ au fost cu 0,4% mai mari decât în luna anterioară.
- Numărul șomerilor la sfârșitul lunii aprilie a fost mai mic față de luna martie, și mai mic față de aprilie 2020.
- Producția industrială realizată în luna aprilie 2021 a fost mai mică cu 18,3% decât cea din luna martie și cu 120,5% mai mare decât în aprilie 2020.
- Creșteri de producție în 4 luni 2021 față de 4 luni 2020 au înregistrat ramurile: alte activități extractive, fabricarea băuturilor, industria de prelucrare a lemnului, fabricarea hârtiei și a produselor din hârtie, fabricarea produselor farmaceutice, fabricarea produselor de cauciuc și mase plastice, fabricarea altor produse din minerale nemetalice, industria metalurgică, industria construcțiilor metalice și a produselor din metal, fabricarea echipamentelor electrice, fabricarea autovehiculelor de transport rutier, fabricarea de mobilă, repararea, întreținerea și instalarea mașinilor și echipamentelor etc. iar scăderi: extracția cărbunelui, industria alimentară, fabricarea produselor textile, fabricarea articolelor de îmbrăcăminte, fabricarea încălțămintei, fabricarea substanțelor și a produselor chimice, fabricarea altor mijloace de transport, producția de energie electrică și termică etc.
- Productivitatea muncii în industrie în luna aprilie a fost mai mare cu 131,9% decât cea din aprilie 2020 și cu 15,3% mai mică decât în martie 2020.
- Efectivul salariaților din județ la sfârșitul lunii aprilie a fost de 109559 persoane, în creștere cu 1069 persoane față de aprilie 2020 și în creștere cu 1160 persoane față de martie 2020.
- Câștigul salarial mediu brut în luna aprilie a fost de 4585 lei, județul ocupând locul 25.
- Câștigul salarial mediu net în luna aprilie a fost de 2802 lei, cu 12 lei mai mare decât în luna martie și cu 288 lei mai mare față de luna aprilie 2020, județul ocupând locul 25.
- Exporturile din județ în luna februarie 2021 au fost de 75794 mii euro, în creștere cu 4874 mii euro față de ianuarie și în creștere cu 936 mii euro față de februarie 2020.
- Importurile în județ în luna februarie 2021 au fost de 60831 mii euro, în creștere cu 6571 mii euro față de ianuarie și în creștere cu 7477 mii euro față de februarie 2020.

În agricultură, conform datelor Direcției pentru Agricultură Hunedoara, la finele lunii aprilie 2021, existau în județ 40222 bovine din care 87,8% în gospodăriile populației, 70716 porcine din care 33,7% în gospodăriile populației, 352058 ovine și caprine din care 100% în gospodăriile populației și 1057202 păsări din care 28,2% în gospodăriile populației.

Totodată, numărul șomerilor din județ la sfârșitul lunii aprilie era de 5615 persoane, în scădere cu 122 persoane față de luna martie, și în scădere cu 605 față de aprilie 2020.

5.5 Populația

Conform recensământului din anul 2011 județul Hunedoara număra o populație de 418.565 locuitori. Densitatea populației era de 59,2 locuitori/km². Populația urbană reprezintă 75% , iar

Populația rurală - 25%. Principalele etnii sunt: români 93,6%, maghiari 4,0%, romi 1,9%, germani 0,2%, s.a.

Distribuția populației stabile pe principalele localități ale județului Hunedoara:

- DEVA	61.123 locuitori
- HUNEDOARA	60.525 locuitori
- PETROȘANI	37.160 locuitori
- VULCAN	24.160 locuitori
- LUPENI	23.390 locuitori

Conform *Anuarului statistic Hunedoara 2019* la 1 iulie 2019 județul Hunedoara număra 455173, din care 222028 locuitori de sex masculin și 233145 locuitori de sex feminin. Distribuția populației în județul Hunedoara în perioada 2014-2019 se prezintă în tabelul de mai jos:

Ani	Număr persoane		
	Total	Urban	Rural
2014	477675	372301	105374
2015	473887	369204	104683
2016	470223	366194	104029
2017	466139	362673	103466
2018	462236	359597	102639
2019	455173	353849	101324

Județul Hunedoara se confruntă cu un proces de îmbătrânire demografică, efectele sale în viața economică și socială urmând să fie resimțite când generațiile, reduse numeric, vor intra în categoria de vârstă aptă de muncă.

Numărul mediu al pensionarilor în trimestrul I 2021 a fost de 123238 persoane, în scădere cu 469 persoane față de trim.IV 2020. Pensia medie din județul Hunedoara a fost de 2118 lei, cu 8 lei mai mare ca în trim.IV 2020, județul ocupând locul 1.

Numărul de nașcuți vii în aprilie 2021 a fost de 217 persoane, în scădere cu 26 persoane față de aprilie 2020, iar numărul decedaților a fost de 729 persoane, în creștere față de aprilie 2020 cu 141 persoane. Sporul natural al populației a fost în aprilie 2021 de -512 persoane.

Numărul căsătoriilor a fost de 96, în creștere cu 76 față de aprilie 2020, iar cel al divorțurilor a fost de 95, în creștere cu 81 persoane față de aprilie 2020.

Totodată, durata medie a vieții locuitorilor din județul Hunedoara în perioada 2015-2018 este descrisă în tabelul următor*:

Ani	2015	2016	2017	2018
Total județ	74.64	74.62	74.94	75.25
- masculin	71.46	71.56	71.68	72.01
- feminin	77.86	77.70	78.27	78.53
Urban	74.55	74.66	74.94	75.34
- masculin	71.40	71.76	71.80	72.24
- feminin	77.70	77.51	78.12	78.42
Rural	74.87	74.38	74.77	74.77
- masculin	71.68	70.83	71.12	71.13
- feminin	78.24	78.26	78.77	78.76

* -Durata medie a vieții s-a calculat pe baza numărului populației și al deceselor pentru o perioadă de 3 ani. Populația luată în calcul a fost determinată pe baza sporului natural și a soldului migrație internațională definitive.

5.6 Învățământ și educație

Conform *Anuarului statistic Hunedoara 2019* în cadrul județului activează:

- Unități de învățământ, în total - 111, din care: grădinițe de copii – 10; școli din învățământul primar și gimnazial – 65; licee – 33; școli postliceale și de maiștri - 1; institute de învățământ superior – 1.
- Laboratoare școlare – 458, din care: învățământ primar și gimnazial – 169; învățământ liceal – 170; învățământ postliceal și de maiștri – 2; învățământ universitar – 115.
- Ateliere școlare – 104, din care: învățământ primar și gimnazial – 11; învățământ liceal – 77; învățământ postliceal și de maiștri – 6; învățământ universitar – 10.
- Săli de gimnastică – 113, din care: învățământ primar și gimnazial – 80; învățământ liceal – 32; învățământ universitar – 1.
- Terenuri de sport – 131, din care: învățământ primar și gimnazial – 82; învățământ liceal – 45; învățământ universitar – 4.

După aprobarea de către Guvernul României, în data de 14.07.2021 a memorandumului pentru proiectul "România Educată", a fost planificat ca:

- până la 1 august să fie creat un grup interministerial coordonat de premier, al cărui vicepreședinte va fi ministrul Educației, care va monitoriza proiectul,
- până la 10 septembrie se va propune adoptarea unei hotărâri de Guvern privind aprobarea planului de acțiune cu termene și responsabilități pentru implementarea proiectului,
- până la 1 octombrie urmează să se elaboreze pachetul legislativ care să asigure implementarea proiectului "România Educată",
- organizarea de consultări cu partenerii sociali, reprezentanți ai asociațiilor de părinți, ai mediului economic și al organizațiilor neguvernamentale pentru definitivarea pachetului legislativ, octombrie-noiembrie 2021, termen de implementare.

Conform proiectului, Inspectoratele Școlare Județene trec de la rolul de control la cel de sprijin și de administrare a sistemului județean de educație. Ele vor asigura, printre altele, definirea obiectivelor județene pentru educație, subsidiare obiectivelor naționale și vor monitoriza îndeplinirea acestora la nivelul unităților de învățământ. Denumirea acestor structuri se modifică în Centre Județene pentru Învățământul Preuniversitar (CJ-IP), care vor fi în subordinea Ministerului Educației și se vor ocupa de:

- rețea și infrastructura școlară;
- echitate și participare școlară;
- resursa umană și parcurs profesional;
- evaluări și examene naționale;
- management școlar;
- sprijin și consiliere (inclusiv prin finanțarea, aspecte juridice, resursa umană sau activități extra-curriculare);
- CJRAE/CMBRAE.

5.7 Sănătatea și Situația Socială

În cadrul județului Hunedoara activează:

Nr. Crt.	Denumirea Spitalului	Clasificare *
1	Sp.de Psihiatrie Zam	V
2	Spitalul Județean de Urgenta Deva	III plan conf.
3	Sanatoriul de Pneumoftizio. Geoagiu	V
4	Sanatoriul de Pneumoftizio. Brad	V
5	Spitalul Municipal "Dr.A. Simionescu" Hunedoara	III plan conf.
6	Spitalul de Urgenta Petrosani	III plan conf.
7	Spitalul Municipal Orastie	IV
8	Spitalul Municipal Brad	IV
9	Spitalul Orasenesc Hateg	IV
10	Spitalul Municipal Lupeni	IV
11	Spitalul Municipal Vulcan	IV plan conf.
12	Spitalul General CF Simeria	IV plan conf.

* Ordinul MS, nr. 1408 din 12 noiembrie 2010, privind aprobarea criteriilor de clasificare a spitalelor în funcție de competență, cu modificările și completările ulterioare: În funcție de competență, spitalele se clasifică pe 5 categorii după cum urmează:

a) categoria I - nivel de competență foarte înalt:

aa) categoria I;

ab) categoria I M;

b) categoria II - nivel de competență înalt:

ba) categoria II;

bb) categoria II M;

c) categoria III - nivel de competență mediu;

d) categoria IV - nivel de competență bazal;

e) categoria V - nivel de competență limitat.

Organizația Salvați Copiii derulează un program național de reducere a mortalității infantile prin care au fost investiți aproximativ 6 milioane de euro în dotarea a 100 de maternități, secții de nou-născuți și secții de pediatrie din toate județele țării. Cele peste 830 de echipamente medicale donate unităților medicale au ajutat la supraviețuirea a peste 100.000 de copii, arată autoritățile. AGERPRES/(AS - autor: Sorin Blada, editor: George Onea, editor online: Gabriela Badea). Astfel, Un sistem de resuscitare și un incubator pentru compartimentul de terapie intensivă al Maternității din cadrul Spitalului Județean de Urgență (SJU) Deva au fost donate unității medicale, în iulie 2021, de Organizația Salvați Copiii, în cadrul programului de reducere a mortalității infantile derulat de această structură neguvernamentală. Rata mortalității infantile în județul Hunedoara este sensibil mai ridicată decât media pe țară, fiind calculată la o valoare de 7,3 la mia de copii născuți vii, față de 5,8 la nivel național.

Conform Raportului de activitate al CJ Hunedoara ”4 ani de mandat - iunie 2016-iunie 2020- Fapte, nu vorbe”: așa cum viața și sănătatea hunedorenilor sunt o prioritate, au fost semnate mai

multe contracte de investiții din fonduri europene și din bugetul propriu și fonduri guvernamentale, unele din acestea fiind:

- Modernizare, extindere și dotare Unitatea de Primiri Urgențe a Spitalului Județean de Urgență Deva cu termen de finalizare: 30 aprilie 2023; Modernizare Baia Sărată –finalizat 2020; Secția nouă Pediatrie – în execuție; Dotare constantă cu echipamente și aparatură medicală/ achiziție PCR pentru teste COVID-19, etc.
- Modernizare și dotare laborator radiologie și imagistică medicală, laborator de medicină nucleară, extindere pentru cabinet pediatrie în cadrul Ambulatoriului Integrat al Spitalului Județean de Urgență Deva, județul Hunedoara - termen de finalizare: 30 iunie 2021;
- Asigurarea accesului la servicii de sănătate în regim ambulatoriu pentru populația județului Hunedoara și îmbunătățirea accesului populației din județul Hunedoara la servicii medicale de urgență - contracte finalizate;
- Sanatoriul de Pnuoftiziologie Geoagiu - Proiect ”Reparații capitale complex medical, spălătorie, morgă și capelă” cu fonduri de la Ministerul Sănătății și CJ Hunedoara – finalizat.

Investiții în asistență socială

- În anul 2017 s-a efectuat recepția finală pentru obiectivul de investiții C.I.A. nr. 2 Păclișa în valoare de 2.876.072,74 lei, finanțat atât din fonduri de la Ministerul Muncii, cât și din fonduri de la Consiliul Județean Hunedoara;
- În anul 2018, cu bani din bugetul propriu a început modernizarea Centrului de Ingrijire și Asistență nr. 1 Păclișa, valoarea lucrării: 2.284. 061,09 lei – în derulare;
- Montare lifturi la centrele de îngrijire adulți din Păclișa (2) și Brad (1) – valoarea lucrării 1.084.482,60 lei – în derulare;
- Achiziția fostei clădiri a Băncii Agricole din zona Gării Deva;
- Finalizare lucrări ”Baza sportivă Băcia, comuna Băcia, județul Hunedoara –etapa 1 – Obiectul 1 – Teren de sport”, în anul 2018, etc.

Structura asiguraților în sistemul public de sănătate din județul Hunedoara:

Nr. Crt	Indicatori	2017		2018	
		Nr. persoane	% din total	Nr. persoane	% din total
1.	Asigurați plătitori de contribuție la FNUASS, din care:	138.995	29,72	129.446	28,03
1.1	Salariați	116.465	24,90	110.497	23,93
1.2.	Persoane fizice autorizate sau persoane care obțin alte venituri decât cele din salarii, persoane fizice fără venituri care plătesc contribuție	13.192	2,82	12.020	2,60
1.3.	Șomeri - plătitori de contribuție	5.023	1,07	3.266	0,71
1.4.	Beneficiari ajutor social - plătitori de contribuție	4.315	0,92	3.663	0,79
2	Asigurați neplătitori de contribuție, din care:	206.714	44,20	213.775	46,29
2.1.	Minori	63.990	13,68	68.489	14,83

2.2.	Elevi și studenți care au împlinit 18 ani, dar care urmează încă o formă de învățământ	9.277	1,98	11.073	2,39
2.3.	Pensionari, care nu au obligația plății contribuției	109.186	23,35	111.232	24,08
2.4.	Persoane fără venituri care sunt în întreținerea unor persoane asigurate și sunt declarate ca fiind coasigurați	16.356	3,50	14.129	3,05
2.5.	Persoane beneficiare a unor legi speciale care prevăd scutiri de la plata contribuției	4.805	1,03	4.584	0,99
2.6.	Persoane fără venituri care sunt cuprinse în programele naționale de sănătate	252	0,05	486	0,11
2.7.	Persoane cu handicap care nu realizează venituri	2.309	0,49	2.856	0,62
2.8.	Femei însărcinate sau lăuze fără venit sau sub salariul minim brut pe țară	539	0,12	926	0,20
	NUMĂR TOTAL DE ASIGURAȚI	345.709	73,92	343.221	74,32
3.	Neasigurați - Persoane beneficiare de pachet minimal	121.966	26,08	118611	25,68
	NUMĂR TOTAL DE NEASIGURAȚI	121.966	26,08	118611	25,68
	TOTAL PERSOANE BENEFICIARE	467.675		461.832	

Din analiza datelor prezentate anterior rezultă că, din totalul de 461.832 persoane care accesează serviciile de sănătate, la nivelul județului Hunedoara, doar un procent de 28,03% au calitatea de asigurați plători de contribuție la FNUASS.

Planul Național Multianual Integrat de Promovare a Sănătății și Educație pentru Sănătate a fost elaborat cu sprijinul Ministerului Educației Naționale și Cercetării Științifice, Organizației Mondiale a Sănătății, UNICEF în România, Institutului Național de Sănătate Publică, Școlii Naționale de Sănătate Publică Management și Perfecționare în Domeniul Sanitar. Acesta este un document – cadru care cuprinde măsuri a căror implementare în perioada 2016-2020 vor avea ca rezultat direct creșterea constantă a proporției populației cu comportamente favorabile sănătății și indirect pe termen mediu și lung diminuarea ritmului de creștere a morbidității și mortalității prin boli netransmisibile în principal și reducerea poverii lor în populație.

Scopul Planului este ca în următorii cinci ani, proporția populației cu comportamente favorabile sănătății să crească în mod constant, în special în rândul unor categorii considerate cu riscuri pentru sănătate. Planul va fi implementat la nivelul comunităților prin programe de

promovare a sănătății și educație pentru sănătate multianuale integrate. Ele își propun modificarea unor comportamente ce constituie factori de risc pentru principalele boli înregistrate în România.

Categoriile de populație vizate sunt:

- copiii (preșcolari și școlari),
- persoanele din comunitățile rurale,
- persoanele din grupuri vulnerabile (indiferent de rezidență) și
- femeile însărcinate.

5.8 Cultura

Rețeaua instituțiilor și așezămintelor culturale din județul Hunedoara cuprinde: două teatre, un ansamblu profesionist pentru promovarea culturii tradiționale, 197 biblioteci din care 53 publice, 2 cinematografe.

Cele mai vizitate muzee din județ sunt: Muzeul Civilizației Dacice și Romane situat în castelul Magna Curia din Deva, Muzeul „Castelul Corvinilor” din municipiul Hunedoara, Muzeul Aurului de la Brad, Muzeul de Etnografie și Artă Populară din Orăștie, Muzeul Mineritului din Petroșani, Casa muzeu Avram Iancu din Baia de Criș.

Din datele Direcției Județene pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național Hunedoara rezultă că în județ sunt înscrise în lista monumentelor istorice un număr de 516 obiective. Dintre acestea, cinci sunt incluse pe lista Patrimoniului UNESCO sub denumirea generică „Cetățile dacice din Munții Orăștiei”, care cuprinde: Sarmizegetusa Regia – Grădiștea de Munte, Cetățuia Costești, Cetatea dacică de la Blidaru, Cetatea dacică de la Luncani – Alun, Piatra Roșie și Cetatea dacică de la Bănița.

Vestigii arheologice de o importanță deosebită se găsesc la: Colonia Ulpia Traiana Augusta Dacica Sarmizegetusa, fostă capitală a Daciei romane, Cetatea Devei, Cetatea Mălăiești, Cetatea Orăștiei, Cetatea Vețel.

Cele mai importante lăcașe de cult cuprinse în lista monumentelor istorice sunt: Biserica „Sf. Nicolae” din satul Densuș construită din piatră în secolul XIII, considerată a fi cea mai veche biserică cunoscută pe teritoriul Daciei, Biserica de lemn „Adormirea Maicii Domnului” din satul Lăpugiul de Jos, Biserica de lemn „Adormirea Maicii Domnului” din satul Sulighete, Biserica de lemn „Adormirea Maicii Domnului” din satul Brădățel, comuna Burjuc, Biserica de lemn „Buna Vestire” din satul Birtin, Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva” din satul Ribicioara, Biserica de lemn „Pogorârea Sf. Duh” din satul Tisa.

Conform ANUAR-ului *STATISTIC JUDEȚUL HUNEDOARA 2019 în perioada 2015 – 2018* domeniul cultural al județului Hunedoara arăta în felul următor:

	U/M	2015	2016	2017	2018
A	1	2	3	4	5
Cinematografe	nr.	3	3	3	4
Locuri în cinematografe	nr.	1777	1777	1777	2008
Spectacole date în cinematografe	nr. mii	3741	11289	11441	12025
Spectatori în cinematografe	pers.	112	222	204	199
Instituții de spectacol – total din care:	nr.	2	2	2	2
- Teatre dramatice	nr.	2	2	2	2
Spectacole și concerte - total	nr.	241	221	297	268
Teatre dramatice	nr.	241	221	297	268
Spectatori în instituții de spectacol- total din care:	nr.pers.	21861	39051	67150	87340
- Teatre dramatice	nr.pers.	21861	39051	67150	87340
Muzee	nr.	16	17	18	18
Vizitatori la muzee	nr.pers.	515944	613127	756619	582031

Tabel 5 Domeniul cultural Hunedoara în perioada 2015-2018

5.9 Turismul

Cu frumusețea, varietatea cadrului natural și bogăția elementelor cu caracter cultural (artistic, etnografic, istoric), județul Hunedoara are un potențial turistic remarcabil, obiectivele fiind grupate în 5 zone principale: *Ținutul Pădurenilor, Țara Zarandului, Valea Mureșului, Țara Hațegului, Valea Jiului.*

Județul Hunedoara este clasat statistic pe locul doi la potențialul turistic, depășind zone celebre, precum Valea Prahovei, Bucovina sau Delta Dunării, deoarece este foarte greu de găsit în România alt județ cu o diversitate atât de mare de atracții turistice:

- Castelul de la Hunedoara;
- Cetatea Deva;
- Cele două Sarmizegetuse;
- Bisericile din piatră din Țara Hațegului;
- Muzeul unicat în Europa - al aurului de la Brad;
- Castelul din Carpați – încă valorificat;
- Cel mai mare baraj de arocamente din Europa – Gura Apelor, Râu Mare;
- Turism balnear,;
- Turism pentru sporturile de iarnă;
- Turism rural, cultural și religios – ecumenic;
- Geoparc impresionant la Hațeg;
- Agroturism;
- A doua zonă declarată oficial eco-turistică în România (Țara Hațegului);
- Turism de hiking sau alpinism;
- Cel mai mare parc național montan din România – Retezat cu vârfuri de peste 2000 m și lacuri glaciare;
- Cele patru obiective UNESCO: Rețeaua de cetăți fortificate dacice din Munții Orăștiei, Geoparcul Dinozaurilor, Parcul Național Retezat și Pera Bulz, județul Hunedoara fiind

singurul din România cu patru obiective UNESCO, ultimul făcând parte din patrimoniul imaterial UNESCO.

Județul Hunedoara poate fi, din punct de vedere al patrimoniul sau potențialului turistic, o destinație turistică de primă mărime a României, totuși, la acest moment nu este încă o destinație turistică.

Până în anul 1990, când existau forme de organizare și coordonare a turismului, așa ca OJT-Oficiul Județean de Turism, BTT- Biroul de Turism pentru Tineret, Hunedoara era cu certitudine o destinație turistică (fie și numai prin prisma stațiunii Geagiu-Băi, cu o medie de peste 3000 de turiști pe zi). Însă, nu același lucru se poate spune despre județul Hunedoara după anul 1990. În ultimii ani turismul încearcă, timid, să se impună ca soluție și șansă a redresării economice a județului. În toamna anului 2016, județul Hunedoara a obținut patru premii la Gala Turismului, la fel ca și județul Constanța. Dar, în continuare, județul Hunedoara este codașul la numărul de turiști din regiunea Vest, fiind departe și de județul vecin Alba, sau de Sibiu, cu toate că obiectivele turistice principale, Castelul de la Hunedoara, Cetatea Deva, Sarmizegetusele raportează anual creșterea numărului de vizitatori - excursioniști, care petrec mai puțin de 24 de ore într-o destinație turistică. Din acest motiv, județul Hunedoara este la acest moment, un județ de tranzit mai mult decât o destinație turistică.

Aceasta se întâmplă din cauza lipsei unei strategii turistice la nivel de județ și la nivel de autorități locale, din cauza neimplicării mediului economic privat, din cauza lipsei resurselor turistice, din cauza incapacității autorităților de a face cunoscut potențialul turistic al județului și din cauza unor orgolii politice și rivalități inexplicabile, care nu pot fi depășite pentru binele comunității.

În concluzie, după potențialul turistic județul Hunedoara poate deveni o destinație turistică de referință a României și chiar a doua destinație turistică din țară, după Litoral.

5.10 Valorile județului Hunedoara

Patru entități UNESCO din județul Hunedoara au decis să colaboreze în vederea promovării comune a valorilor pe care le administrează sau le reprezintă, acestea reprezentând tot atâtea programe ale celei mai renumite organizații mondiale pentru educație, știință și cultură. În data de 11 mai 2018, la Deva, a fost semnat un protocol de colaborare între Consiliul Județean Hunedoara, Administrația Parcului Național Retezat Rezervație a Biosferei RNP Romsilva, Universitatea din București și Geoparcul Dinozaurilor Țara Hațegului. *"Prin Convenția despre Protecția Patrimoniului Mondial Cultural și Natural", aprobată în 1972, Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură (UNESCO) a propus un plan de protejare a bunurilor culturale din lume. De-a lungul vremii, au fost incluse în acest plan o serie de monumente și locuri de mare valoare pentru umanitate. Județul Hunedoara are privilegiul de a avea cele mai multe monumente și parcuri recunoscute prin programele UNESCO: Cetățile Dacice din Munții Orăștiei, Rezervația Biosferei Retezat și Geoparcul Dinozaurilor Țara Hațegului. Acestora li se adaugă și un Tezaur Uman Viu în persoana cunoscutului taragotist Pera Bulz din comuna Vața de Jos", a declarat Sorin-Adrian Vasilescu, vicepreședintele Consiliului Județean Hunedoara, în deschiderea evenimentului.*

Evenimentul a fost organizat cu sprijinul Consiliului Județean Hunedoara, Geoparcul Dinozaurilor Țara Hațegului – Universitatea din București, Parcul Național Retezat RNP ROMSILVA, Muzeul Civilizației Dacice și Romane Deva, Serviciul Public de Administrare a Monumentelor Istorice, Agenția de Dezvoltare Economico-Socială Hunedoara și GeoEcoMar.

Monumentul istoric Sarmizegetusa Regia-Grădiștea de Munte (sit arheologic în suprafață de 18,3 ha) ilustrează una dintre cele mai semnificative perioade din istoria antică a României, perioada anterioară cuceririi romane, fiind, de la începuturi până în 106 d.Chr, exemplul semnificativ de habitat dacic, devenit simbol al unității culturale și spirituale. Sarmizegetusa Regia a fost capitala și cel mai important centru militar, religios și politic al statului dac înainte de războaiele cu Imperiul Roman. A fost nucleul unui sistem defensiv strategic format din șase fortărețe dacice din Munții Orăștiei, folosit de Decebal pentru apărare contra cuceririi romane.

Consiliul Județean Hunedoara este instituția care administrează monumentul istoric ”Sarmizegetusa Regia – Grădiștea de Munte”.

Situl arheologic Sarmizegetusa este situat în satul Grădiștea Muncelului din județul Hunedoara. Toponimul Sarmizegetusa a apărut în inscripțiile antice și la autorii antici și în alte variante: Zarmizeghéthousa, Sarmireg, Sarmizge, Zarmitz, Sarmazege, Sarmizege etc. Numele ar putea fi unul dacic, dar a fost păstrat doar în variate forme fonetice ale limbilor greacă și latină. După cucerirea Daciei și înglobarea ei în Imperiul Roman, capitala a fost mutată la Ulpia Traiana, aflată la peste 40 de km depărtare. Ruinele cetății dacice Sarmizegetusa Regia au fost incluse pe lista patrimoniului cultural mondial UNESCO.

Parcul Național Retezat este o arie protejată de interes național, este situat în sud-vestul țării, pe teritoriul județului Hunedoara și este desemnată în scopul protejării biodiversității și menținerii într-o stare de conservare favorabilă a florei spontane și faunei sălbatice, precum și a unor habitate naturale de interes comunitar aflate în arealul zonei protejate.

Geoparcul Dinozaurilor „Țara Hațegului” - este o arie protejată de interes național situată în sud-vestul Transilvaniei, pe teritoriul județului Hunedoara. Acesta este primul Geoparc Internațional din România și din Europa de Est recunoscut ca **sit UNESCO**. Statutul internațional al teritoriului este administrat de Universitatea din București. Țara Hațegului urcă în trepte de la 300 m altitudine până la peste 2500 m, unde ai ocazia să treci prin zăvoaie și lunci, dar și prin tundră alpină.

Muzeul Civilizației Dacice și Romane (în trecut **Muzeul Județean Deva**, continuator al **Societății de Istorie și Arheologie a Comitatului Hunedoara**) este un muzeu județean aflat în Deva, județul Hunedoara, România. Este organizat în trei secții: istorie, științele naturii și artă, fiind în posesia unor bunuri culturale clasate în tezaurul patrimoniului cultural național. Sediul *Muzeului Civilizației Dacice și Romane* se află în palatul *Magna Curia*, sau castelul Bethlen, care este cea mai veche clădire monument istoric din Deva ce s-a păstrat. Edificiul, care are un pronunțat aspect baroc, a suferit ultimele transformări ce îi dau înfățișarea de astăzi în prima jumătate a secolului al XVIII-lea. Inițial, palatul *Magna Curia* a fost ridicat în stil renascentist în anul 1621 de Gabriel Bethlen (de unde și denumirea „Castelul Bethlen”) pornind de la casa existentă care a fost construită în anul 1582 de către căpitanul garnizoanei cetății Deva, Francisc Geszty.

Taragotistul Pera Bulz, născut în comuna hunedoreană Vața de Jos, la 67 de ani, a devenit deținător al titlului onorific de Tezaur Uman Viu, fiind recunoscut de UNESCO drept „Tezaur Uman Viu”. Doar 30 de români se pot lăuda cu prețioasa distincție! Pera Bulz este cetățean de onoare al județului Hunedoara.

Numeroasele obiective turistice naturale, aduc județului Hunedoara valoare importantă, atât prin varietatea, cât și prin valoarea acestora:

- *rezervații naturale*: Rezervația științifică Gemenele – Tău Negru, Complexul carstic Ponorici – Cioclovina, Rezervația naturală Peștera Tecuri, Rezervația naturală Peștera Șura Mare, Rezervația Locul fosilifer Ohaba – Ponor, Parcul Național Retezat, Parcul natural Grădiștea Muncelului–Cioclovina, Geoparcul dinozaurilor Țara Hațegului, Rezervația naturală Dealul și Peștera Bolii, Rezervația naturală Muntele Vulcan, Rezervația naturală Fânețele cu narcise de la Nucșoara;
- *chei pe văile unor râuri*: Cheile Madei, Cheile Jiețului, Cheile Ribicioarei, Cheile Uibăreștilor, Cheile Taia;
- *peșteri și fenomene carstice*: Peștera cu apă Ponorici – Cioclovina, Peștera Tecuri, Peștera Șura Mare, Peștera Bolii, Peștera cu corali, Peștera Cizmei;
- *cascade*: Cascada Lolaia, Cascada Clocota, Cascada Mirălaș;
- *lacuri naturale*: Lacul Bucura, Lacul Zănoaga, Lacul Ana, Lacul Lia, Lacul Galeș, Tăul dintre Brazi;
- *lacuri de acumulare*: Lacul Gura Apei și Lacul Cinciș.

Personalități importante pe plan național și internațional

În județul Hunedoara s-au născut sau au activat mulți oameni de seamă care s-au afirmat pe plan național sau internațional, printre care:

Iancu de Hunedoara (1407-1456), personalitate dominantă a istoriei românești în secolul XV. A fost voievod al Transilvaniei în anul 1441, guvernator al Regatului Ungariei între 1446-1453 și căpitan suprem al Ungariei și Transilvaniei între 1453-1456. Iancu de Hunedoara a fost primul comandant de oști care a reușit să-l înfrângă în anul 1456 la Belgrad, pe sultanul Mohamed al II-lea cuceritorul Constantinopolului. A avut o influență deosebită în consolidarea Castelului din Hunedoara și este ctitor al Castelului Huniade din Timișoara, construit în anii 1443-1447.

Matei Corvinul (1443-1490), al doilea fiu al lui Iancu de Hunedoara, a fost unul din cei mai mari regi ai Ungariei, pe care a condus-o între anii 1458-1490. În timpul său Regatul Ungariei a cunoscut cea mai mare întindere teritorială din istorie. Este atestat ca proprietar al castelului din Hunedoara în perioada 1457-1482. Numele de Castelul Corvinilor vine de la emblema familiei sale care avea în centru un corb.

Ion Budai Deleanu (1760-1820), scriitor, filolog, lingvist, istoric și jurist, a fost unul din reprezentanții de frunte ai Școlii ardelenice. Este autorul primei epopei în limba română intitulată „Țiganiada” sau „Tabăra Țiganilor”.

Aurel Vlaicu (1882-1913), s-a născut la Bințița lângă Orăștie, sat care îi poartă azi numele. A fost inginer, inventator și pionier al aviației române și mondiale. Și-a construit primul avion Vlaicu I la București. Construiește un model mai bun în 1911 intitulat Vlaicu II și obține cu acesta cinci premii la diferite mitinguri aeriene din Europa. Își pierde viața lângă Câmpina în timp ce încerca să traverseze Carpații.

6. Prezentarea comunei Vețel, județul Hunedoara

Vețel (în maghiară. *Vecel*, în germană: *Witzel*) este o comună în județul Hunedoara, Transilvania, România, formată din satele Boia Bârzii, Bretelin, Căoi, Herepeia, Leșnic, Mintia, Muncelu Mare, Muncelu Mic, Runcu Mic și Vețel (reședința).

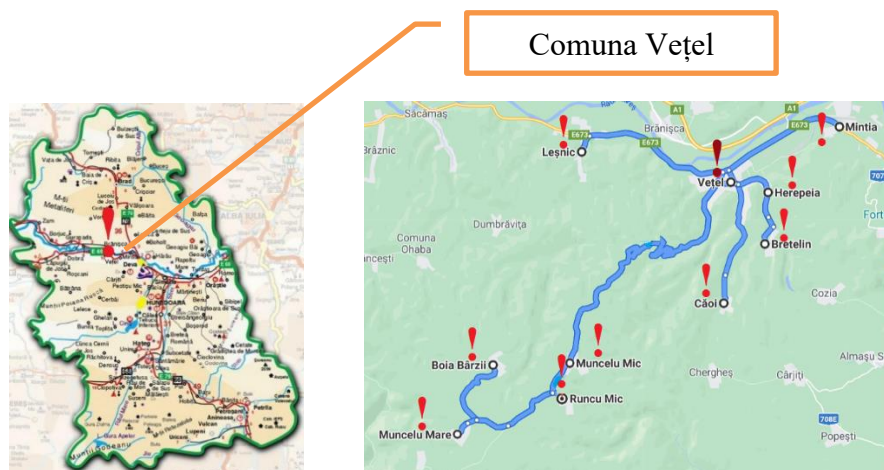

Fig. Localizarea comunei Vețel în cadrul județului Hunedoara

Comuna Vețel, județul Hunedoara se învecinează: la nord cu comunele Ilia, Brănișca și Șoimuș (limita dintre acestea fiind constituită de râul Mureș), la est și sud-est cu comunele Pestișul Mic, Cârjiți și municipiul Deva; la sud cu comuna Cerbăl, la vest cu Dobra și Ilia. Distanța până la municipiul Deva este de 14 km.

6.1 Repere istorice

Numeroasele vestigii și monumente relevă existența civilizației umane pe teritoriul actualei comune Vețel din cele mai vechi timpuri. Astfel, cele mai vechi vestigii datează din epoca neolitică, precum și din perioada dacică și romană, acestea fiind descoperite pe locul așezării civile și militare de la Micia, cunoscută în istorie ca având o mare importanță pentru provincia romană Dacia. Descoperirile făcute arată că cele mai vechi urme de locuire de pe Valea Mureșului, din perimetrul actual al comunei Vețel, datează din epoca pietrei șlefuite.

Istoria comunei Vețel a fost marcată de multe evenimente:

- în secolul al XIII-lea, teritoriul Transilvaniei ajunge sub stăpânirea regatului ungar, acesta recunoscând autonomia și sistemul de organizare românesc.
- în condițiile creșterii autorității feudale, nobilimea și biserica catolică duceau o politică de asuprire a romanilor, exercitând o puternică presiune împotriva „schismaticilor” ortodocși.
- invazia tătarilor și, mai târziu, amenințarea otomană au determinat creșterea rolului militar al cnezatelor românești. Pentru merite deosebite în luptă un număr de cnezi și voievozi sunt înnoblați, primind însemnate privilegii.
- pe pământurile primite ca danii au început să construiască lăcașuri de cult, monumente ale culturii și artei medievale. Majoritatea bisericilor de lemn din zona au fost construite de meșteri străini în urma unor comenzi și montate unde erau necesare comunităților ortodoxe.

- Locuitori ai comunei au participat la marile evenimente istorice din viața poporului român, cum au fost: războaiele împotriva turcilor conduse de Iancu de Hunedoara, Răscoala lui Horea, Cloșca și Crișan, Revoluția de la 1848, Marea Unire de la 1 decembrie 1918 și cele două războaie mondiale.

De asemenea, monumente importante se păstrează și din Evul Mediu, cele mai reprezentative fiind Biserica de piatră de la Leșnic, Castelul feudal și Biserica de lemn de la Mintia. Biserica de lemn din Mintia era așezată în mijlocul cimitirului ortodox, mărginit la răsărit, la cea. 80 de metri, de calea ferată, iar la apus de drumul spre raul Mureș. Biserica figurează cu numărul 1459 pe lista monumentelor istorice aprobată printr-o hotărâre a consiliului de miniștri din 1950. Anul construcției lăcașului de cult, cu dimensiunile 11,50 m lungime, 4,50 m lățime și 4,80 m înălțime, nu este cunoscut cu precizie. Se presupune că a fost adusă dintr-un sat din Munții Apuseni, aproximativ în jurul anului 1768. A fost montată la Mintia pe locul unui lăcaș de cult mai vechi realizat din lemn.

Satele comunei sunt atestate documentar începând cu anul 1330-Mintia, 1371-Vețel, 1386-Boia Bîrzii, 1387-Căoi, 1394-Leșnic, 1453-Bretelin, 1491-Herepeia, Vulcez și Muncelu Mare, 1499-Runcu Mic, 1733-Muncelu Mic.

Satul Vețel este satul de reședință al comunei cu același nume din județul Hunedoara, Transilvania, România. Este atestat documentar în 1371. În această localitate, pe malul Mureșului, se găsesc vestigiile castrului roman (și așezării civile aferente) cu numele de *Micia*. De o parte și de alta a căii ferate actuale, se văd ruinele castrului, băile romane și urmele unui amfiteatru. Deși avea numai statut rural (*pagus*), așezarea prezenta un înalt grad de urbanizare, cu rețea stradală ortogonală, edificii publice monumentale (terme, amfiteatru etc) și un port la Mureș (amenajat cu cheiuri din zidărie de piatră). Prin anul 1840, în ruinele Miciei a fost descoperit un altar votiv datând din sec. II-III e.n., care contribuie la punerea în lumină a modalităților de administrare ale salinelor în Dacia romană. Inscripția gravată pe altar se transcrie astfel: *pentru sănătatea lui Publius Aelius Marus al pășunilor și salinelor, cu bucurie a îndeplinit promisiunea*.

(sursa:<https://primaria-vetel-hd.ro/despre-noi/>, <https://ro.wikipedia.org/wiki/ComunaVe%C8%9Bel>, Hunedoara)

6.2 Așezare geografică și suprafața

Teritoriul comunei Vețel este situat în partea central-vestică a județului Hunedoara, în zona de culoar a Mureșului și a Munților Poiana Ruscă, având o suprafață de 11.389 ha, reprezentând aproximativ 2% din suprafața județului Hunedoara. Sistemul rural al comunei Vețel este caracterizat de două subsisteme habitaționale în funcție de așezarea specifică a acestui teritoriu:

- subsistemul de culoar al Mureșului unde se includ axial satele Mintia, Vețel și Leșnic și marginal satele Bretelin și Herepeia,
- subsistemul Munții Poiana Ruscă, în care se includ satele Muncelu Mic, Muncelu Mare, Runcu Mic și Boia Bârzii.

Suprafața comunei Vețel include:

a) 4085 ha – terenuri agricole reprezentând 35,86% din suprafața comunei, din care:

- 1264 ha teren arabil,
- 1520 ha pășuni,
- 1298 ha fânețe și 3 ha livezi.

- b) 6647 ha – fond forestier, respectiv 58,36% din suprafața comunei;
c) 657 ha – terenuri neagricole, ocupate de curți, clădiri, drumuri, terenuri neproductive, ape și stufăriș.
Suprafața locuibilă: 44123 mp.

6.3 Cadrul natural

Relieful

Culoarul Mureșului și Poiana Ruscă au relief determină relieful comunei ca fiind unul variat și care este constituit din șisturi cristaline cu o structură geologică complexă și fragmentare pronunțată. Terenul comunei Vețel este denivelat, prezentând diferențe de nivel de la 180m (lunca Mureșului, în dreptul localității Leșnic), până la 780 m în dreptul localității Muncelu Mare. Solurile se încadrează în categoria silvestre brune, silvestre podzolice și brune-gălbui.

Resurse minerale

Comuna Vețel deține în spațiul montan și piemontan mineralizații de sulfuri polimetalice și cuprifere, identificându-se mari rezerve de plumb, zinc, cupru, aur, argint și chiar elemente rare. Multe activități de explorare au avut loc în perimetrul Muncelul Mic și Muncelul Mare. Dezvoltarea comunei Vețel a fost bazată pe minerit până în perioada 1997-1998, când minele au fost închise pe baza că nu mai erau profitabile.

Resurse ale subsolului: minereurile cuprifere și complexe, minereurile de plumb și zinc. Aceste resurse au fost exploatate cu ceva timp în urmă în localitățile Vețel și Deva.

Hidrologie

Principalul curs de apă care străbate teritoriul comunei este râul Mureș. Rețeaua hidrografică a râului Mureș adună toate apele curgătoare din zonă. Văile sunt în majoritate înguste și adânci cu procese active de versant. În partea inferioară a bazinului apar terenuri cu eroziune moderată și puternică.

Flora și fauna

Flora este constituită din păduri de foioase și conifere, ce predomină pe întreg culoarul, astfel:

- Gorun și carpen (reprezentativ pentru formele primare de vegetație) ocupa versanții umbriți.
- Asociații vegetale de cărpino-făgete, specifică zonei montane și coboară până la culoarul Mureșului.
- Plop și salcie, prezentă în zona luncilor.
- Arbori de arin, regăsiți în lungul Mureșului.
- Fagul și mesteacănul, ocupă spațiul platourilor și mușcilor din zona montană.

Vegetația predominant deluroasă este caracterizată din păduri de fag, carpen și stejar și pășuni.

Fauna – specifică teritoriului comunei Vețel este reprezentată de specii importante care sunt existente pe teritoriul României.

- În zona montană: urs, râs, lup, cerb, vulpe, vidră, uliul, viperă cu corn.
- În zona deluroasă: căprioară, mistreț, cerb lopătar, iepure, dihor, veveriță.
- În luncă pe lângă râuri: castor, vidră, dihor, rațe și găște sălbatice.

Clima

De-a lungul culoarului Mureșului se simt influențe submediteraneene, iar masele de aer atlantic încărcate cu umezeală nu afectează satele comunei, fiind protejat de Munții Poiana Ruscă. Verile nu sunt excesiv de călduroase, iar iernile sunt blânde, lipsite de geruri puternice.

6.4 Populația

Conform recensământului efectuat în 2011, populația comunei Vețel număra 2.872 de locuitori, din care de sex masculin – 1413 locuitori, și de sex feminin – 1459 locuitori, în creștere față de recensământul anterior din 2002, când se înregistraseră 2.760 de locuitori.

Majoritatea locuitorilor sunt români (88,72%). Principalele minorități sunt cele de romi (5,36%) și maghiari (2,61%). Pentru 2,05% din populație, apartenența etnică nu este cunoscută.	Din punct de vedere confesional, majoritatea locuitorilor sunt ortodocși (86,07%), dar există și minorități de penticostali (3,9%), romano-catolici (3,69%), baptiști (2,3%) și reformati (1,04%). Pentru 2,26% din populație, nu este cunoscută apartenența confesională.																								
<table><tr><td>Români</td><td>(88,71%)</td></tr><tr><td>Maghiari</td><td>(2,61%)</td></tr><tr><td>Romi</td><td>(5,36%)</td></tr><tr><td>Necunoscută</td><td>(2,05%)</td></tr><tr><td>Altă etnie</td><td>(1,25%)</td></tr></table>	Români	(88,71%)	Maghiari	(2,61%)	Romi	(5,36%)	Necunoscută	(2,05%)	Altă etnie	(1,25%)	<table><tr><td>Ortodocși</td><td>(86,07%)</td></tr><tr><td>Romano-catolici</td><td>(3,69%)</td></tr><tr><td>Reformati</td><td>(1,04%)</td></tr><tr><td>Penticostali</td><td>(3,89%)</td></tr><tr><td>Baptiști</td><td>(2,29%)</td></tr><tr><td>Necunoscută</td><td>(2,26%)</td></tr><tr><td>Altă religie</td><td>(0,73%)</td></tr></table>	Ortodocși	(86,07%)	Romano-catolici	(3,69%)	Reformati	(1,04%)	Penticostali	(3,89%)	Baptiști	(2,29%)	Necunoscută	(2,26%)	Altă religie	(0,73%)
Români	(88,71%)																								
Maghiari	(2,61%)																								
Romi	(5,36%)																								
Necunoscută	(2,05%)																								
Altă etnie	(1,25%)																								
Ortodocși	(86,07%)																								
Romano-catolici	(3,69%)																								
Reformati	(1,04%)																								
Penticostali	(3,89%)																								
Baptiști	(2,29%)																								
Necunoscută	(2,26%)																								
Altă religie	(0,73%)																								

Conform INSE Hunedoara:

- la 01.07.2018 – populația comunei Vețel număra 2890 locuitori,
- la 01.07.2019 – 2876 locuitori, din care de sex masculin -1433 locuitori și de sex feminin - 1443 locuitori,
- la 01.01.2020 populația după domiciliu număra 2915 locuitori, din care de sex masculin – 1445 locuitori, de sex feminin- 1470 locuitori.

6.5 Învățământ și educație

Pe raza comunei Vețel activează 3 școli și 3 grădinițe:

Școala Gimnazială Vețel, comuna Vețel, județul Hunedoara.

Școala primară Leșnic, comuna Vețel, județul Hunedoara.

Școala Primară Mintia, comuna Vețel, județul Hunedoara.

Grădinița cu program normal Vețel, comuna Vețel, județul Hunedoara.

Grădinița cu program normal Mintia, comuna Vețel, județul Hunedoara

Grădinița cu program normal Leșnic, comuna Vețel, județul Hunedoara

Creșă

Administrația publică locală din comuna Vețel are în derulare mai multe proiecte pentru dezvoltarea comunității în cele 10 sate aparținătoare, respectiv Boia Bârzii, Bretelin, Căoi, Herepeia, Leșnic, Mintia, Muncelu Mare, Muncelu Mic, Runcu Mic și Vețel. În prezent sunt în lucru proiectele cu privire la introducerea rețelei de canalizare în Mintia, construirea unei grădinițe în aceeași localitate, extinderea școlii din Vețel, dar și asfaltarea unor drumuri de pe raza comunei. Proiectul este realizat prin intermediul Programului Național de Dezvoltare Locală (PNDL) și prevede ca instituția de învățământ să fie extinsă cu încă două clase. Valoarea acestui proiect este de aproximativ un milion de lei. De asemenea, în comuna Vețel se derulează lucrări la noua grădiniță din Mintia. Preșcolarii de aici vor beneficia, începând cu anul școlar 2021-2022, de o grădiniță nou-nouță, modernă și utilată corespunzător. Proiectul este realizat cu ajutorul fondurilor europene, iar valoarea sa este de peste 250.000 de euro. Proiectul de finanțare nerambursabilă a fost depus spre finanțare la Agenția Pentru Finanțarea Investițiilor Rurale în cadrul sesiunii de primiri proiecte din anul 2017. Muncitorii au ajuns cu lucrările la acoperiș, au fost turnate deja centurile. Capacitatea acestei grădinițe va fi de 30 de locuri.

Conform Hotărârii CL al comunei Vețel, județul Hunedoara nr. 61/29.07.2021 un număr de 44 elevi din învățământul preuniversitar de stat de pe raza comunei vor beneficia de burse școlare, aferente semestrului II al anului școlar 2020-2021:

- 14 burse de merit, în cuantum de 150 lei/lună/elev;
- 6 burse de studiu, în cuantum de 100 lei/lună/elev;
- 22 burse sociale litera c, în cuantum de 100 lei/lună/elev;
- 2 burse sociale litera a, în cuantum de 100 lei/lună/elev.

6.6 Economia și Mediul de afaceri

Comuna Vețel este considerată una din cele mai dezvoltate comune din județul Hunedoara. Dezvoltarea economico-socială este influențată de o serie de factori - amplasarea în rețeaua de localități a județului, relief, existența, exploatarea resurselor naturale, potențial industrial și agricol, precum și de dezvoltarea rețelei naționale de drumuri. Totodată, evoluția localităților comunei a fost și este puternic influențată de dezvoltarea activităților economice. De menționat, că situația economică a comunei Vețel, o perioadă de timp, a fost influențată pozitiv de funcționarea în cadrul localității Mintia a SC Electrocentrale Deva SA, alături de alte unități industriale conexe. Acestea au asigurat o parte din locurile de muncă pentru populația comunei, intervenind însă în ecosistemul prin poluarea produsă. În septembrie 2021, SOCIETATEA COMPLEXUL ENERGETIC HUNEDOARA SA, aflându-se în insolvență, este în căutarea unui investitor pentru Sucursala Electrocentrale Deva, care să demareze investiția de realizare a unei capacități energetice noi, cu emisii reduse de carbon, care să răspundă nevoilor de consum din zona de nord-vest a țării și prin care să fie stopate emisiile poluante. Construcția unei capacități energetice noi ar însemna modernizarea și optimizarea producției de energie electrică pentru zona de nord-vest. Societatea caută un investitor care să cunoască și recunoască importanța domeniului energetic și impactul pe care o astfel de investiție l-ar avea pentru întreaga comunitate din zonă și pentru Sistemul Energetic Național.

De asemenea, la dezvoltarea economică a comunei a contribuit sectorul minier exploatat în Muncelu Mic - sat de culme din Ținutul Pădurenilor, o fostă colonie minieră aflată în paragină. Timp de aproximativ cinci decenii din exploatarea de minereuri neferoase de la Muncelu Mic

s-au extras cupru, zinc, plumb, aur și argint. Mina s-a închis în anul 1998, după aproape o jumătate de secol de exploatare și o dată cu ea a scăzut dramatic și nivelul de trai al localnicilor, fapt care a contribuit la depopularea accelerată a zonei. În sat locuiau peste 200 de băștinași, la care se adăugau 1.000 de mineri aduși pentru exploatare. Acum sunt mai puțini de 100 de locuitori, iar trendul este unul descendent populația fiind îmbătrânită.

Conform datelor statistice numărul agenților economici de pe raza comunei Vețel este de 117, din care 30 sunt active. Astfel, pe raza teritorială a comunei activează mai mulți agenți economici care dezvoltă afaceri în diverse domenii de activitate. Topul firmelor din Vețel, județul Hunedoara după cifra de afaceri este:

1. ITALROM LEATHER SRL – cod CAEN 3109 - Fabricarea de mobilă n.c.a.
2. AVIS 3000 SA - 1012 - Prelucrarea și conservarea cărnii de pasăre,
3. AVIS FRESH COM SRL - 4632 - Comerț cu ridicata al cărnii și produselor din carne,
4. ALIS PROD IMPEX SA - 1091 - Fabricarea preparatelor pentru hrana animalelor de fermă,
5. CHICK SRL - 147 - Creșterea păsărilor,
6. AVIS COLLECTION SRL – 147 - Creșterea păsărilor,
7. AVIS COM SRL – 4722 - Comerț cu amănuntul al cărnii și al produselor din carne, în magazine specializate,
8. KAUFMANN INDUSTRIES SRL – 2512 - Fabricarea de uși și ferestre din metal,
9. OFFICE TRANSPORT S.R.L. – 4941 - Transporturi rutiere de mărfuri,
10. LOTUS ACTIV SRL – 4639 - Comerț cu ridicata nespecializat de produse alimentare, băuturi și tutun,
11. FILTROPTIC SRL – 2670 - Fabricarea de instrumente optice și echipamente fotografice,
12. JACQUEMET INVEST SRL – 2593 - Fabricarea articolelor din fire metalice, fabricarea de lanturi și arcuri,
13. MESSER ENERGO GAZ SRL – 2011 - Fabricarea gazelor industriale,
14. EAST EUROPEAN ELECTRONIC PRODUCTS S.R.L. – 2611 - Fabricarea subansamblurilor electronice (module),
15. MICIA PRODIMPEX S.R.L. - 4110 - Dezvoltare (promovare) imobiliara,
16. ROLLA URGENT INVEST SRL - 4520 - Întreținerea și repararea autovehiculelor.

Recensământul General Agricol, runda 2020, evidențiază schimbările intervenite de la runda 2010, referitoare la caracteristicile structurale ale exploatațiilor agricole, în ceea ce privește situația suprafețelor agricole utilizate, a suprafețelor aflate sub restricții de mediu, a efectivelor de animale și adăposturile pentru animale, a persoanelor care au lucrat în agricultură, măsurile de dezvoltare rurală etc. Rezultatele Recensământului General Agricol trebuie să răspundă atât cerințelor europene pentru respectarea criteriilor de comparabilitate internațională, cât și cerințelor naționale, asigurând informații care vor fi utilizate de către decidenți politici, cercetători, fermieri și publicul larg, pentru a înțelege mai bine starea și structura sectorului agricol și impactul agriculturii asupra mediului.

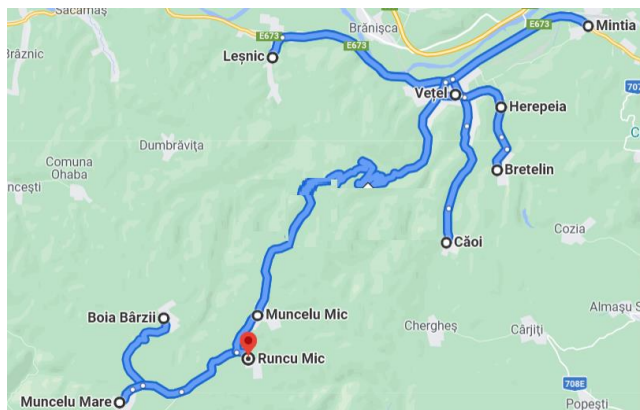
6.7 Infrastructura

Infrastructura rutieră

Accesul în comună se face pe DN 7 care străbate reședința de comună.

E673 - drum european Lugoj- Deva.
DJ 708D: Vețel - Muncelul Mic - Feregi – Vadu Dobrii - Lunca Cernii de Sus.
DC 130A Vețel - Bretelin.
DC 130 Vețel - Căoi.
DC 129B Vețel - Mintia.
DC 126A din DC126C - Muncelu Mare.
DC 126C din DJ706D - Boia Bărzii.
DC 126D Muncelu Mare - Runcu Mic.

Căi ferate

Satul Mintia, comuna Vețel, județul Hunedoara este traversat de calea ferată care duce spre granița de vest.

Asocierea „FCC Construccion” – „Astaldi” – „Convensa” execută în județul Hunedoara lucrări de reabilitare și construcție a căii ferate de mare viteză, concomitent cu menținerea circulației feroviare. Lungimea totală a tronsonului Simeria – Gurasada este de 42 km și cuprinde modernizarea căii ferate, inclusiv construirea a 26 de podețe, 18 poduri, 4 pasaje superioare și 3 pasaje inferioare. Clădirile stațiilor de cale ferată din Simeria, Deva, **Mintia** și Ilia sunt, de asemenea, modernizate sau reconstruite.

De asemenea, se impune proiectul „Reabilitarea liniei C.F. Frontieră – Curtici – Simeria, parte componentă a Coridorului IV Pan-European pentru circulația trenurilor cu viteza maximă de 160 km/h, Tronsonul 2: km 614 – Gurasada și Tronsonul 3: Gurasada – Simeria” pe raza localităților Zam, Burjuc, Vețel, Deva și Simeria, din județul Hunedoara.

Alimentarea cu apă și canalizarea

Localitățile Bretelin și Căoi, Vețel, Mintia, Leșnic, Herepeia din cadrul comunei Vețel beneficiază de rețea de apă și canalizare. La Mintia procesul de canalizare este în curs de finalizare. În 2019 a fost demarat contractul de execuție lucrări pentru investiția “înființare rețea de apă și canalizare în localitățile Bretelin și Căoi, comuna Vețel, județul Hunedoara”

Satele de munte: Muncelu Mic și Runcu Mic beneficiază de rețea de alimentare cu apă în sistem centralizat.

UAT Vețel, județul Hunedoara și-a exprimat voința de a coopera și de a se asocia în cadrul Asociației de Dezvoltare Intercomunitară „AQUA PREST HUNEDOARA” în conformitate cu prevederile legale în vigoare în scopul reglementării, înființării, organizării, finanțării, exploatării, monitorizării și gestionării în comun a serviciului de alimentare cu apă și de canalizare pe raza de competență a unității administrativ-teritoriale.

Alimentarea cu energie electrică

Transportul și distribuția energiei electrice de pe raza teritorială a UAT Vețel, județul Hunedoara sunt furnizate de către Compania Națională de Transport al Energiei Electrice „TRANSELECTRICA” S.A. și E-Distribuție Banat.

Rețeaua conductelor de distribuție a gazelor naturale

Alimentarea cu gaze naturale pe raza teritorială a UAT Vețel, județul Hunedoara este asigurată de E.ON GAZ DISTRIBUTIE.

Managementul deșeurilor

Serviciul public de salubritate este furnizat prin acordul de asociere cu Asociația de Dezvoltare Intercomunitară „Sistemul Integrat de Gestionare a Deșeurilor județul Hunedoara”.

Telecomunicațiile

Rețeaua de telecomunicații cuprinde componenta de telefonie fixă și componenta de telefonie mobilă. Telefonie fixă deține o rețea dezvoltată cu abonați atât la nivelul instituțiilor publice, cât și al companiilor private și populației. Telefonie mobilă și serviciile de internet câștigă teren permanent, astfel încât teritoriul Comunei Vețel este acoperit și sub acest aspect.

În prezent, în comună funcționează pentru cetățeni o rețea publică de internet gratuit WiFi .

6.8 Servicii publice

Primăria comunei Vețel realizează prestarea serviciilor publice în conformitate cu principiile transparenței, egalității de tratament, continuității, adaptabilității, accesibilității, responsabilității și al furnizării serviciilor publice la standarde de calitate, așa cum prevede Codul Administrativ: *Principiul furnizării serviciilor publice la un nivel ridicat de calitate reprezintă stabilirea și monitorizarea indicatorilor de calitate pentru fiecare serviciu public, pe toată durata de furnizare a acestora. Autoritățile administrației publice și organismele prestatoare de servicii publice sunt obligate să respecte standardele de calitate și/sau de cost stabilite pentru serviciile publice.*

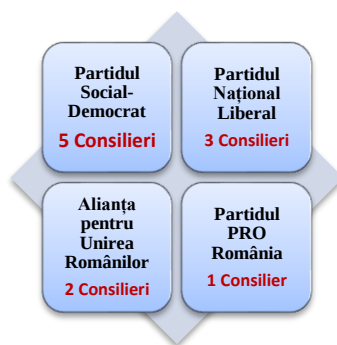
Primăria Comunei Vețel, județul Hunedoara

Primar: Ioan Hențiu
Viceprimar:
Secretar General:
Adresa: Mihai Eminescu, nr. 256
(Cod postal:337525), Vețel,
județul Hunedoara, România.
Telefon: 0254-237733
Fax: 0254-237847
E-mail: contact@primariavetel.ro

Comuna Vețel este administrată de un primar și un consiliu local compus din 11 consilieri. Începând cu alegerile locale din 2020, Consiliul Local are următoarea componență pe partide politice:

În cadrul primăriei se acordă următoarele servicii:

Starea civilă: Publicații de căsătorie, Înregistrare naștere, Înregistrare deces, Înregistrare căsătorie, Eliberare certificate de stare civilă, Certificate de stare civilă eliberate în străinătate;
Registrul Agricol;

Urbanism: Autorizații construire/desființare, Certificate de Urbanism, Întrebări frecvente, Există Contract de colaborare cu Consiliul Județean, Direcția Urbanism;

Cadastru și Fond Funciar - măsurători și întabulări terenuri extravilane;

Asistență socială: Ajutoare încălzire, Stimulente educaționale și inserție, Ajutor Social, Alocații, Indemnizații creștere copil;

Resurse Umane, Juridic, Achiziții publice, Compartiment Audit Public Intern, Biblioteca, Serviciul de Gospodărire Comunală și Compartimentul Administrativ Gospodăresc. În cadrul comunei există un Post de poliție, serviciul fiind asigurat prin rotație de la comuna Șoimuș.

6.9 Sănătate și Situație socială

Pe raza teritorială a comunei Vețel, județul Hunedoara activează:

- Dispensar uman în satul Vețel cu 1 medic de familie,
 - Dispensar uman în satul Mintia,
 - Dispensar uman în satul Leșnic.
 - Cabinet stomatologic în satul Vețel.
 - Dispensar veterinar situat în centrul comunei.
 - Farmacie comunală.
- } Un medic de medicină generală deservește dispensarele din cele trei localități.

În cadrul Primăriei este constituit Compartimentul Asistență Socială cu 3 posturi de asistenți sociali.

Totodată, pe raza teritorială a comunei Vețel activează Asociația "Speranța Începe cu Noi" - organizație non-profit dedicată îmbunătățirii calității vieții - înființată în anul 2014 și activează în domeniul serviciilor sociale deservind categoriile defavorizate și familiile în care există copii în situații medicale dificile, bătrani și alte categorii de persoane, contribuind la susținerea de costuri pentru: operații, proteze, recuperare, medicație, combaterea săraciei, dezvoltarea de alternative sociale viabile. Începând cu anul 2016 suntem acreditați ca și organizație prin Certificatul de Acreditare seria AF nr. 002538 /11.12.2015 emis de către Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice - pe durată nedeterminată și

licențiați începând cu anul 2016 prin Certificatul de Licență LF, nr.0008198 / 18.07.2016. Prin Cantina socială "ANIMA" - în parteneriat cu Primăria Vețel, Hunedoara, se oferă hrană, o speranță și un zambet pe chipul celor aflați în suferință, în unele cazuri, în sate izolate, în varf de munte, abandonați de toată lumea, unii dintre ei trăind de pe o zi pe alta.

Ocrotirea sănătății

Condițiile de habitat și ocupațiile locuitorilor comunei Vețel au imprimat un profil al stării de sănătate orientat către anumite boli profesionale, determinate fie de condițiile specifice mediului subteran, în zona exploatărilor miniere Muncelu Mic – Vețel, fie de activitățile termoelectrice locale. Consecințele negative ale activităților economice afectează însă un segment restrâns din populația comunei. Datorită reducerii activităților miniere de la exploatarea Muncelu Mic și diminuării cantităților de noxe emise în atmosfera de termocentrala Mintia, s-a diminuat și numărul celor afectați de boli profesionale. Totuși, cele mai frecvente boli rămân diabetul zaharat, hipertensiunea arterială și ulcerul, generate de o alimentație defectuoasă sau de poluare. Starea de sănătate a locuitorilor comunei Vețel este condiționată de natură serviciilor medicale, îndeosebi a celor locale.

Activitățile sportive în cadrul comunei Vețel sunt handbalul, fotbalul, voleiul și atletismul. Prima echipă de fotbal a comunei a fost "Unirea Vețel", înființată în 1970. După anul 1977 s-au înființat în școli echipe de handbal, fotbal, atletism și șah, antrenate de profesorii de educație fizică.

În prezent în comună activează mai multe Asociații sportive:

- AS Viitorul Vețel cu domeniul fotbal și handbal - membru afiliat al Asociației Județene de Fotbal Hunedoara;
- Asociația Club Sportiv „Micia” - organizator al evenimentului „Campionatul județean de ciclism pe șosea” în parteneriat cu Primăria Comunei Vețel, Asociația Județeană de Ciclism Hunedoara, Inspectoratul Școlar Județean Hunedoara și Direcția Județeană pentru Sport și Tineret (DJST) Hunedoara. Evenimentul este dedicat tinerilor cicliști care fac parte din cluburile de profil din județ. Au participat copii care sunt născuți, locuiesc sau sunt membri ai cluburilor din județul Hunedoara și au vârste cuprinse între 5 și 14 ani.

Totodată, este în proces de desfășurare proiectul de construcție a unei săli de sport la Școala Gimnazială din satul Vețel.

6.10 Cultură și Turism

În cadrul comunei Vețel, județul Hunedoara activează:

- 8 cămine culturale - în Leșnic, Vețel, Mintia, Herepeia, Bretelin, Muncelu Mic, Muncelu Mare și Boia.
- Centrul cultural și conservare tradiții populare în Muncelu Mare.
- Centrul local Etnografic.
- Biblioteca comunală și Biblionet: În comuna Vețel, prima bibliotecă atestată documentar este cea a școlii aparținând Reuniunii Grănicerești. Până în anul 1882 toate școlile grănicerești

își constituiseră un fond de carte valoros. Biblioteca din Vețel deținea un număr de 67 de volume. În 2011, prin intermediul Programului „Biblionet - lumea în bibliotecă mea” locuitorii comunei Vețel au primit acces gratuit la instrumentele tehnologiei informaționale (IT), cu ajutorul calculatoarelor ce le-au fost repartizate, în runda a doua a programului de informatizare a bibliotecilor. 5 computere cu Internet gratuit pentru public au fost donate comunei de către Fundația „Bill&Melinda Gates” în cadrul programului Biblionet. Biblionet este un parteneriat între IREX, Ministerul Culturii, Fundația EOS (Educating for an Open Society), Asociația Națională a Bibliotecarilor și Bibliotecilor Publice din România (ANBPR) și bibliotecile publice românești.

Evenimentele locale:

- Zilele comunei Vețel - eveniment de tradiție care se desfășoară pe parcursul a două zile, în prima sâmbătă și duminică din luna septembrie, și la care participă artiști locali alături de unii dintre cei mai buni artiști ai țării.

- *Zona Pădurenilor* formată din Muncelu Mare, Muncelu Mic, Boia Bârzii și Runcu Mic și toate satele așezate în zonă deluroasă sau montană, au reușit să își mai păstreze unele tradiții specifice. Deși în ziua de astăzi populația nu mai este la fel de numeroasă, acest fapt fiind datorat modului de trai în stil rural, singurul venit fiind din munca cu animalele și a terenurilor, cei mai mulți s-au retras la oraș, cum ar fi Deva.

Monumente istorice

- *Biserica de lemn cu hramul "Pogorârea Sfântului Duh"* din satul Boia Bârzii, construcție din secolul al XVIII-lea,
- *Biserica de lemn "Duminica Tuturor Sfinților"* din satul Muncelu Mare, construcție din sec. al XVIII-lea, anul 1762,
- *Biserica de lemn "Pogorârea Sfântului Duh"* din satul Runcu Mic, construcție 1720,
- *Biserica din zid cu hramul "Sfântul Ierarh Nicolae"* din satul Leșnic, construcție din secolul al XIV-lea,
- *Biserica de zid, reformată din Mintia*, construcție din secolul al XVI-lea,
- *Biserica scundă de plan dreptunghiular cu hramul "Sf. Cuvioasa Paraschiva"* din Vețel, construcție din sec. al XVIII-lea, anul 1970,
- *Parcul și ansamblul Castelului Ghyulay Ferencz* din Mintia, construcție secolul al XVII-lea,
- Situri arheologice:
 - ✧ *Situl arheologic de la Micia (Vețel)*, din secolele II-IV, epoca Romană - Micia (azi *Vețel*, județul Hunedoara) constituie o importantă așezare romană, dezvoltată în jurul marelui castru de aici. Deși avea numai statut rural (pagus), așezarea prezenta un înalt grad de urbanizare, cu rețea stradală ortogonală, edificii publice monumentale (terme, amfiteatru etc) și un port la Mureș (amenajat cu cheiuri din zidărie de piatră). Prin anul 1840, în ruinele Miciei a fost descoperit un altar votiv datând din sec. II-III e.n., care contribuie la punerea în lumină a modalităților de administrare ale salinelor în Dacia romană. Inscripția gravată pe altar se transcrie după cum urmează: Silvano Do-/mestico/ P(ublius Ael (ius) Euph(o-)/rus pro/5/ salute P(ubli)Ael(i)/ Mari con-ductoris / pascui et sa-

/linar(um) l(ibens) v(otum) v(ovit) [*Zeului Silvanus Domesticus, Publius Aeulius Euphorus/5/ pentru sănătatea lui Publius Aelius Marus al pășunilor și salinelor, cu bucurie a îndeplinit promisiunea*] (Sursa: https://ro.wikipedia.org/wiki/Castrul_roman_Micia).

- ✧ Așezare urbană, din sec. II-IV, din satul Vețel, la 3 km nord-vest de localitate, pe malul stâng al Mureșului, comuna Vețel.
- ✧ Castrul Roman militar Micia (Situl arheologic de la Micia), din secolele II-IV, Epoca Romană, din satul Vețel, la 3 km nord-vest, pe malul stâng al Mureșului, comuna Vețel.
- ✧ Amfiteatrul, din secolele II-IV, Epoca Romană, din satul Vețel, la 3 km nord-vest, pe malul stâng al Mureșului, comuna Vețel.
- ✧ Necropola, din secolele II-IV, Epoca Romană, din satul Vețel, la 3 km nord-vest de localitate, pe malul stâng al Mureșului, comuna Vețel.
- ✧ Așezare postromană: din secolele V-VI, Epoca postromană, din satul Vețel, la 1 km nord de localitate, comuna Vețel.

Personalități

Francisc Munteanu (09.04.1924-13.04.1993) - prozator și scenarist. Debutază, ca dramaturg, cu piesa „Sabotaj”, în anul 1950, pe scena Teatrului Național din București. Debutază în proză, cu „Schițe”, în colaborare cu Titus Popovici (1950). În 1954 îi apare nuvela „Lența”, inspirată din realitățile satului nou, și romanul „În orasul de pe Mureș”, axat pe tema industrializării socialiste. Mai stăpân pe schiță și nuvelă („Mecanicul și alți oameni de azi”, 1951; „Ciocârlia”, 1955; „Hotel Tristețe”, 1957; „Nuvele”, 1959; „Profesorul de muzică”, 1968 și 1979; „Povestiri de război”, 1980), Francisc Munteanu este și autorul a numeroase romane conformiste („În orașul de pe Mureș”, 1954; „Statuile nu râd niciodată”, 1957; „Fericitul negustor”, 1957; „Reîntoarcerea”, 1967; „Încotro?”, 1970; „Pistruiatul”, 1976 și 1981; „Roșcovanul”, 1979; „Hoțul”, 1980 -foste scenarii cinematografice, „Dacă uiti copacii ar fi la fel”, 1977; „Filiera Prahova”, 1982). Bilanțul bibliografic al autorului este impresionant: peste 30 de volume, fără a lua în seamă reeditările și traducерile din propria operă în alte limbi.

Drăgan Muntean (18.04.1955- 20.04.2002) - renumit solist vocal de folclor s-a născut în localitatea Poienița Voinii, județul Hunedoara. În satul său natal a urmat Școala primară, în perioada 1966-1970 a urmat cursurile Școlii de Muzică din Deva după care în perioada 1970-1975 a frecventat și a absolvit „Școala Normală „Sabin Drăgoi” Deva. După terminarea liceului a lucrat ca învățător în satul Bretelin, comuna Vețel (1977-1979), iar în perioada 1979-1988 la Școala Generală nr. 6 din Deva, după care a ajuns profesor la Școala Populară de Artă din localitate (1988-1992). În anul 1992 a intrat în cadrele Inspectoratului Județean de Poliție Hunedoara-Deva, devenind un colaborator constant și de bază al Ansamblului „Ciocârlia” al Ministerului de Interne, iar din anul 1997 a fost și directorul acestui ansamblu, până în anul 2000 când a revenit la Inspectoratul Județean de Poliție Hunedoara – Deva în funcția de șef al Biroului de Cultură, Educație și Tradiții, având gradul de locotenent-colonel.

În această perioadă a urmat și Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza”, specialitatea Științe juridice, pe care a absolvit-o în anul 1998. Știa să cânte la fluier, taragot și voce, a urcat pe scenă la vârsta de 11 ani. A debutat în anul 1972 când a devenit laureat al Festivalului „Voci

tinere”. A participat la nenumărate concursuri, festivaluri de interne și internaționale, emisiuni concurs: „Doine și balade” – Slatina, „Călărași, pământ de aur” – Călărași, „Steaua litoralului” – Constanța, „De dor și de omenie” – Zalău, precum și la festivaluri internaționale din Franța, Elveția, Belgia, Australia, Austria, Olanda, Italia, Turcia, Serbi, Polonia, S.U.A. De asemenea a colaborat cu ansambluri folclorice din țară: „Hațegana” – Hunedoara, „Cindrelul” – Sibiu, „Mărțișorul” – Cluj, „Doina Gorjului” – Târgu Jiu, „Maria Tănase” – Craiova și permanent din anul 1992 cu Ansamblul Național „Ciocârlia” etc. În anul 1986 a obținut punctajul maxim la concursul „Floarea din grădină”, după care a devenit colaborator permanent al Televiziunii Române, precum și la Radio. Drăgan Munteanu a susținut folclorul autentic, a reușit să dea naștere, în Poenița Voinii unei sărbători anuale „Sărbătoarea Pădurenilor”, a colaborat strâns cu artiști consacrați precum Veta Biriș, Nicolae Furdui Iancu, Ioan Bocșa, etc. Peste 30 de ani, din anul 1980, îndrăgitul interpret de folclor a locuit în satul Leșnic, comuna Vețel, alături de familia sa. Artistul se odihnește în cimitirul din satul Leșnic.

Casa de Cultură din Deva poartă numele „Drăgan Muntean” iar în localitatea Leșnic, în memoria sa s-a ridicat un bust comemorativ din bronz.

Contele Geza Kuun de Osdola (29.12.1837-10.04.1905) - Descendent al unei vechi familii nobiliare maghiare, Geza Kuun. Tatăl său, Ladislau Kuun, provenea din familia fondată de Kocsard Kuun de Osdola în timpul domniei voievodului Ioan Zapolya (1540). Contesa Constance Gyulay de Maros-Nemeti și Nadaska, mama lui Geza, descindea din familia contelui Samuel Gyulay, ofițer în armata voievodului Transilvaniei, Moise Szekely. Bunica lui. A copilărit în Transilvania, iar în timpul revoluției din 1848-1849 s-a refugiat la Cluj împreună cu familia, unde a urmat cursurile Colegiului protestant. După revoluție s-a stabilit împreună cu părinții la Budapesta și a continuat studiile în 1852-1854 la Colegiul Real. A frecventat cursurile de arheologie, istorie (discursurile lui Cicero, Grecia antică), numismatică, filologie și literatură maghiară și germană și a susținut examenul de maturitate la Nagy-Koros, în 1855. Din 1868 este membru corespondent al Academiei de Științe din Budapesta, apoi membru, vicepreședinte și doctor onorific al acestui înalt for științific. În 1870 a publicat Codex Cumanicus, iar în 1892-1895 cea mai importantă dintre lucrările sale, *„Relationum hungarorum cum oriente gentibusque orientalis originis Historia antiquissima,,* După 1870 s-a stabilit în Transilvania, la Mintia, la moșia unchiului său Ludovic Gyulay și s-a căsătorit cu Vilma Kemeny, fiica baronului Kemeny de Magyar-Gyeno Monosto și a Barbarei Zeyk de Zeykfalva. Prezența sa la Mintia a transformat satul într-un loc de pelerinaj pentru marile personalități culturale și științifice ale vremii. Marcat de un profund sentiment de pietate, contele Geza Kuun frecventa mica biserică din Mintia a părintelui Moses Kiss, un foarte bun orator și nu uita să ofere daruri, în fiecare an, de Crăciun țăranilor și familiilor lor. Se spune că trupul contelui a fost înmormântat la Cluj, dar inima lui a fost îngropată în cimitirul din curtea Bisericii Reformate din Mintia, alături de alți membri ai familiei și foști stăpâni ai castelului.

Valorificarea potențialului turistic

Turismul și potențialul turistic al comunei Vețel sunt unele din motoarele economiei locale, acestea fiind exploatate în ultima perioadă prin activitățile pensiunilor deschise, a

producătorilor tradiționali, a bazelor de agrement, precum și a restaurantelor care deservește turiștii veniți să viziteze capodoperele naturale și antropice.

Comună Vețel, aflată într-un cadru natural splendid și locuită de oameni ospitalieri, poate beneficia de avantajele economice ale agro-turismului, fără deteriorarea mediului înconjurător. Astfel, acest tip de turism începe să cunoască o puternică revitalizare pe raza comunei Vețel, prin Casele de vacanță care au apărut la intrarea în satul Căoi și pe Valea Căoiului. Satul a fost favorizat de curenții de aer care au dus noxele evacuate la termocentrala spre Deva și care practic l-au afectat în căutarea unei veritabile oaze de aer curat și liniște, unii locuitori ai Devei și-au construit case în care vin la sfârșit de săptămână sau în concediu.

De asemenea, au fost înființate gospodării țărănești în zona Muncelului sau în alte sate de munte, unde tradiția este puternică. Există o legătură strânsă între locuitorii Leșnicului și belgienii din La Bruere în cadrul proiectului "Operation Village Roumaine", care poate genera colaborări în plan agro-turistic, eventual pe baza rețelei turistice interne existența la Leșnic. Vestigiile istorice și culturale constituie un punct de atracție, ele fiind valorificate cu succes în plan turistic, incluse eventual într-un circuit cultural. Totodată, trebuie menționat că mijloacele moderne: presa scrisă, radioul, televiziunea, internetul încă sunt insuficient exploatate ca mijloace de promovare a valorilor locale. Alte obiective turistice sunt: biserică de lemn „Pogorârea Sf. Duh”, datată în sec. XVIII-lea, din Boia Barzii, biserica „Cuvioasă Paraschiva” din herepeia și bisericile de lemn din Muncelu Mare, Muncelu Mic și Runcu Mic. La Leșnic există o superbă biserică ortodoxă din piatră, ctitoria cneazului Dobre-Romanul și care poartă hramul „Sf. Nicolae”. La Mintia există un castel cu parc, astăzi aflat în custodia Jandarmeriei Romane, castelul fiind construit în secolul XVII, mai precis la 1640, suferind modificări succesive în 1834 și alte câteva în sec. XX⁷ 3. Activitățile turistice și cele agro-turistice se pot dezvolta în zonă, căci gospodăria țărănească are suficiente resurse materiale de a atrage și găzdui turiști.

Obiective turistice:

UAT Vețel, județul Hunedoara este inclusă în Planul de amenajare a teritoriului național, conform *OUG nr. 142/2008 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național, Secțiunea a VIII-a - zone cu resurse turistice.*

Pricipalele obiective de pe teritoriul comunei Vețel sunt următoarele:

- Situl arheologic Micia cu Așezarea urbană, Castrul Roman militar Micia, Amfiteatrul, Necropola și Așezarea postromană.
- Ansamblul *Castelului Ghyulay Ferencz* din Mintia, construcție secolul al XVII-lea,
- Punct muzeal al Castrului Roman Micia, Căminul cultural Vețel.
- Centrul pentru păstrarea și promovarea culturii tradiționale locale Muncelu Mare.
- Bisericile ortodoxe monumente istorice din satele Vețel, Leșnic, Baia Bârzii, Muncelu Mare.
- Tradiție și folclor zona Pădurenilor.

Izvoare de apă

- Izvorul de apă minerală Pepinieră - aflat la intersecția DC 130 Vețel-Căoi cu drumul agricol nr. 2751/1 Pepinieră-Bretelin;
- Izvorul de apă minerală Herepeia - DC130A, km 2+200;

- Izvorul de apă minerală Vulcez - DJ 708D Vețel-Muncelu Mic, km 1+300
- Izvorul de apă minerală Valea Minei Vețel, km 2+400.

Puncte belvedere panoramic

- Bretelin în deal - zonă panoramică, unde sunt amplasate rezervoarele de apă;
- Muncelu Mic, în curte la Școala Generală și Tabăra tehnico-aplicativă pentru copii.

Arii naturale

- Aria naturală protejată Natura 2000 - Lunca Mureșului, culoarul Mureșului între Mintia și Leșnic;
- Zona Muncel - cadru natural și etnografie Sate muzeu în aer liber.

Astfel, potențialul turistic al comunei Vețel reprezintă un vector important al dezvoltării durabile, care poate genera venituri și locuri de muncă. Cu toate că turismul, în special cel cultural-istoric, este dezvoltat la un nivel ridicat, există o tendință crescătoare în ultimii ani atât a numărului de vizitatori, cât și a duratei medii a vizitei, și domeniul este susținut constant de către conducerea primăriei, datele statistice și sociologice indică o exploatare insuficientă a acestui potențial. Așadar, se constată necesitatea unei promovări și stimulări a domeniului turistic, precum și valorificarea potențialului turistic atât cel natural, cât și cel cultural-istoric, care ar avea efecte pozitive asupra economiei locale.

7. Evaluarea SDL 2014-2020

Evaluarea strategiei de dezvoltare locală aplicată de comuna Vețel, județul Hunedoara în perioada 2014 - 2020 este necesară pentru identificarea și analiza rezultatelor, efectelor, mecanismelor implementării și formularea de recomandări și lecții învățate.

Evaluarea rezultatelor strategiei este utilă pentru furnizarea dovezilor și informațiilor cu caracter strategic referitor la ceea ce s-a obținut și cum s-a obținut, prin implementarea strategiei, în vederea îmbunătățirii strategiei pentru perioada 2021 – 2027.

Astfel, pe orizontul de timp 2014 – 2020, au fost identificate 6 domenii prioritare, corelarea cu domeniile de intervenție fiind redată mai jos, prinse în prioritățile operationale la nivel national.

7.1. Portofoliul de proiecte demarate/implementate în perioada 2014 – 2020:

Nr. Crt.	Portofoliul de proiecte	Descriere proiect	Grad de implementare
1.	Infrastructura rutieră		
1.1	Modernizare drum comunal DC 130A Vețel-Bretelin, aparținând comunei Vețel, județul Hunedoara.	Modernizare drum comunal cu lungimea de 2300 m în satele Herepeia și Bretelin. PNDL. Suma- 1 015 343 lei.	Finalizat în 2021
1.2	Modernizare străzi în satul Leșnic, comuna Vețel, județul Hunedoara.	Modernizarea pe o lungime de 5020 m a străzilor din satul Leșnic unde s-au terminat lucrările de introducere rețele. PNDL. Suma-3 595 819 lei.	Finalizat în 2021
1.3	Modernizare infrastructură de interes local în comuna Vețel	Refacerea și modernizarea drumurilor comunale pe care s-au încheiat lucrările de echipare cu rețelele de utilități publice. PNDR. Suma-1 000 000 euro.	Finalizat în 2020
1.4	Drumuri agricole de exploatație în comuna Vețel	Modernizarea drumurilor agricole de exploatație agricolă din satele Leșnic, Vețel, Herepeia și Mintia. PNDR, Masura 125a. Suma-1 000 000 euro.	Finalizat în 2015
1.5	Modernizare DC 130 Vețel-Căoi	Modernizarea drumului comunal DC 130 Vețel-Căoi, prin masura 322	Finalizat
2	Infrastructura canalizare și alimentare cu apă		
2.1	Extindere rețele de apă și canalizare în localitățile Vețel, Herepeia și Leșnic, comuna Vețel, județul Hunedoara.	Extindere rețele alimentare cu apă: distribuție 5620 m, branșamente 108 buc; Canalizare menajeră: lung. rețea 7536 m, cămine canalizare 237 buc, racorduri 120 buc., 5 stații pompare. PNDL. Suma - 5 358 632 lei	Finalizat
2.2	Înființare rețele de apă și canalizare în localitățile Bretelin și Căoi, comuna Vețel, județul Hunedoara	Înființare de rețele de alimentare cu apă pe o lungime de 9118 m, branșamente 77 buc., rezervor 50 mc. Canalizare menajeră lungime rețea 4660 m, cămine 151 buc., racorduri 77 buc. PNDL. Suma -4 913 726 lei.	Finalizat
2.3	Alimentare cu apă, canalizare și stație de epurare - Vețel, Herepeia, Leșnic.	Alimentare cu apă a localităților Vețel și Herepeia, Canalizare și stație de epurare pentru localitățile Vețel și Herepeia, alimentare cu apă și stație de epurare a localității Leșnic. PNDR, Masura 322. Suma (împreună cu centrul cultural și o creșă) - 3 154 203 eur.	Finalizat în 2016
2.4	Sistem centralizat de canalizare în localitatea Mintia, comuna Vețel. Prin	Realizarea sistemului centralizat de canalizare, asigurarea infrastructurii de utilități publice, va contribui la creșterea gradului de sănătate a populației și la	În proces de executare

	programul PNDR, măsura 7.2.	dezvoltarea activităților economice. Valoarea: 100.000,00 eur .	
3	Infrastructura administrativă		
3.1	Extinderea, modernizarea și reabilitarea sediului primăriei comunei Vețel, județul Hunedoara	Modernizarea, extinderea cu suprafața desfășurată de 870 mp a sediului Primăriei comunei Vețel. PNDL. Suma-1 535 004 lei.	În curs de execuție a lucrărilor
3.2	Modernizare iluminat public în comuna Vețel (în toate satele din comună).	Modernizarea sistemului de iluminat public din comună prin înlocuirea lămpilor vechi și montarea de lămpi tehnologie LED. Suma – 100.000,00 eur. Realizare prin GAL.	Finalizat
3.3	Achiziția tocător de crengi cu braț articulat pentru deservirea în toate satele comunei.	Achiziție utilaj - tocător de crengi cu braț articulat care va fi folosit pentru lucrări de întreținere a domeniului public, curățarea vegetației de pe taluzurile de șanțuri, acostamente de drumuri. Suma - 21650 eur. Realizat prin GAL.	Finalizat
4.	Cultura		
4.1	Reabilitarea, modernizarea și dotarea așezământului cultural din satul Leșnic	Modernizarea, extinderea și dotarea cu mobilier și instalație de sonorizare a căminului cultural. CNI. Suma-554 020 lei.	Finalizat
4.2	Centru cultural în Muncelu Mic	Creare centru cultural în Muncelu Mic. PNDR, Masura 322	Finalizat în 2016
4.3	Modernizare și dotare căminelor culturale din Vețel și Herepeia, prin PNDR, măsura 7.6.	Realizarea instalației de încălzire, dotare cu scaune și instalație de sonorizare în sala de spectacole din Vețel și extinderea Căminului cultural din Herepeia, dotare cu costume populare. Suma-469564 eur	Finalizat în 2020
5	Învățământ		
5.1	Extinderea, modernizarea și dotarea unității de învățământ preuniversitar: Școala gimnazială Vețel, comuna Vețel.	Modernizarea, extinderea cu suprafața desfășurată de 830 mp și dotarea Școlii gimnaziale Vețel. PNDL. Suma-2 735 691 lei.	În curs de execuție a lucrărilor
5.2	Construcție creșă în localitatea Vețel - prin proiect integrat, masura 322	Construcție creșă în localitatea Vețel, PNDR, Masura 322.	2016
5.3	Înființare grădiniță cu spațiu exterior de joacă, împrejmuire în satul Mintia, prin PNDR, măsura 7.2.	Construirea unei grădinițe, realizare loc de joacă pentru copii, împrejmuire în localitatea Mintia, comuna Vețel. Suma – 187.871 eur	2021
6	Sănătate și Sport		
6.1	Construire Sală de sport școlară, strada Primăverii, nr.132, comuna Vețel	Construirea unei săli de sport la Școala Gimnazială Vețel, unde elevii, tinerii și adulții din comună vor beneficia de o sală de sport modernă pentru practicarea mai multor sporturi, antrenamente, desfășurarea de competiții sportive și alte evenimente. CNI. Suma- 6 479 584 lei.	În curs de implementare

În rezultatul analizei, s-a constatat că în perioada 2014-2020 au fost derulate proiecte în domeniile infrastructură rutieră, apă și canalizare și cultură, precum și în alte domenii. Astfel, - prin programul PNDR au fost implementate proiecte în sumă totală de 5 154 203 EURO;

- prin programul PNDL II, în perioada 2017-2020 au fost implementate sau se află în curs de implementare proiecte în sumă totală de 19 154 215 Lei;
- prin C.N.I au fost finalizate sau se află în curs de implementare proiecte în sumă totală de 7 033 604 lei.

În ceea ce privește relevanța strategiei anterioare, aceasta poate fi apreciată din punctul de vedere al relevanței față de nevoile socio-economice identificate în analiza contextului anterior.

Pentru analiza eficacității, respectiv a progresului înregistrat în realizarea obiectivelor propuse este necesară o evaluare a modului în care măsurile de acțiune propuse în cadrul strategiei și-au atins țintele stabilite.

Impactul Strategiei de Dezvoltare Locală 2014 – 2020 este evaluat prin prisma efectului de ansamblu al beneficiilor aduse de strategie asupra unui număr cât mai mare de persoane, justificând astfel utilitatea strategiei. Se remarcă faptul că marea parte a măsurilor implementate au vizat domeniul infrastructurii. Impactul așteptat prin implementarea acestor măsuri vizează creșterea calității vieții populației din comună și atragerea unui număr mai mare de turiști, cu efecte benefice asupra mediului de afaceri local.

Principala problemă întâmpinată în implementarea strategiei a fost legată de lipsa fondurilor, ceea ce reprezintă o provocare și pentru perioada următoare, numărul mic de proiecte, accesare de fonduri nerambursabile, precum și lipsă de personal și scrierea de proiecte. În măsura în care se dovedesc a fi în continuare necesare pentru viziunea de dezvoltare ulterioară a comunei, măsurile rămase neimplementate vor fi transpuse în strategia pentru perioada 2021 – 2027.

La planificarea dezvoltării comunei Vețel în perioada 2021-2027 se va continua implementarea proiectelor începute în perioada precedentă. Totodată, planificarea dezvoltării comunei se va face pe cele **17 Obiective de dezvoltare Durabilă** din Agenda 2030, cuprinse în prioritățile operationale la nivel national, se va ține cont de rezultatele analizei portofoliului de proiecte demarate în perioada precedentă.

Astfel,

-se consideră a fi oportune pentru comună deschiderea de farmacii, cabinete stomatologice, bază sportivă, pompe funebre, etc; dispensar în zona Muncelu

8. Planificarea strategică

8.1. Generalități

Planificarea strategică pornește, în contextul actual, luând în considerare rezultatele Analizei situației existente din punct de vedere socio-economic, al mediului și nivelului de

echipare tehnică și socială, cât și direcțiile și obiectivele fixate de diversele abordări strategice regionale, naționale, județene care condiționează contextul local și elaborarea unei direcții de evoluție a dezvoltării localității.

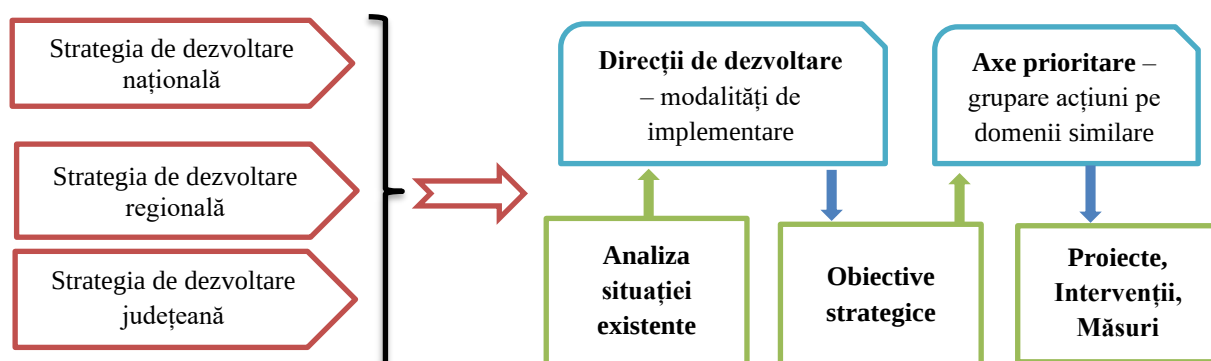

Fig. 19 Planificarea strategică

În rezultat, luând în considerație strategiile de dezvoltare națională, județeană și regională, analiza situației existente generează direcții de dezvoltare prioritare în raport cu așteptările comunității, considerate ca fiind principalele modalități de realizare a scopului de creștere generală a nivelului de dezvoltare al acesteia. Fiecare dintre aceste direcții presupune parcurgerea obiectivelor strategice care pot fi realizate, prin măsuri și acțiuni grupate în axe prioritare specializate, care conțin proiecte, măsuri și intervenții specifice, de a căror prioritizare, planificare și mod de concretizare, depinde implementarea în condiții optime a strategiei și atingerii obiectivelor propuse.

Etapele esențiale ale unui proces de planificare strategică:

Etapa I – Pregătirea

Etapa II – Identificarea formulării optime a misiunii

Etapa III – Evaluarea situației actuale a institutiei

Etapa IV – Dezvoltarea scopurilor strategice și a obiectivelor operaționale

Etapa V – Finalizarea planului scris

Etapa VI – Implementarea planului

Activitatea de planificare strategică a Comunei Vețel are ca scop dezvoltarea unui sistem de activități, inițiat deja de actuala administrație, și promovarea competitivității teritoriale precum și crearea unei viziuni a viitorului comunei noastre. Obiectivele acestei strategii sunt:

- Identificarea cadrului socio-economic în care se găsește în prezent comuna;
- Crearea unui plan de acțiuni și a obiectivelor de urmărit pe termen mediu și lung;
- Conturarea unei metodologii pentru a identifica resurse în vederea implementării strategiei;
- Pregătirea de acțiuni concrete în acord cu planificările existente la nivel de administrație locală.

Planul Local de Acțiune (PLA) este un instrument de planificare și implementare și conține un set de politici pe domenii de activitate ce se vor aplica într-un termen determinat în scopul realizării obiectivelor generale fixate într-o strategie. Termenul de realizare a planului local de

actiune trebuie sa corespunda termenului de 10-20 de ani, fixat pentru realizarea Strategiei Locale de Dezvoltare Durabila (SLDD).

PLA poate fi revizuit periodic, astfel incat tintele fixate sa tina cont de evolutia macroeconomica la nivel national, starea economiei la nivel regional si local, precum si de opiniile comunitatii locale cu privire la implementarea lui.

Cu cat revizuirea se face la intervale mai scurte, cu atat marja de eroare in privinta evaluarii resurselor la un proiect este mai mica, avand in vedere ca, pe masura ce se inainteaza in timp, variabilele economice ce trebuie luate in calcul la o prognoza economica se multiplica.

Planul Local de Actiune pentru implementarea Strategiei Locale de Dezvoltare Durabila a comunei Veșel, reprezinta un pachet de masuri si proiecte necesare schimbarii comunitatii locale pentru atingerea unor parametrii specifici societatii moderne, astfel ca durabilitatea sa devina punctul forte al acesteia.

Dimensiunile dezvoltarii actuale economice, sociale, de mediu si tehnologice au fost analizate in cadrul procesului de analiza-diagnostic din cadrul strategie de dezvoltare, iar tintele-obiective strategice au fost creionate, fixandu-se cateva repere ca referinte pentru dezvoltarile ulterioare.

“Planul Local de Actiune” prezinta principalele masuri si proiecte necesare fazei de planificare si implementare a dezvoltarii durabile, astfel: in procesul de dezvoltare sa poata fi evaluat continuu complexitatea factorilor social-economic-mediu-tehnologic prin indicatorii de dezvoltare durabila selectionati ca relevanti pentru comuna Veșel.

Utilitatea unui plan de actiune este data de amploarea si complexitatea actiunilor ce trebuie executate pentru atingerea obiectivelor strategice definite in Strategia de Dezvoltare Durabila a comunei.

Pentru a realiza un management unitar sunt necesare 3 faze distincte, astfel incat procesele necesare atingerii obiectivelor sa poata fi bine coordonate:

1. Planul de dezvoltare al Planului Local de Actiune - planificare activitatilor;
2. Planul de executare al Planului Local de Actiune -implementarea activitatilor;
3. Planul de monitorizare al Planului Local de Actiune -evaluarea activitatilor.

Pentru a asigura o dezvoltare coerenta a comunei, suportul necesar trebuie sa fie asigurat de catre:

1. Administratia Locala (primaria) si Consiliul Local, care trebuie sa-si replanifice dezvoltarea institutionala pentru acordarea unui suport logistic complex necesar Planului Local de Actiune;
2. Comunitatea Locala - cetateni si organizatii, actorii principali ai dezvoltarii locale, prin atitudine si participare activa;
3. Mediul de afaceri - firme si institutii finantatoare, drept suport financiar si logistic (informatii si tehnologii moderne).

8.2. Principii și Condiții

Pentru realizarea Planului Local de Actiune, primaria comunei Veșel, ca autoritate publica locala, trebuie sa-si intareasca capacitatea institutionala la toate nivelele de decizie si executie, aceasta presupune atragerea si furnizarea de resurse financiare suficiente si mobilizarea

resurselor umane, identificarea celor mai eficiente mecanisme de comunicare, dar și analizarea cadrului administrativ de alocare a responsabilităților.

Rezolvarea problemelor curente, cât și a celor de ce vor apărea în viitor depinde în foarte mare măsură de gradul de competență al conducerii administrației publice locale.

Materializarea capacității instituționale este un proces de durată în care administrația publică trebuie să acționeze pentru schimbarea radicală a atitudinii funcționarului public față de accesul cetățenilor la activitatea administrației.

În acest sens o principală preocupare a primăriei comunei Vețel a fost de armonizare a procedurilor administrative cu cele ale Uniunii Europene.

8.3. Obiective generale

Principalele obiective ale strategiei de dezvoltare locală a comunei Vețel sunt:

- ✓ Asigurarea accesului neîngrădit la infrastructura (apa, distribuție gaze și canalizare) a tuturor locuitorilor și al consumatorilor economici din comună;
- ✓ Reabilitarea și modernizarea în conformitate cu necesitățile și standarde europene a școlii;
- ✓ Optimizarea și dezvoltarea infrastructurii de transport, telecomunicații și energie;
- ✓ Protejarea mediului prin conformarea progresivă cu standardele de mediu din Uniunea Europeană pe care România va trebui să le atingă în totalitate;
- ✓ Garantarea condițiilor pentru crearea unor activități rentabile în zootehnie și agricultură;
- ✓ Combaterea excluderii și dezechilibrelor sociale prin crearea de noi oportunități investitoriale.

8.4. Consolidarea Capacității Instituționale a Primăriei

Condițiile care stau la baza unei dezvoltări social - economice rapide sunt susținerea și participarea activă, respectarea legilor și onorarea obligațiilor primăriei comunei, precum și implicarea cetățenilor la luarea deciziilor în ceea ce privește rezolvarea propriilor probleme.

Primăria, fiind o interfață între cetățean și instituțiile statului, trebuie să elaboreze și să dezvolte un sistem de administrare bazat pe promovarea autonomiei locale reale și consolidarea cadrului instituțional.

Activitatea publică locală va fi orientată spre:

- Sprijinirea dezvoltării comunității în scopul rezolvării tuturor problemelor comunei;
- Susținerea dezvoltării infrastructurii prioritare pentru comunitate (aprovizionarea cu apă, gaze naturale, energie electrică, etc.);
- Sporirea responsabilității persoanelor cu funcții de răspundere pentru depășirea limitelor stabilite de cheltuieli și utilizarea neeconomică a alocațiilor bugetare;
- Controlarea strictă a bugetului local și distribuirea lui în mod eficient;
- Ajustarea în continuare a cheltuielilor bugetare la posibilitățile reale de acumulare a veniturilor la buget.

Eficientizarea gestionării mijloacelor publice, prin:

- Organizarea de licitații pentru achiziționarea de marfuri, lucrări și servicii pentru necesitățile instituțiilor bugetare din bani publici;
- Reducerea creșterii volumului de cheltuieli, inclusiv prin reducerea numărului de personal angajat în instituțiile bugetare, acolo unde este cazul;

- Reevaluarea întregului sistem de servicii publice și transmiterea unor activități către sfera privată.

Consolidarea finanțelor publice:

- Asigurarea cu surse financiare a măsurilor pentru satisfacerea necesităților social-economice și culturale ale populației, pentru dezvoltarea comunei;
- Întreprinderea unor măsuri concrete pentru acumularea veniturilor proprii și menținerea echilibrului bugetar;
- Constituirea de fonduri extrabugetare pentru susținerea unor programe de interes local;
- Susținerea dezvoltării antreprenoriatului ca motor de creștere a economiei de piață.

Stabilirea și promovarea parteneriatului:

- Sprijinirea organizațiilor nonguvernamentale;
- Participarea la proiecte investitoriale comune cu sectorul economic în domeniile social, cultural și de mediu.

Consolidarea managementului administrației publice locale constă în:

a. Dezvoltarea managementul resurselor umane

- Preocuparea primăriei comunei Vețel pentru pregătirea continuă a funcționarilor publici pe domeniile prioritare dezvoltării comunei.

b. Dezvoltarea nivelului de pregătire profesională

- Stabilirea necesităților și oportunităților de instruire;
- Corelarea necesităților cu potențialul uman existent;
- Stabilirea unui sistem de training adecvat.

c. Folosirea eficientă a resurselor umane

- Stabilirea regulamentului de organizare și funcționare a personalului și a regulamentului de ordine interioară;
- Personalul trebuie să lucreze în domenii de activitate bine definite.

d. Creșterea responsabilității și a independenței profesionale

- Responsabilitate funcționarilor publici în conformitate cu prevederile legale;
- Conștientizarea importanței activității fiecărui angajat;
- Transparența funcționării sistemului instituțional pentru fiecare angajat;
- Acordarea de stimulente financiare în funcție de eficiența și competitivitatea activităților depuse.

e. Schimbarea de fond a raportului dintre administrație și cetățean

- Serviciul public trebuie să fie orientat în folosul cetățeanului;
- Eliminarea blocajelor birocratice cu care sunt confrunțați cetățenii și agenții economici;
- Întărirea și extinderea cadrului de participare a societății civile la procesul decizional;
- Crearea unei strategii de comunicare operativă cu cetățenii;
- Implementarea unui sistem de management al calității.

f. Realizarea unui sistem de monitorizare a calității serviciilor publice

- Administrarea eficientă a banilor publici;
- Dezvoltarea comunei prin atragerea de proiecte și programe cu finanțare nerambursabilă;
- Cheltuirea eficientă a veniturilor.

g. Dezvoltarea managementul informațiilor

- Corelarea și integrarea bazelor de date din instituție;

- Analizarea nevoilor in domeniul software.

9. Strategia de Dezvoltare Locală a Comunei Vețel, județul Hunedoara

9.1 Etapele metodologice principale ale elaborării strategiei :

Metodologia de realizare a strategiei cuprinde 3 faze:

1.Fundamentarea necesității de elaborare a strategiei:

– necesită abordarea a 2 categorii de aspecte:

- premisele elaborării strategiei;
- modalități de fundamentare;

2. Elaborarea strategiei de dezvoltare locala:

a) *Formularea misiunii comunitatii locale.* Misiunea se refera la scopul pentru care a fost infiintata si functioneaza organizatia respectiva, precum si la conceptia, filosofia managementului, referitoare la modul de realizare a activitatilor. Specificul misiunii este faptul ca reprezinta o enuntare de elemente necuantificabile. Misiunea trebuie sa cuprinda:

- ce anume face comunitatea locala prin intermediul autoritatilor locale (exprimarea sintetica);
- care sunt detinatorii de interese si cum sunt luati in considerare (stake-holderi);
- care sunt valorile comunitatii locale.

b) *Precizarea obiectivelor strategiei.* Obiectivele strategice se stabilesc pe orizonturi mari de timp (3-5 ani) si se refera fie la ansamblul comunitatii, fie la componentele majore ale acesteia. Pentru a fi *de calitate*, obiectivele strategice trebuie sa indeplineasca urmatoarele *cerinte de rationalitate*:

- *sa fie realiste* (in concordanta cu potentialul comunitatii respective);
- *sa fie stimulatoare* (sa incite la autodepasire);
- *sa fie mobilizatoare* (sa prezinte importanta pentru stake-holderi);
- *sa fie comprehensibile* (reale).

c) *Stabilirea optiunilor strategice si modalitatile de realizare a obiectivelor.* Optiunile strategice se stabilesc in functie de tipul de strategie adoptat.

d) *Dimensionarea resurselor necesare.* In strategie se stabilesc 4 categorii de resurse:

- informationale;
- umane;
- financiare;
- materiale.

e) *Stabilirea termenelor.* Termene = limita fixata in timp printr-o dispozitie sau invoiala ce reprezinta diferite momente intermediare sau finale, pentru realizarea obiectivelor si operationalizarea optiunilor strategice.

f) *Articularea tuturor componentelor strategiei intr-o strategie globala.*

g) *Realizarea strategiilor partiale.* Strategiile partiale pot fi delimitate fie structural (pe compartimente), fie din punct de vedere procesual (pe functiuni si activitati). De obicei, strategiile partiale se delimiteaza *procesual pe functiuni*, ducand la existenta mai multor strategii partiale in functie de specificul comunitatii locale:

- Strategia de mediu;
- Strategia de dezvoltare economica;
- Strategia de dezvoltare a infrastructurii;
- Strategia de cooperare teritoriala;
- Strategia de resurse umane).

h) *Realizarea politicii globale si a politicilor partiale.* Politica se deosebeste de strategie prin:

- orizontul de timp (mai mic pentru politica 0,5-2 ani si mai mare in cazul strategiei 3-5 ani);
- grad de detaliere (mai mare pentru politica si mai mic pentru strategie).

3. Implementarea si evaluarea unei strategii de dezvoltare locala

1. *Pregatirea implementarii are in vedere urmatoarele aspecte:*

- a) *Pregătirea climatului din cadrul comunitatii* în vederea diminuării rezistenței la schimbare din partea societății civile și creșterii receptivității acestora față de elementele inovatoare propuse prin strategie;
- b) *Asigurarea resurselor informationale*, umane, financiare și materiale necesare punerii în aplicare a strategiei;
- c) *Realizarea unui program cadru de implementare*;
2. *Reproiectarea sistemului de management conform cerintelor realizării obiectivelor*;
3. *Operationalizarea schimbărilor strategice previzionate*;
4. *Controlul și evaluarea strategiei*. Prin evaluare se compară obiectivele previzionate cu realizările obținute, acestea fiind măsurate într-o etapă intermediară de control.

Strategiile pe termen lung trebuie evaluate cu atenție mai ales cu privire la viitoarele rezultate. Trebuie luat în vedere și faptul că rezultatul real nu poate fi prevăzut deoarece situațiile neprevăzute pot și ele să exercite o influență importantă asupra lor.

Principiile strategiei de dezvoltare durabilă :

- ✓ **durabilitate**- condiții mai bune de trai pentru populația defavorizată precum și un minim de condiții necesare pentru un trai decent, sănătatea și bunăstarea tuturor;
- ✓ **competitivitate**- permite dezvoltarea economiei proprii în context regional, național și chiar internațional, promovarea unui sector privat productiv și competitiv;
- ✓ **sprijin financiar**- facilitarea accesului la o varietate de surse financiare pentru a satisface nevoile de investiții și dezvoltare;
- ✓ **o bună administrare**- reacția eficientă și efectivă la problemele comunității prin responsabilizarea autorităților locale și parteneriatul cu societatea civilă.

9.2 Obiectivele strategiei de dezvoltare durabilă a comunei Veșel

Strategia națională pentru dezvoltarea durabilă a României 2030 (Strategia națională pentru dezvoltarea durabilă a României 2030 a fost adoptată de Guvernul României în ședința din 9 noiembrie 2018, prin HG nr. 877/2018) include 17 obiective de dezvoltare durabilă, cu ținte clare pentru 2030, obiective ținte și pentru conducerea Comunei Veșel, județul Hunedoara, care va asigura treptat implementarea acestora în perioada 2021-2027 .

9.2.1 Obiective generale

Principalele obiective ale strategiei de dezvoltare locală a comunei sunt:

- Crearea condițiilor pentru începerea unor activități rentabile în agricultură și zootehnie;
- Protejarea mediului prin conformarea progresivă cu standardele de mediu din Uniunea Europeană pe care România va trebui să le atingă în totalitate;
- Reabilitarea și modernizarea sistemului de sănătate și protecție socială în comună;
- Asigurarea accesului neîngrădit al populației și al consumatorilor economici la infrastructura (apa, canalizare, distribuție gaze, cai de transport, telefonie);
- Reabilitarea și modernizarea școlilor și grădinițelor conform standardelor europene;
- Creșterea ratei de ocupare și combaterea excluderii și dezechilibrelor sociale prin crearea de noi oportunități investiționale.

Obiective	Ținte 2030
Obiectivul 1: Fără sărăcie <i>Eradicarea sărăciei în toate formele sale și în orice context</i>	♦ Eradicarea sărăciei extreme pentru toți cetățenii; ♦ Reducerea cu cel puțin jumătate a numărului de cetățeni care trăiesc în sărăcie relativă.
Obiectivul 2: Foamete zero <i>Eradicarea foamei, asigurarea securității alimentare, îmbunătățirea nutriției și promovarea unei agriculturi sustenabile.</i>	▪ Finalizarea cadastrului agricol; ▪ Dublarea ponderii agriculturii în PIB-ul comunei, față de anul 2018; ▪ Menținerea și rentabilizarea unor ocupații și metode tradiționale de valorificare a plantelor medicinale și fructelor de pădure în zona montană. Menținerea tradițiilor locale prin creșterea numărului de produse cu caracteristici specifice în ceea ce privește originea geografică.
Obiectivul 3: Sănătate și bunăstare <i>Asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor, la orice vârstă</i>	Reducerea ratei mortalității materne și infantile, diminuarea incidenței îmbolnăvirilor de boli infecțioase și cronice, respectiv prevenirea și tratarea abuzului de substanțe nocive și a bolilor mintale.
Obiectivul 4: Educație de calitate <i>Garantarea unei educații de calitate și promovarea oportunităților de învățare de-a lungul vieții pentru toți.</i>	▪ Reducerea ratei de părăsire timpurie a sistemului educațional; ▪ Învățământ axat pe competențe și centrat pe nevoile elevului, căruia să îi fie oferită o mai mare libertate în definirea priorităților de studiu, prin măsuri precum creșterea ponderii de materii opționale; ▪ Creșterea nivelului de educație financiară a cetățenilor.
Obiectivul 5: Egalitate de gen <i>Realizarea egalității de gen și întărirea rolului femeilor și al fetelor în societate</i>	▪ prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și fetelor, în sfera publică și cea privată, ▪ asigurarea participării echilibrate și efective a femeilor și a egalității de șanse la ocuparea posturilor de conducere la toate nivelurile de luare a deciziilor în viața politică, economică și publică.
Obiectivul 6: Apă curată și sanitație <i>Asigurarea disponibilității și gestionării durabile a apei și sanitație pentru toți</i>	▪ Creșterea substanțială a eficienței folosirii apei în activitățile industriale, comerciale și agricole; extinderea reutilizării raționale a apelor tratate și reciclate în perspectiva atingerii obiectivelor economiei circulare; ▪ Conectarea gospodăriilor populației din orașe, comune și sate compacte la rețeaua de apă potabilă și canalizare în proporție de cel puțin 90%.
Obiectivul 7: Energie curată și la prețuri accesibile <i>Asigurarea accesului tuturor la energie la prețuri accesibile, într-un mod sigur, durabil și modern</i>	▪ acordarea sprijinului cetățenilor
Obiectivul 8: Muncă decentă și creștere economică <i>Promovarea unei creșteri economice susținute, deschisă tuturor și durabilă, a ocupării depline și</i>	▪ contribuirea la îmbunătățirea constantă a nivelului de trai al populației; ▪ Promovarea unor politici orientate spre dezvoltare care susțin activitățile productive,

<i>productive a forței de muncă și asigurarea de locuri de muncă decente pentru toți.</i>	crearea locurilor de muncă decente, antreprenorialul prin start-up, creativitatea și inovația, și care încurajează formalizarea și creșterea întreprinderilor micro, mici și mijlocii, inclusiv prin acces la servicii financiare. susține un turism durabil care creează locuri de muncă și promovează diversitatea culturală, produsele locale și respectul pentru tradiții și mediul în care trăim
Obiectivul 9: Industrie, inovație și infrastructură <i>Construirea unor infrastructuri reziliente, promovarea industrializării durabile și încurajarea inovației</i>	▪ utilizarea resurselor și adoptare sporită a tehnologiilor și proceselor industriale curate și ecologice, luând măsuri în conformitate cu capacitățile respective ale acestora; ▪ Stimularea cu precădere a economiei digitale și investițiilor industriale
Obiectivul 10: Inegalități reduse <i>Reducerea inegalităților în interiorul țărilor și între țări</i>	reducerea decalajelor, eliminarea discriminărilor de orice fel și politici de realizare progresivă a unei egalități sporite, în special fiscale, salariale, educaționale și de protecție socială.
Obiectivul 11: Orașe și comunități durabile <i>Dezvoltarea orașelor și a așezărilor umane pentru ca ele să fie deschise tuturor, sigure, reziliente și durabile.</i> Strategia vizează	asigurarea condițiilor pentru o viață demnă a cetățenilor din comunitățile urbane și rurale prin accesul la locuințe și servicii de bază adecvate, sigure și la prețuri accesibile; accesul la transport public eficient, la prețuri echitabile și accesibile pentru toți; promovarea conceptului de smart-city; consolidarea eforturilor de protecție și salvare a patrimoniului cultural; reducerea impactului negativ asupra mediului în orașe, inclusiv prin acordarea unei atenții deosebite calității aerului și mediului în general. ▪ Educarea și responsabilizarea populației pentru situații de risc seismic.
Obiectivul 12: Consum și producție responsabile <i>Asigurarea unor modele de consum și producție durabile</i>	▪ Înjumătățirea pe cap de locuitor a risipei de alimente la nivel de vânzare cu amănuntul și de consum și reducerea pierderilor de alimente de-a lungul lanțurilor de producție și de aprovizionare, inclusiv a pierderilor post-recoltare; ▪ Reciclarea în proporție de 65% a deșeurilor de ambalaje până în 2025 (materiale plastice 50%; lemn 25%; metale feroase 70%, aluminiu 50%, sticlă 70%, hârtie și carton 75%) și 70% până în 2030 (materiale plastice 55%; lemn 30%; metale feroase 80%, aluminiu 60%, sticlă 75%, hârtie și carton 85%); ▪ Colectarea separată a deșeurilor menajere periculoase până în 2022, a deșeurilor biologice până în 2023 și materialele textile până în 2025.
Obiectivul 13: Acțiune în domeniul schimbărilor climatice <i>Luarea unor măsuri urgente de combatere a schimbărilor climatice și a impactului lor</i>	combate pericolele legate de schimbările climatice și dezastrele naturale, planificarea și creșterea nivelului de educație și conștientizare
Obiectivul 14: Viață acvatică	gestionarea și protecția durabilă a ecosistemelor, asigurarea unui pescuit durabil

<i>Conservarea și utilizarea durabilă a resurselor de apă pentru o dezvoltare durabilă</i>	
Obiectivul 15: Viața terestră <i>Protejarea, restaurarea și promovarea utilizării durabile a ecosistemelor terestre, gestionarea durabilă a pădurilor, combaterea deșertificării, stoparea și repararea degradării solului și stoparea pierderilor de biodiversitate</i>	conservarea și utilizarea durabilă a ecosistemelor terestre, managementul durabil al pădurilor, combaterea deșertificării, restaurarea terenurilor și solurilor degradate, inclusiv a terenurilor afectate de deșertificare, secetă și inundații, dezvoltarea infrastructurii verzi, conservarea și protejarea zonelor umede, asigurarea conservării ecosistemelor montane, susținerea cercetării în domeniu, gestionarea durabilă a pădurilor, eliminarea defrișărilor abuzive și a tăierilor rase, tranziția către o economie circulară.
Obiectivul 16: Pace, justiție și instituții eficiente <i>Promovarea unor societăți pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă, a accesului la justiție pentru toți și crearea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile</i>	dezvoltarea capitalui social, promovarea toleranței, eradicarea violenței asupra copiilor și reducerea semnificativă a tuturor formelor de violență, diminuarea corupției, dezvoltarea instituțiilor eficiente și transparente la toate nivelurile, asigurarea procesului decizional receptiv, inclusiv participarea și reprezentarea cetățenilor la toate nivelurile și asigurarea accesului public la informații și protejarea libertăților fundamentale.
Obiectivul 17: Parteneriate pentru realizarea obiectivelor <i>Consolidarea mijloacelor de implementare și revitalizarea parteneriatului global pentru dezvoltare durabilă.</i>	Contribuirea locală pentru angajamentele internaționale, aderarea la Zona Euro, la spațiul Schengen și la Organizația pentru Dezvoltare și Cooperare Economică și să joace un rol proactiv pe plan european și internațional.

Tab. 10 Obiective ale strategiei de dezvoltare locală

9.2.2 Obiective specifice

Agricultura și dezvoltarea rurală

- Aplicarea unor tehnici pentru dezvoltarea agriculturii durabile și crearea unor sisteme pentru adaptabilitatea la condițiile climatice;
- Incurajarea și organizarea de asociații ale producătorilor comunei pentru a beneficia de oportunitățile care decurg din aceasta;
- Înființare de ferme zootehnice și puncte de prelucrare și colectare a resurselor;
- Eficientizarea practicilor agricole pentru ușurarea și productivitatea lucrării aplicate pe terenurile agricole.

Silvicultura

- Impadurirea terenurilor neproductive ale comunei;
- Întreținerea și ocrotirea capitalului silvic al comunei.

Infrastructura și Transport

Transport

- Îmbunătățirea drumului județean și a celor comunale care să deservească nevoile curente ale locuitorilor și activităților economice;

Utilități

- Crearea unor sisteme de furnizare a apei curente și de canalizare capabile să deservească tuturor locuitorilor comunei;
- Reabilitarea sediului primăriei;
- Realizarea rețelei de alimentare cu gaz metan;
- Dotări pentru intervenții în caz de situații de urgență;

Sanătate

- Îmbunătățirea serviciilor de asistență medicală;
- Analiza posibilității de implementare a prevederilor OUG nr. 55/2021 privind derularea programului de construcții de locuințe pentru tineri, destinate închirierii, inclusiv pentru specialiști din sănătate și/sau învățământ, care se face în baza prevederilor *Legii nr. 152/1998 privind înființarea Agenției Naționale pentru Locuințe, republicată, cu modificările și completările ulterioare*.
- Reabilitarea și dotarea corespunzătoare a dispensarelor umane;
- Acces permanent și prompt la servicii medicale de calitate;
- Educarea populației cu privire la accesarea serviciilor de sănătate la o perioadă regulată de timp pentru prevenirea situațiilor de urgență prin susținerea și promovarea modului de viață sănătos.

Economia și Mediul de afaceri

- Crearea unei industrii diversificate, dinamice și capabile să ofere posibilitatea de împlinire profesională și materială a locuitorilor comunei;
- Economie generatoare de venit la bugetul local;
- Crearea unei industrii nepoluante și durabile.

Comerț și Servicii

- Diversificarea de servicii oferite către cetățenii comunei, prin mărirea numărului societăților comerciale;
- Promovarea și susținerea unor tehnici eficiente de marketing pentru atragerea turistilor în comună.

Mediu de afaceri

Încurajarea cetățenilor prin acțiuni de informare și formare profesională în vederea deschiderii de pensiuni agroturistice și promovarea acestora.

Mediu

- Păstrarea calității și prevenirea poluării aerului;
- Informarea populației asupra riscurilor cauzate de deversarea apelor uzate în locuri neamenajate, asupra utilizării durabile a resurselor de apă și a prevenirii poluării;

- Acțiuni de promovare a practicilor de agricultură ecologică;
- Curățarea cursurilor de apă și a domeniului public;
- Crearea unor mecanisme de colectare selectivă a deșeurilor;
- Realizarea unei stații de depozitare a deșeurilor;
- Impadurirea suprafețelor degradate, pentru prevenirea alunecărilor de teren.
- Refacerea și dezvoltarea mediului natural.

Învățământ și educație

- Accesul neîngrădit de împlinire individuală prin educație;
- Reabilitarea și modernizarea școlilor și grădinițelor din comună;
- Accesul la un sistem educațional performant, flexibil și adaptat condițiilor din mediul rural;
- Organizarea unei baze materiale capabile să multumească nevoile legate de actul educațional;
- Amenajarea unui spațiu de joacă și recreere pentru copiii comunei;
- Amenajare baza sportivă în comună;
- Orientarea și sprijinirea persoanelor tinere în domeniul formării profesionale;
- Crearea şanselor pentru reformarea persoanelor adulte;
- Construire sala de sport.

Resurse Umane

Populația

- Crearea condițiilor de viață atractive pentru tineri, atât pentru cei din localitate cât și pentru cei din exteriorul comunei pentru atragerea acestora în localitate;
- Crearea de condiții și condiții pentru familiile de tineri.

Piața muncii

- Locuri de muncă suficiente și în domenii variate de activitate pentru satisfacerea nevoilor de trai;
- Posibilitatea de a urma cursuri de reconversie profesională în domenii cautate pe piața forței de muncă.

Turism

- Utilizarea unor produse turistice variate cu oferte diversificate;
- Sustinerea prin acțiuni eficiente de promovare a evenimentelor locale;
- Crearea de programe de pregătire pentru noi practicanți de agroturism;
- Încurajarea cetățenilor prin acțiuni de informare și formare profesională în vederea deschiderii de pensiuni agroturistice și promovarea acestora;
- Promovarea evenimentelor locale, prin acțiuni eficiente de marketing

Cultură

- Instruirea și transmiterea practicilor tradiționale generațiilor viitoare;
- Accesul transparent la sursele de informare tradiționale și moderne;

- Structura spațiilor destinate activităților socio-culturale în concordanță cu necesitățile și mijloacele moderne;
- Reabilitarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural din comună;
- Reabilitarea caminelor culturale;

Situația Socială

- Dezvoltarea serviciilor de asistență socială pentru persoanele aflate în dificultate (minori, persoane vârstnice, persoane cu dizabilități);
- Întărirea legăturilor dintre Administrația Publică Locală și societatea civilă pentru rezolvarea problemelor de interes comunitar.

9.3 Dezvoltarea locală a comunei Veșel, județul Hunedoara

DIRECȚII STRATEGICE DE DEZVOLTARE ÎN PERIOADA 2021-2027:

Nr. Crt	Descriere proiect	Obs.
1	Infrastructura rutieră	
1.1	Modernizare străzi în localitățile Mintia, Veșel, Leșnic, Herepeia, Bretelin, Căoi, Muncelu Mic, Muncelu Mare, Runcu Mic, Boia Bărzii	Toate satele comunei
1.2	Asfaltare drumuri comunale și agricole din UAT Veșel, județul Hunedoara	
1.3	Pietruire/reparații drumuri comunale/de exploatare Bretelin-Căoi, Leșnic – Boia Bărzii.	
1.4	Realizarea unei treceri peste calea ferată (pasarela) în localitatea Mintia (zona Castrului Roman Micia și zona Avicola-strada Recoltei – strada Matei Corvin).	
1.5	Înaintare demersuri către CNAIR cu privire la realizarea izolării fonice în dreptul localităților Mintia și Veșel (Vulceș).	
1.6	Amenajarea drumurilor de acces de pe raza teritorială a comunei Veșel care duc către Castrul Roman Micia.	
1.7	Înaintare demersuri privind montarea indicatoarelor rutiere pentru toate intersecțiile de pe raza teritorială a comunei, precum și înlocuirea celor deteriorate. Verificarea realizării lucrărilor.	
1.8	Înaintare demersuri privind realizare/reparație marcaje pietonale, treceri de pietoni, intersecții, pe toate străzile din comună.	
1.9	Amenajare loc de parcare la intrarea pe strada Izvorului și strada Târgului (pentru mașini).	
1.10	Realizare trotuare de-a lungul DN 7 (partea din comuna Veșel).	
2	Infrastructura canalizare și alimentare cu apă	
2.1	Înființare canalizare și extindere alimentare cu apă în Muncelu Mic, Muncelu Mare, Runcu Mic, Boia Bărzii	
2.2	Realizarea și extinderea utilităților de alimentare cu apă, canal în toate localitățile comunei	
3.	Infrastructura de gaze naturale	
3.1	Extindere rețele de alimentare cu gaze naturale în toate satele comunei, acolo unde este nevoie	
4.	Infrastructura electrică	
4.1	Extindere și modernizare rețele electrice de joasă tensiune în intravilanul comunei	

4.2	Înființare sisteme pentru producere de energie electrică	
5.	Rețeaua hidrografică	
5.1	Regularizarea văilor și captarea pâraelor ce coboară de pe versanți, corecții torenți la toți afluenții văilor din comună.	
6.	Infrastructură administrativă	
6.1	Implementare Sistem de supraveghere video la nivel de comună.	
6.2	Realizarea unui iluminat public modern cu sisteme de economisire și consum redus al energiei electrice în toate localitățile din comuna Vețel.	
6.3	Realizarea unor mori de apă pe Valea Leșnicului.	
6.4	Dotarea satelor din cadrul comunei cu coșuri publice de gunoi.	
6.5	Executarea lucrărilor de amenajare/modernizare a zonelor verzi publice	
6.6	Asigurarea realizării serviciilor de întreținere a spațiilor verzi.	
6.7	Amenajare curte interioară a școlilor din comuna Vețel.	
6.8	Achiziționarea unei mașini de gunoi pentru serviciul gospodăresc al primăriei	
6.9	Achiziționarea unei vidanțe (vomă) pentru serviciul gospodăresc al primăriei	
6.10	Amenajare Piste de biciclete	
6.11	Amenajare piețe de desfacere a produselor agricole	
6.12	Atribuirea loturilor de teren tinerilor în baza <i>Legii nr. 15/2003 privind sprijinul acordat tinerilor pentru construirea unei locuințe proprietate personală</i> , republicată	
6.13	Construire podețe peste canalul de irigații la grădinile de legume.	
6.14	Realizare acces la internet pe tot teritoriul comunei.	
7.	Resurse Umane	
7.1	Întărirea capacității administrative prin dezvoltarea resurselor umane în administrația publică, prin îmbunătățirea serviciilor publice și prin promovarea parteneriatelor la nivel local, regional și național.	
8.	Învățământ	
8.1	Dotarea școlilor cu calculatoare, proiectoare, table inteligente	
8.2	Amenajarea și dotarea unui laborator de informatică.	
8.3	Organizarea și dotarea atelierelor și cercurilor de creație în școli și grădinițe.	
9.	Cultură și culte	
9.1	Modernizarea și dotarea căminelor culturale acolo unde este nevoie	
9.2	Restaurare, semnalizare și punere în valoare a monumentelor istorice	
9.3	Organizarea sărbătorii "Ziua comunei Vețel, județul Hunedoara" și în celelalte localități ale comunei.	
9.4	Realizare anuală și după posibilități în cadrul comunei a evenimentelor: Ziua Internațională a femeii - 8 martie, Ziua Copilului – 1 iunie, Colinde de Crăciun, Festivalul antic Micia Rediviva.	
9.5	Organizarea sărbătorilor cu specific și produse tradiționale: de exemplu Festivalul Zamei Acre, Festivalul Perișoarelor cu curici, Festivalul Pâinii și a grâului, Ziua recoltei, Balul strugurilor, Întorsul Vinarsului, Sărbătoarea Zamatisei și Cașului, etc.	
9.6	Realizarea costumelor naționale pentru ansambluri locale și cete de colindători, acolo unde nu există.	
9.7	Realizarea unui Calendar care să includă sărbătorile și/sau personalitățile comunei Vețel, istorice/etnografice/religioase (Armindenul, Precupul, Ispasul, Joia verde, ziua Ursului, Nedeiile, posturile și dezlegările, etc).	
9.8	Finanțarea tuturor cultelor religioase recunoscute de pe raza comunei, conform solicitării acestora.	
9.9	Modernizarea bibliotecii comunale din Vețel și dotarea cu fond de carte.	

10.	Sănătate	
10.1	Îmbunătățirea sistemului de sănătate în comuna Vețel, județul Hunedoara prin accesarea programelor pe fonduri europene în parteneriate public-privat.	
10.2	Înființare Dispensare umane în satele Muncelu Mic, Muncelu Mare, Runcu Mic, Boia Bărzii.	
10.3	Modernizare Dispensar uman în satul Vețel.	
11.	Turism	
11.1	Creșterea atractivității comunei Vețel prin promovarea turismului local integrat cu turismul regional/național a obiectivelor turistice din comună, dezvoltarea și modernizarea infrastructurii turistice și creșterea calității serviciilor turistice oferite.	
11.2	Amenajarea obiectivelor de interes turistic	
11.3	Realizare trasee (circuite) turistice tematice sau integrate, inclusiv montane: de exemplu, cu pluta pe râul Mureș de la barajul de la Mintia până la Leșnic – Drumul Sării pe Mureș; cu biciclete Mintia – Vețel – Căoi - Cherghes.	
11.4	Promovarea Izvorului de Apă Acră.	
11.5	Realizarea serviciilor de orientare și asistență de specialitate pentru obiectivele turistice.	
11.6	Amenajare locuri de campare și de picnic.	
11.7	Puncte de belvedere la Muncel și Bretelin.	
11.8	Realizare trasee de aventură și observatoare pentru faună.	
11.9	Sprijin producători locali pentru realizare puncte gastronomice locale.	
12.	Sport și Agrement	
12.1	Realizarea unei baze sportive la nivel de comună, inclusiv cu teren de fotbal cu dimensiuni care să permită desfășurarea de meciuri oficiale și cu pistă de atletism, teren de handbal omologabil.	
12.2	Teren sport multifuncțional la Mintia, zona Târgului	
12.3	Amenajarea parcurilor cu tehnologii pentru promovarea sportului și vieții sănătoase.	
12.4	Realizare terenuri de joacă pentru copii în localitățile comunei.	
12.5	Instalații și panouri în aer liber de interpretare a naturii.	
12.6	Teren de sport la Muncelu Mic.	
13.	Formare și perfecționare profesională	
13.1	Creșterea ratei participării populației în sistemul de învățământ și de formare profesională, fiind asigurată o calitate crescută a serviciilor de educație și de formare profesională, adaptate la noile cerințe ale pieții muncii, precum și o infrastructură și dotări îmbunătățite.	
14.	Mediu	
14.1	Conservarea și gestionarea resurselor naturale	
14.2	Valorificarea eficientă și durabilă a patrimoniului natural prin crearea/modernizarea infrastructurilor necesare, precum și prin implementarea unor măsuri de protecție a mediului și de prevenire a riscurilor de mediu, pentru crearea de noi oportunități de creștere economică durabilă și de creștere a calității vieții.	
14.3	Crearea condițiilor pentru o zonă eficientă în utilizarea resurselor prin creșterea eficienței energetice și exploatarea potențialului local pentru producția de energie din surse regenerabile.	
14.4	Înființarea unui depozit la nivel de comună pentru deșeurile inerte	
14.5	Înființare și dezvoltare sisteme alternative pentru producerea energiei electrice și tehnice.	

15.	Dezvoltarea economică	
15.1	Crearea condițiilor favorabile pentru localizarea de noi investiții și întărirea potențialului celor existente prin dezvoltarea serviciilor de calitate destinate întreprinderilor, sprijinirea creșterii economice a sectoarelor cu valoare adăugată ridicată, precum și prin creșterea ratei de ocupare a forței de muncă.	
15.2	Îmbunătățirea competitivității economiei locale în contextul promovării specializării economice inteligente.	
15.3	Reconversia și asigurarea utilităților pentru fostele platforme industriale în vederea deschiderii de noi activități generatoare de locuri de muncă și venituri.	
16.	Asistență socială	
16.1	Promovarea incluziunii sociale și combaterea sărăciei prin creșterea calității serviciilor sociale, de sănătate și susținerea activităților specifice economiei sociale și îmbunătățirea infrastructurii și dotărilor.	

A. Servicii de cadastrare a terenurilor publice și private

Administrația locală s-a aliniat la prevederile din Programul Național de Cadastru și Carte Funciară 2015-2023 (PNCCF), care este reglementat de Legea nr. 7/1996, cu modificările și completările ulterioare, și de HG nr. 294/2015. Programul național de cadastru și carte funciară se desfășoară în perioada 2015-2023 și are ca obiectiv înregistrarea sistematică a imobilelor în 2337 UAT- uri situate în mediul urban și rural.

A. Rețea de transport public

În comună transportul public se poate dezvolta ca o alternativă reală la utilizarea automobilelor particulare. O utilizare crescută a transportului public poate reduce congestionarea și problemele climatice locale. Organizarea transportului public local pe raza comunei este asigurat prin grija Consiliului Județean Hunedoara.

Administrația locală va pune în aplicare măsuri concrete pentru ca transportul public să devină mai practic, mai confortabil și mai accesibil. Astfel, numărul călătorilor care folosesc transportul public va crește în mod firesc, persoanele dezavantajate se pot simți mai puțin excluse din societate, iar gradul de dependență al cetățenilor de automobilele personale ar trebui să scadă, ceea ce va avea consecințe benefice pentru mediul înconjurător.

B. Sistem supraveghere video în comună

Primăria intenționează realizarea unui sistem de supraveghere video care, pe lângă faptul că a devenit foarte popular în ultima perioadă, acesta va permite supravegherea prin internet a zonelor din cadrul comunei care ar putea avea nevoie de monitorizare .

În același timp, se vor respecta prevederile *Regulamentului general privind protecția datelor cu caracter personal*, și anume:

- prezența camerelor video va fi semnalată;
- în spațiile publice nu pot fi instalate camere de supraveghere decât de firmele licențiate de Poliția Română;
- este interzisă montarea camerelor în spații unde ar putea atenta la intimitatea unei persoane, precum cabine de probă, vestiare, toalete și altele similare;

- supravegherea video a angajaților la locul de muncă se va face conform Legii nr. 190/2018; aceasta nu poate fi realizată de angajator decât dacă reușeste să demonstreze că este singura soluție pentru buna funcționare a activității instituției;
- angajații și cetățenii vor fi informați în mod explicit despre camerele instalate;
- stocarea imaginilor înregistrate pe o perioadă ce nu poate depăși 30 de zile, cu excepțiile prevăzute de lege sau în cazuri temeinic justificate.

C. Digitalizarea serviciilor din primărie

Eficientizarea activităților, simplificarea serviciilor furnizate cetățenilor, creșterea accesului digital al cetățenilor la serviciile administrației publice locale, eliminarea cozilor și reducerea birocrăției prin digitalizarea Primăriei este scopul principal al conducerii primăriei în perioada 2021-2027.

În România avem cel mai rapid internet, însă ne situăm pe locul 26 din cele 28 de state membre ale Uniunii Europene, în cadrul Indicelui economiei și societății digitale (DESI) pentru 2020.

Dezvoltarea și implementarea de măsuri de simplificare privind serviciile furnizate către cetățenii comunei reprezintă transformarea digitală a administrației publice locale a comunei.

Primăria este înrolată în Sistemul Naționalghiseu.ro

D. Internet gratuit în comună

Internetul este astăzi un serviciu absolut necesar în tot ceea ce înseamnă tehnologia, inclusiv a informațiilor, modernă, de aceea Administrația locală continuă să implementeze, pe lângă alte facilități, acces gratuit pentru locuitorii comunei la Internet WiFi în mai multe spații publice din comună.

E. Energie regenerabilă

Energia regenerabilă este acea energie care se obține cu ajutorul resurselor naturale nelimitate ale Pământului, precum vântul și razele soarelui. Energia verde este o alternativă la cea tradițională, care se bazează pe combustibili fosili (petrol și gaze), poluează și tinde să fie mult mai dăunătoare mediului înconjurător.

Energia regenerabilă sau energia verde este obținută din surse de energie regenerabile, care nu dăunează naturii și mediului înconjurător, nu ne afectează calitatea vieții.

Folosirea Energiei regenerabile contribuie la îmbunătățirea aerului, pe care îl respirăm, prin reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră, fiind și mai ieftină. Energia regenerabilă este derivată din surse care sunt capabile să se refacă, de exemplu Soarele, vântul, râurile, izvoarele termale, mările și biomasa.

Primăria comunei va întreprinde măsuri pentru promovarea valorificării resurselor regenerabile de energie din cadrul comunei.

F. Lucrări hidrotehnice

Administrația locală va continua în perioada următoare activitățile pentru îmbunătățirea soluțiilor tehnice de proiectare și de realizare a lucrărilor hidrotehnice de amenajare a cursurilor de apă, pentru atingerea obiectivelor de mediu din domeniul apelor.

9.4 Implementarea obiectivelor Strategiei de Dezvoltare Durabilă

Implementarea obiectivelor pentru dezvoltarea durabilă și a ȋntelor concrete ale Strategiei de Dezvoltare Durabilă de către conducerea Primăriei va contribui, de fapt, la implementarea Agendei 2030 pentru Dezvoltare Durabilă. De menționat, că dezvoltarea durabilă poate fi asigurată doar prin implicarea tuturor cetățenilor:

Nr. Crt.	17 obiective	Descriere	Ținte
1.	Fără sărăcie Eradicarea sărăciei în toate formele sale și în orice context. Reducerea numărului celor care au risc ridicat de sărăcie și promovarea incluziunii sociale Sărăcia este o problemă atât la nivel local cât și la nivel regional, respectiv global. Globalizarea a contribuit la eradicarea sărăciei absolute, însă este necesară continuarea eforturilor pentru a reduce și sărăcia relativă și pentru a asigura o viață demnă pentru toți. <i>Doneaza ce nu folosești.</i> <i>836 de milioane de persoane traiesc in saracie extrema.</i> <i>1 miliard de oameni traiesc cu mai puțin de 1\$ pe zi.</i>	1.1 ERADICAREA SARACIEI EXTREME	Până în 2030, eradicarea sărăciei extreme pentru toți oamenii de pretutindeni, măsurată în prezent ca număr de persoane care trăiesc cu mai puțin de 1,25 \$ pe zi.
		1.2 REDUCEREA SARACIEI LA JUMATATE	Până în 2030, reducerea cu cel puțin jumătate a numărului de bărbați, femei și copii de toate vârstele care trăiesc în sărăcie în toate dimensiunile acesteia potrivit definițiilor naționale.
		1.3 IMPLEMENTAREA UNOR PROIECTE DE PROTECTIE SOCIALA	Implementarea unor sisteme de protecție socială adecvate la nivel național și a măsurilor necesare, inclusiv implementarea venitului minim garantat, pentru o acoperire substanțială a celor săraci și vulnerabili până în 2030.
		1.4 DREPTURI EGALE SI ACCES LA RESURSE ECONOMICE SI SERVICII DE BAZA -	Până în 2030, asigurarea faptului că toți bărbații și toate femeile, în special cei săraci și vulnerabili, au drepturi egale la resursele economice, precum și acces la serviciile de bază, dreptul la proprietate și control asupra terenurilor și a altor forme de proprietate, moștenire, resurse naturale, tehnologii noi potrivite și servicii financiare, inclusiv de microfinanțare.
		1.5 REZILIENTA CELOR SARACI IMPOTRIVA DEZASTRELOR ECONOMICE, DE MEDIU SI SOCIALE	Până în 2030, crearea rezilienței celor săraci și aflați în situații vulnerabile și reducerea expunerii și vulnerabilității acestora la evenimente extreme legate de climă și alte șocuri și dezastre economice, sociale și de mediu.
2	Foamete „zero” Eradicarea foametei, asigurarea securității alimentare, îmbunătățirea nutriției	2.1 ERADICAREA FOAMETEI	Până în 2030, eradicarea foametei și asigurarea accesului tuturor, în special al celor săraci și în situații vulnerabile, inclusiv sugari, la produse alimentare sigure, nutritive și suficiente pe tot parcursul anului.

	și promovarea unei agriculturi durabile. Agricultura este importantă pentru întreaga societate. Dacă dorim o societate mai sănătoasă, trebuie să ajungem la o agricultură sustenabilă. România deține locul al șaselea în Europa din perspectiva dimensiunii terenurilor agricole. Pentru această țară este o prioritate eficiența agricolă și limitarea deșeurilor alimentare. Agenda 2030 țintește eradicarea foametei și securitatea alimentară prin creșterea productivității agricole și prin reducerea deșeurilor alimentare. <i>Evita sa arunci mancare.</i> <i>Mai mult de 1/3 din mancare este risipita la nivel mondial.</i> <i>Pana in 2030 se doreste dublarea productivitatii agricole.</i>	2.2 ERADICAREA TUTUROR FORMELOR DE MALNUTRITIE	Până în 2030, eradicarea tuturor formelor de malnutriție, inclusiv atingerea până în 2025 a țințelor convenite la nivel internațional cu privire la greutatea și talia joasă la copiii sub vârsta de 5 ani, și abordarea necesităților nutriționale ale adolescentelor, femeilor însărcinate și celor care alăptează, cât și a persoanelor în vârstă.
		2.3 DUBLAREA PRODUCTIVITATII AGRICOLE SI VENITURILOR MICILOR PRODUCATORI	Până în 2030, dublarea productivității agricole și veniturilor micilor producători agricoli, în special femei, populațiile indigene, fermieri, păstori și pescari, inclusiv prin accesul sigur și egal la terenuri, alte resurse și factori de producție, cunoștințe, servicii financiare, piețe și oportunități pentru crearea valorii adăugate și angajarea în activități non-agricole.
		2.4 ASIGURAREA UNOR SISTEME DE PRODUCTIE ALIMENTARA DURABILA	Până în 2030, asigurarea unor sisteme de producție alimentară durabile și implementarea unor practici agricole reziliente, care sporesc productivitatea și producția, contribuie la menținerea ecosistemelor, consolidează capacitățile de adaptare la schimbări climatice, condiții meteorologice extreme, secetă, inundații și alte dezastre și care îmbunătățesc în mod progresiv calitatea terenurilor și solului
		2.5 MENTINEREA DIVERSITATII GENETICE	Până în 2030, menținerea diversității genetice a semințelor, plantelor cultivate și animalelor de fermă și domestice și a speciilor lor sălbatice înrudite, inclusiv prin bănci de semințe și plante gestionate corect și diversificate la nivel național, regional și internațional, precum și promovarea accesului și un schimb corect și echitabil al beneficiilor care rezultă din utilizarea resurselor genetice și cunoștințelor tradiționale asociate, conform acordurilor internaționale
3.	Sănătate și bunăstare Asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor la orice vârstă.	3.1 REDUCEREA RATEI MORTALITATII MATERNE	Până în 2030, reducerea ratei globale a mortalității materne la mai puțin de 70 de cazuri la 100.000 de nașcuți-vii
		3.2 ELIMINAREA DECESELOR CE POT FI PREVENITE IN RANDUL COPIILOR PANA LA 5 ANI	Până în 2030, eliminarea deceselor care pot fi prevenite în rândul nou-născuților și copiilor până la 5 ani, toate țările având scopul de a reduce mortalitatea neonatală la cel mult 12 decese la 1.000 nașcuți-vii și mortalitatea copiilor până la 5 ani la cel mult 25 decese la 1000 nașcuți-vii

	<i>Vaccinați-va familia pentru a-i proteja și pentru a îmbunătăți sanatatea publică. Accesul la servicii medicale este esențial.</i>	3.3 LUPTA IMPOTRIVA BOLILOR TRANSMISIBILE	Până în 2030, eliminarea epidemiilor de SIDA, tuberculoză, malarie și boli tropicale neglijate, precum și combaterea hepatitei, bolilor condiționate de apă și a altor boli transmisibile
		3.4 REDUCEREA MORTALITĂȚII PREMATURE CAUZATE DE BOLI NETRANSMISIBILE ȘI PROMOVAREA SĂNĂȚĂȚII MINTALE	Până în 2030, reducerea cu o treime a mortalității premature cauzate de boli netransmisibile prin prevenire, tratare și promovarea sănătății mintale și a bunăstării
		3.5 PREVENIREA SI TRATAMENTUL ABUZULUI DE SUBSTANȚE	Întărirea prevenirii și tratamentului abuzului de substanțe, inclusiv abuzul de droguri și substanțe narcotice și a consumului excesiv de alcool
		3.6 REDUCEREA NUMĂRULUI DE DECESE ȘI RĂNIRI CAUZATE DE ACCIDENTE RUTIERE	Până în 2030, înjumătățirea numărului global de decese și răniri cauzate de accidente rutiere
		3.7 ACCES UNIVERSAL LA SERVICII DE SANATATE SEXUALA SI REPRODUCTIVA SI PENTRU PLANIFICAREA FAMILIEI	Până în 2030, asigurarea accesului universal la serviciile de sănătate sexuală și reproductivă, inclusiv pentru planificarea familiei, informare și educație, precum și integrarea sănătății reproducerii în strategiile și programele naționale
		3.8 REALIZAREA ACOPERIRII UNIVERSALE IN DOMENIUL SANATATII	Realizarea acoperirii universale în domeniul sănătății, inclusiv protecția riscurilor financiare, accesul la servicii esențiale de sănătate calitative și accesul la medicamente de bază
		3.9 REDUCEREA NUMĂRULUI DE DECESE SI AL BOLILOR PROVOCATE DE PRODUSE CHIMICE PERICULOASE SI POLUARE	Până în 2030, reducerea substanțială a numărului de decese și bolilor provocate de produse chimice periculoase, de poluare și de contaminarea aerului, apei și a solului
4.	Educație de calitate	4.1. EDUCATIE PRIMARA SI SECUNDARA GRATUITA	Până în 2030, asigurarea faptului că toate fetele și toți băieții absolvă învățământul primar și secundar gratuit, echitabil și calitativ, care să conducă la

	Garantarea unei educații de calitate și promovarea oportunităților de învățare de-a lungul vieții pentru toți. <i>Ajuta copiii din comunitatea ta sa invete sa citeasca. Educatia reprezinta fundamentul imbunatatirii vietii oamenilor si al dezvoltarii sustenabile.</i>		rezultate relevante și eficiente pe planul învățării
		4.2. ACCES EGAL LA EDUCATIE TIMPURIE DE CALITATE	Până în 2030, asigurarea faptului că toate fetele și toți băieții au acces la dezvoltarea timpurie de calitate, îngrijire și educația preșcolară, astfel încât să fie pregătiți pentru învățământul primar.
		4.3. ACCES LA INVATAMANT TEHNIC, VOCATIONAL SI SUPERIOR	Până în 2030, asigurarea accesului egal pentru toate femeile și toți bărbații la educație tehnică, vocațională și terțiară, inclusiv universitară, accesibilă și calitativă.
		4.4. CRESTEREA NUMARULUI DE PERSOANE CU STUDII	Până în 2030, creșterea substanțială a numărului de tineri și adulți care detin competențe relevante, inclusiv competențe tehnice și vocaționale, care sa faciliteze angajarea, crearea de locuri de muncă decente și antreprenoriatul.
		4.5. ELIMINAREA TUTUROR FORMELOR DE DISCRIMINARE DIN EDUCATIE	Până în 2030, eliminarea disparităților între sexe în educație și asigurarea accesului egal la toate nivelurile de învățământ și formare profesională a persoanelor vulnerabile, inclusiv a persoanelor cu dizabilități, a populațiilor indigene și a copiilor aflați în situații vulnerabile
		4.6. ALFABETIZARE SI CUNOSTINTE DE ARITMETICA ELEMENTARA PENTRU TOTI	Până în 2030, asigurarea faptului ca toți tinerii și o proporție substanțială a adulților, atât bărbați, cât și femei, dispun de competențe elementare, precum alfabetizarea și aritmetica elementară.
		4.7. EDUCATIE PENTRU VIATA SUSTENABILA SI CIVICA	Până în 2030, asigurarea faptului că toți elevii dobândesc cunoștințele și competențele necesare pentru promovarea dezvoltării durabile, inclusiv, printre altele, prin educația pentru dezvoltare durabilă și stiluri de viață durabile, drepturile omului, egalitatea de gen, promovarea unei culturi a păcii și non-violenței, cetățenia globală și aprecierea diversității culturale și a contribuției culturii la dezvoltarea durabilă
5	Egalitate de gen Realizarea egalității de gen și împuternicirea tuturor femeilor și a fetelor.	5.1 ELIMINAREA DISCRIMINARII ÎMPOTRIVA FEMEILOR SI FETELOR	Eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva tuturor femeilor și fetelor de pretutindeni
		5.2 ELIMINAREA TUTUROR FORMELOR DE VIOLENTA SI A EXPLOATARII	Eliminarea tuturor formelor de violență împotriva femeilor și fetelor, în sferele publice și private, inclusiv a traficului, exploatării sexuale și a altor tipuri de exploatare.

	<i>Nu accepta hartuirea. Populatia globala include peste 50% femei, insa exista numeroase inegalitati intre persoanele de sex masculin si cele de sex feminin.</i> <i>In prezent, 49 de state nu dispun de legi care sa protejeze femeile impotriva violentei domestice.</i>	IMPOTRIVA FEMEILOR SI FETELOR	
		5.3 ELIMINAREA CASATORIILOR FORTATE SI MUTILAREA GENITALA A FEMEILOR	Eliminarea tuturor practicilor dăunătoare, precum căsătoriile cu copii, timpurii și forțate, cât și mutilarea genitală a femeilor
		5.4 RECUNOASTEREA SI APRECIEREA ÎNGRIJIRII NEREMUNERATE SI PROMOVAREA RESPONSABILITATII PARTAJATE IN GOSPODARIE	Recunoașterea și aprecierea îngrijirii neremunerate și a muncii casnice prin furnizarea de servicii publice, infrastructură și politici de protecție socială și promovarea responsabilității partajate în gospodărie și familie, după caz la nivel național
		5.5 ASIGURAREA PARTICIPARII DEPLINE LA POSTURI DE CONDUCERE	Asigurarea participării depline și eficiente a femeilor și a egalității de șanse la ocuparea de posturi de conducere la toate nivelurile de luare a deciziilor în viața politică, economică și publică
		5.6. ACCES UNIVERSAL LA SANATATEA SEXUALA SI REPRODUCTIVA	Asigurarea accesului universal la sănătatea sexuală și reproductivă și a drepturilor reproductive, în conformitate cu prevederile Programului de acțiuni al Conferinței Internaționale pentru Populație și Dezvoltare și ale Platformei de acțiune de la Beijing și a documentelor finale ale conferințelor de revizuire ale acestora
6	Apă curată și sanitație Asigurarea disponibilității și managementului durabil al apei și sanitație pentru toți. <i>Evita risipa de apa. Cea mai mare provocare a lumii este lipsa de apa. Aceasta afecteaza peste 40% din populatia lumii</i>	6.1 APA POTABILA SIGURA LA PRETURI ACCESIBILE	Până în 2030, realizarea accesului universal și echitabil la apă potabilă sigură și la prețuri accesibile pentru toți
		6.2 ELIMINAREA DEFECARII IN AER LIBER SI OFERIREA ACCESULUI LA CONDITII SANITARE SI IGIENA	Până în 2030, realizarea accesului la condiții sanitare și de igienă adecvate și echitabile pentru toți și eliminarea defecării în aer liber, acordând o atenție specială nevoilor femeilor și fetelor și celor în situații vulnerabile
		6.3 ÎMBUNĂTĂȚIREA CALITATII APEI, TRATAREA APELOR UZATE SI REUTILIZAREA SIGURA	Până în 2030, îmbunătățirea calității apei prin reducerea poluării, eliminarea depozitării deșeurilor și reducerea la minimum a produselor chimice și materialelor periculoase, înjumătățind proporția apelor uzate netratate și sporind substanțial reciclarea și reutilizarea sigură la nivel global.
		6.4 CRESTEREA EFICIENTEI DE	Până în 2030, creșterea substanțială a eficienței de utilizare a apei în toate

		UTILIZARE A APEI SI ASIGURAREA REZERVEI DE APA POTABILA	sectoarele și asigurarea unui proces durabil de captare și furnizare a apei potabile, pentru a face față deficitului de apă și pentru a reduce substanțial numărul de persoane care suferă de deficit de apă
		6.5 IMPLEMENTAREA MANAGEMENTULUI INTEGRAT AL RESURSELOR DE APA	Până în 2030, implementarea managementului integrat al resurselor de apă la toate nivelurile, inclusiv, dacă este cazul, prin cooperarea transfrontalieră
		6.6 PROTEJAREA SI RESTABILIREA ECOSISTEMELOR LEGATE DE APA	Până în 2030, protejarea și restabilirea ecosistemelor legate de apă, inclusiv munți, păduri, zone umede, râuri, rezervoare acvifere și lacuri
7	Energie curată și la prețuri accesibile Asigurarea accesului tuturor la energie la prețuri accesibile, într-un mod sigur, durabil și modern. <i>Utilizează aparate eficiente din punct de vedere energetic și becuri economice. Energia este esențială pentru orice provocări și oportunități majore.</i>	7.1 ACCES UNIVERSAL LA ENERGIE MODERNĂ	Până în 2030, asigurarea accesului universal la servicii energetice accesibile, sigure și moderne
		7.2 CREȘTEREA PROCENTULUI GLOBAL DE ENERGIE REGENERABILĂ	Până în 2030, creșterea semnificativă a ponderii energiei din surse regenerabile în mixul energetic global
		7.3 DUBLAREA RATEI GLOBALE DE ÎMBUNĂTĂȚIRE A EFICIENȚEI ENERGETICE	Până în 2030, dublarea ratei globale de îmbunătățire a eficienței energetice
8	Muncă decentă și creștere economică Promovarea unei creșteri economice susținute, deschise tuturor și durabile, a ocupării depline și productive a forței de muncă și a unei munci decente pentru toți. <i>Cumpara de la companii responsabile fata de mediu si care ofera oportunitati egale. Creșterea economică sustenabilă va conduce la locuri de muncă decente.</i>	8.1 CREȘTERE ECONOMICĂ SUSTENABILĂ	Susținerea creșterii economice pe cap de locuitor în conformitate cu situația națională și, în special, creșterea Produsului Intern Brut cu cel puțin 7 la sută pe an în țările cel mai puțin dezvoltate
		8.2 DIVERSIFICAREA, INOVAREA SI MODERNIZAREA PRODUCTIVITĂȚII ECONOMICE	Atingerea unor niveluri mai ridicate ale productivității prin diversificare, modernizarea tehnologică și inovație, inclusiv prin accent pe sectoarele cu valoare adăugată sporită și utilizarea intensă a forței de muncă
		8.3 PROMOVAREA POLITICILOR CARE SUSTIN CREAREA LOCURILOR DE MUNCĂ SI CREȘTEREA ÎNȚEPRINDERILOR	Promovarea unor politici orientate spre dezvoltare care susțin activitățile productive, crearea locurilor de muncă decente, antreprenoriatul, creativitatea și inovația, și care încurajează formalizarea și creșterea întreprinderilor micro, mici și mijlocii, inclusiv prin acces la servicii financiare

		8.4 ÎMBUNĂȚĂȚIREA EFICIENȚEI RESURSELOR ÎN CONSUM ȘI PRODUCȚIE	Îmbunătățirea progresivă, până în 2030, a eficienței resurselor globale pentru consum și producție, și decuplarea creșterii economice de degradarea mediului, în conformitate cu Cadrul pentru 10 ani al programelor privind consumul și producția durabilă, în frunte cu țările dezvoltate.
		8.5 ANGAJAREA COMPLETĂ ȘI MUNCA DECENTĂ CU REMUNERARE EGALĂ	Până în 2030, angajarea completă și productivă și muncă decentă pentru toate femeile și toți bărbații, inclusiv pentru tineri și persoanele cu dizabilități, precum și remunerarea egală pentru munca de valoare egală.
		8.6 PROMOVAREA ANGAJĂRII, EDUCĂRII ȘI PREGĂTIRII TINERILOR	Până în 2030, reducerea substanțială a proporției tinerilor fără un loc de muncă, fără educație sau formare.
		8.7 ELIMINAREA SCLAVEI MODERNE, A TRAFICULUI DE FIINTE UMANE ȘI A MUNCII COPIILOR	Măsuri imediate și eficiente pentru eradicarea muncii forțate, eliminarea sclaviei moderne și a traficului de ființe umane, și asigurarea interzicerii și eliminării celor mai grave forme ale muncii copiilor, inclusiv recrutarea și utilizarea copiilor soldați, iar până în 2025, eliminarea muncii copiilor în toate formele sale.
		8.8 PROTECȚIA DREPTULUI LA MUNCA ȘI PROMOVAREA MEDIILOR DE LUCRU SIGURE	Protecția dreptului la muncă și promovarea mediilor de lucru sigure și securizate pentru toți lucrătorii, inclusiv lucrătorii migranți, în special femeile migrante, și cei în locuri de muncă precare.
		8.9 PROMOVAREA TURISMULUI DURABIL ȘI BENEFIC	Până în 2030, elaborarea și implementarea politicilor pentru promovarea unui turism durabil care creează locuri de muncă și promovează cultura și produsele locale.
		8.10 ACCES UNIVERSAL LA SERVICII BANCARE, DE ASIGURĂRI ȘI FINANCIARE	Consolidarea capacității instituțiilor financiare interne pentru a încuraja și a extinde accesul la servicii bancare, de asigurări și servicii financiare pentru toți.
9	Industrie, inovație și infrastructură	9.1 DEZVOLTAREA UNEI INFRASTRUCTURI SUSTENABILE,	Dezvoltarea infrastructurii calitative, fiabile, durabile și puternice, inclusiv infrastructura regională și transfrontalieră, pentru a sprijini dezvoltarea economică și bunăstarea

	Construirea unor infrastructuri rezistente, promovarea industrializării durabile și încurajarea inovației. <i>Refoloseste materialele.</i> <i>Investitiile in infrastructura sunt necesare pentru realizarea unei dezvoltari sustenabile.</i>	DURABILE SI INCLUZIVE	oamenilor, cu accent pe accesul larg și echitabil pentru toți
		9.2 PROMOVAREA INDUSTRIALIZARII INCLUZIVE SI DURABILE	Promovarea industrializării incluzive și durabile și, până în 2030, sporirea semnificativă a ratei de ocupare și a Produsului Intern Brut în industrie, în conformitate cu circumstanțele naționale, și dublarea acestei cote în țările cel mai puțin dezvoltate
		9.3 CRESTEREA ACCESULUI LA SERVICII FINANCIARE SI PIETE EXTERNE	Creșterea accesului întreprinderilor mici industriale și de altă natură, în special din țările în curs de dezvoltare, la servicii financiare, inclusiv la credite accesibile, și integrarea acestora în lanțuri valorice și piețe externe.
		9.4 MODERNIZAREA TUTUROR INDUSTRIILOR SI A INFRASTRUCTURII PENTRU SUSTENABILITATE	Până în 2030, modernizarea infrastructurii și reabilitarea industriilor pentru a deveni durabile, cu eficiență sporită în utilizarea resurselor și adoptare sporită a tehnologiilor și proceselor industriale curate și ecologice, toate țările luând măsuri în conformitate cu capacitățile respective ale acestora.
		9.5 CONSOLIDAREA CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE ȘI MODERNIZAREA TEHNOLOGIILOR INDUSTRIALE	Întărirea cercetării științifice, modernizarea capacităților tehnologice ale sectoarelor industriale în toate țările, în special țările în curs de dezvoltare, până în 2030; încurajarea inovațiilor și creșterea semnificativă a numărului de angajați în cercetare și dezvoltare la 1 milion de locuitori și a cheltuielilor publice și private de cercetare și dezvoltare.
10	Inegalități reduse Reducerea inegalităților în interiorul țărilor și de la o țară la alta. <i>Nu accepta discriminarea.</i> <i>Pentru a reduce inegalitatile este necesara asigurarea oportunitatilor egale, inclusiv prin eliminarea legilor, politicilor si</i>	10.1 REDUCEREA INEGALITATII VENITURILOR	Până în 2030, realizarea și susținerea în mod progresiv a creșterii veniturilor pentru 40 la sută din limita de jos a populației, la o rată mai mare decât media națională.
		10.2 PROMOVAREA INCLUZIUNII SOCIALE, ECONOMICE SI POLITICE	Până în 2030, abilitarea și promovarea incluziunii sociale, economice și politice a tuturor, indiferent de vârstă, sex, dizabilitate, rasă, etnie, origine, religie sau statut economic sau de altă natură.
		10.3 ASIGURAREA OPORTUNITATILOR EGALE SI	Asigurarea oportunităților egale și reducerea inegalității rezultatelor, inclusiv prin eliminarea legilor, politicilor și practicilor discriminatorii,

	<i>practicilor discriminatorii.</i>	ELIMINAREA DISCRIMINARII	și promovarea legislației, politicilor și acțiunilor corespunzătoare în acest sens.
		10.4 ADOPTAREA POLITICILOR FISCALE SI SOCIALE CE PROMOVEAZA EGALITATEA	Adoptarea politicilor, în special fiscale, salariale și de protecție socială, în scopul realizării progresive a unei egalități sporite.
		10.5 IMBUNATATIREA REGLEMENTARILOR PIETELOR FINANCIARE GLOBALE SI A INSTITUTIILOR	Perfecționarea reglementării și monitorizării piețelor și instituțiilor financiare globale și consolidarea implementării acestor reglementări.
		10.6 CRESTEREA REPREZENTARII PENTRU TARILE IN CURS DE DEZVOLTARE	Asigurarea reprezentării și vocii puternice pentru țările în curs de dezvoltare în procesele decizionale din cadrul instituțiilor economice și financiare internaționale globale, pentru a oferi instituții mai eficiente, credibile, responsabile și legitime.
		10.7 POLITICI DE MIGRATIE RESPONSABILE SI BINE GESTIONATE	Facilitarea migrației și mobilității ordonate, sigure, reglementate și responsabile a persoanelor, inclusiv prin implementarea unor politici de migrație planificate și bine gestionate.
11	Orașe și comunități durabile Dezvoltarea orașelor și a așezărilor umane pentru ca ele să fie deschise tuturor, sigure, reziliente și durabile. <i>Mergi cu bicicleta sau pe jos pentru a reduce poluarea aerului.</i> 3,5 miliarde de oameni traiesc în prezent în orase.	11.1. LOCUINTE SIGURE LA PREȚURI ACCESIBILE	Până în 2030, accesul tuturor la locuințe și servicii de bază adecvate, sigure și la prețuri accesibile și modernizarea cartierelor sărace.
		11.2. SISTEME DE TRANSPORT SUSTENABILE LA PREȚURI ACCESIBILE	Până în 2030, asigurarea accesului la sisteme de transport sigure, la prețuri echitabile, accesibile și durabile pentru toți, îmbunătățirea siguranței rutiere, în special prin extinderea rețelelor de transport public, acordând o atenție deosebită nevoilor celor aflați în situații vulnerabile, femei, copii, persoane cu dizabilități și în etate.
		11.3. URBANIZARE INCLUZIVA SI SUSTENABILA	Până în 2030, consolidarea urbanizării incluzive și durabile și a capacității pentru planificarea și gestionarea participativă, integrată și durabilă a așezărilor umane în toate țările.
		11.4. PROTEJAREA PATRIMONIULUI CULTURAL SI NATURAL	Consolidarea eforturilor de protecție și salvagardare a patrimoniului cultural și natural mondial.

		11.5. REDUCEREA EFECTELOR ADVERSE ALE DEZASTRELOR NATURALE	Până în 2030, reducerea semnificativă a numărului de decese și a numărului de persoane afectate și scăderea substanțială a pierderilor economice directe în raport cu Produsul Intern Brut la nivel global, cauzate de dezastre, inclusiv dezastrele legate de apă, cu un accent pe protecția celor săraci și a persoanelor aflate în situații vulnerabile.
		11.6. REDUCEREA IMPACTULUI ORASELOR ASUPRA MEDIULUI	Până în 2030, reducerea pe cap de locuitor a impactului negativ asupra mediului în orașe, inclusiv prin acordarea unei atenții deosebite calității aerului și gestionării deșeurilor municipale și de alt tip.
		11.7. ASIGURAREA ACCESULUI LA SPAȚII VERZI SI PUBLICE SIGURE SI INCLUZIVE	Până în 2030, asigurarea accesului universal la spații verzi și publice sigure, incluzive și accesibile, în special pentru femei și copii, persoane în etate și cele cu dizabilități
12	Consum și producție responsabile Asigurarea unor tipare de consum și producție durabile <i>Reciclează hartia, plasticul, sticla și aluminiul.</i> <i>Pentru a susține stilul de viața curent am avea nevoie de resursele a trei planete.</i>	12.1 IMPLEMENTAREA CADRULUI DE 10 ANI DE PROGRAME PENTRU MODELE DE CONSUM SI PRODUCTIE DURABILE	Implementarea Cadrului de 10 ani de programe pentru modelele de consum și producție durabile, toate țările luând măsuri, în frunte cu țările dezvoltate, ținând cont de dezvoltarea și capacitățile țărilor în curs de dezvoltare
		12.2 GESTIONAREA DURABILĂ SI UTILIZAREA EFICIENTĂ A RESURSELOR NATURALE	Până în 2030, realizarea gestionării durabile și utilizării eficiente a resurselor naturale
		12.3 INJUMĂTĂȚIREA, LA NIVEL GLOBAL, A RISIPEI DE ALIMENTE PE CAP DE LOCUITOR	Până în 2030, înjumătățirea pe cap de locuitor la nivel mondial a risipei de alimente la nivel de vânzare cu amănuntul și de consum și reducerea pierderilor de alimente de-a lungul lanțurilor de producție și de aprovizionare, inclusiv a pierderilor post-recoltare.
		12.4 MANAGEMENT RESPONSABIL AL SUBSTANTELOR CHIMICE SI DEȘEURILOR	Până în 2030, realizarea managementului ecologic al substanțelor chimice și a tuturor deșeurilor pe parcursul ciclului de viață al acestora, în conformitate cu cadrele

			convenite la nivel internațional, și reducerea semnificativă a emisiilor acestora în aer, apă și sol, în scopul de a reduce la minimum efectele adverse ale acestora asupra sănătății umane și a mediului.
		12.5 REDUCEREA SEMNIFICATIVA A GENERARII DE DESEURI	Până în 2030, reducerea semnificativă a generării de deșeuri, prin prevenire, reducere, reciclare și reutilizare.
		12.6 INCURAJAREA COMPANIILOR SA ADOPTA PRACTICI DURABILE SI RAPORTARI DE SUSTENABILITATE	Încurajarea companiilor, în special a companiilor mari și transnaționale, să adopte practici durabile și să integreze informațiile privind durabilitatea în ciclul de raportare.
		12.7 PROMOVAREA PRACTICILOR DURABILE DE ACHIZITII PUBLICE	Promovarea practicilor durabile de achiziții publice, în conformitate cu politicile și prioritățile naționale.
		12.8 PROMOVAREA CUNOASTERII UNIVERSALE A STILURILOR DE VIATA SUSTENABILE	Până în 2030, oamenii de pretutindeni trebuie să dețină informații relevante și să fie sensibilizați pe tema dezvoltării durabile și a unui stil de viață în armonie cu natura.
13	Acțiune climatică Luarea unor măsuri urgente de combatere a schimbărilor climatice și a impactului lor. <i>INFORMEAZA TINERII CU PRIVIRE LA SCHIMBARILE CLIMATICE</i> <i>Emisiile de CO2 au crescut cu 50% din 1990.</i>	13.1. ADAPTARE LA RISCURILE LEGATE DE CLIMA	Consolidarea rezilienței și capacității de adaptare la riscurile legate de climă și dezastrele naturale în toate țările.
		13.2. POLITICI, STRATEGII SI PLANURI INTEGRATE	Integrarea măsurilor privind schimbările climatice în politici, strategii și planuri naționale.
		13.3. REACTIE LA SCHIMBARILE CLIMATICE	Îmbunătățirea educației, sensibilizării și capacităților umane și instituționale privind atenuarea schimbărilor climatice, adaptarea, reducerea impactului și alerta timpurie.
14	Viața acvatică Conservarea și utilizarea durabilă a oceanelor, mărilor și a resurselor marine pentru o dezvoltare durabilă.	14.1 REDUCEREA POLUARII MARINE	Până în 2025, prevenirea și reducerea semnificativă a poluării marine de toate tipurile, în special de la activitățile terestre, inclusiv poluarea cu deșeuri marine și poluarea cu nutrienți.
		14.2 PROTEJAREA SI RESTAURAREA ECOSISTEMELOR	Până în 2030, gestionarea și protecția durabilă a ecosistemelor marine și costale, pentru a evita impactele negative semnificative, inclusiv prin consolidarea rezistenței acestora, și

	<i>Evita sa folosesti pungi de plastic pentru a mentine apele curate. Oceanele absorb aproximativ 30% din dioxidul de carbon produs de oameni, diminuand efectele incalzirii globale</i>		luarea de măsuri pentru restaurarea acestora, pentru a avea oceane sănătoase și productive
		14.3 REDUCEREA ACIDIFICARII OCEANELOR	Minimizarea și gestionarea impactului acidificării oceanelor, inclusiv prin cooperare științifică sporită la toate nivelurile
		14.4 PESCUIT SUSTENABIL	Până în 2030, reglementarea eficientă a pescuitului și eliminarea pescuitului excesiv, ilegal, nedeclarat și nereglementat și a practicilor de pescuit distructive, și implementarea planurilor de management bazate pe știință, pentru a restabili stocurile de pește în cel mai scurt timp posibil, cel puțin la nivelurile care ar asigura un randament maxim durabil, după cum este determinat de caracteristicile biologice ale acestora
		14.5 CONSERVAREA ZONELOR COSTALE SI MARINE	Până în 2030, conservarea a cel puțin 10 la sută din zonele costale și marine, în conformitate cu legislația națională și internațională și în baza celor mai bune evidențe științifice disponibile
		14.6. INTERZICEREA SUBVENTIILOR CE DUC LA PESCUITUL EXCESIV	Până în 2030, interzicerea formelor de subvenționare a pescuitului care contribuie la capacitatea excedentară și pescuitul excesiv, eliminarea subvențiilor care contribuie la pescuitul ilegal, nedeclarat și nereglementat și abținerea de la introducerea unor subvenții noi de acest tip, recunoscând că tratamentul adecvat și eficient, special și diferențiat pentru țările cel mai puțin dezvoltate ar trebui să fie o parte integrantă a negocierii subvențiilor pentru pescuit în cadrul Organizației Mondiale a Comerțului
		14.7. CRESTEREA BENEFICIILOR ECONOMICE DIN UTILIZAREA SUSTENABILA A RESURSELOR MARINE	Până în 2030, creșterea beneficiilor economice pentru statele insulare mici și țările cel mai puțin dezvoltate, din utilizarea durabilă a resurselor marine, inclusiv prin gestionarea durabilă a pescuitului, acvaculturii și turismului
15	Viața terestră Protejarea, restaurarea și promovarea utilizării durabile a	15.1 CONSERVAREA SI RESTABILIREA ECOSISTEMELOR TERESTRE SI DE APA DULCE	Până în 2030, asigurarea conservării, restabilirii și utilizării durabile a ecosistemelor de apă dulce terestre și interioare și a serviciilor acestora, în special păduri, zone umede, munți și

ecosistemelor terestre, gestionarea durabilă a pădurilor, combaterea deșertificării, stoparea și repararea degradării solului și stoparea pierderilor de biodiversitate <i>Planteaza un copac si protejeaza mediul inconjurator</i> <i>Padurile sunt esentiale pentru combaterea schimbarilor climatice, protejarea biodiversitatii si pentru asigurarea securitatii alimentare si a adapostului.</i>		terenuri aride, în conformitate cu obligațiile prevăzute de acordurile internaționale
	15.2 STOPAREA DEFRISĂRII SI RESTABILIREA PADURILOR DEGRADATE	Până în 2030, promovarea implementării managementului durabil al tuturor tipurilor de păduri, stoparea defrișării, restabilirea pădurilor degradate și creșterea semnificativă a împăduririi și reîmpăduririi la nivel global
	15.3 STOPAREA DEȘERTIFICĂRII SI RESTAURAREA SOLURILOR DEGRADATE	Până în 2030, combaterea deșertificării, restaurarea terenurilor și solurilor degradate, inclusiv a terenurilor afectate de deșertificare, secetă și inundații și depunerea de eforturi pentru a atinge o lume neutra din punct de vedere al degradării solului
	15.4 ASIGURAREA CONSERVĂRII ECOSISTEMELOR MONTANE	Până în 2030, asigurarea conservării ecosistemelor montane, inclusiv a biodiversității acestora, în scopul de a spori capacitatea acestora de a oferi beneficii esențiale pentru dezvoltare durabilă
	15.5 PROTEJAREA BIODIVERSITĂȚII ȘI A HABITATELOR NATURALE	Luarea unor măsuri urgente și semnificative pentru a reduce degradarea habitatelor naturale, a stopa pierderea biodiversității și, până în 2030, a proteja și preveni extincția speciilor amenințate
	15.6 PROMOVAREA ACCESULUI LA RESURSE GENETICE SI DISTRIBUIREA ECHITABILĂ A BENEFICIILOR	Promovarea distribuirii corecte și echitabile a beneficiilor care rezultă din utilizarea resurselor genetice și promovarea accesului corespunzător la aceste resurse, după cum este convenit la nivel internațional
	15.7 ELIMINAREA BRACONAJULUI SI A TRAFICULUI DE SPECII PROTEJATE	Luarea unor măsuri urgente pentru a stopa braconajul și traficul de specii de floră și faună protejate și abordarea cererii și ofertei de produse ilegale de specii sălbatice
	15.8 PREVENIREA SPECIILOR INVAZIVE IN ECOSISTEMELE TERESTRE SI ACVATICE	Până în 2030, introducerea măsurilor pentru a preveni introducerea și a reduce semnificativ impactul speciilor invazive asupra ecosistemelor terestre și acvatice și pentru a controla și eradica speciile prioritare
	15.9 INTEGRAREA ECOSISTEMELOR SI BIODIVERSITĂȚII IN	Până în 2030, integrarea valorilor biodiversității și ecosistemelor în planificarea națională și locală,

		STRATEGIILE GUVERNAMENTALE	procesele de dezvoltare, strategii și planurile de reducere a sărăciei
16	Pace, justiție și instituții eficiente Promovarea unor societăți pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă, a accesului la justiție pentru toți și crearea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile. <i>Exercita dreptul la vot și alege liderii</i>	16.1. REDUCEREA VIOLENTEI PRETUTINDENI	Reducerea semnificativă a tuturor formelor de violență și ratelor de deces conexe, pretutindeni
		16.2. PROTEJAREA COPIILOR DE ABUZ, EXPLOATARE, TRAFIC SI VIOLENTA	Stoparea abuzului, exploatării, traficului și a tuturor formelor de violență și torturii copiilor
		16.3. PROMOVAREA RESPECTARII LEGII SI ASIGURAREA ACCESULUI EGAL LA JUSTITIE	Promovarea statului de drept la nivel național și internațional și asigurarea accesul egal la justiție pentru toți
		16.4. COMBATEREA CRIMEI ORGANIZATE, A FLUXURILOR ILICITE DE BANI SI ARMAMENT	Până în 2030, reducerea semnificativă a fluxurilor ilicite financiare și de armament, consolidarea recuperării și returnării bunurilor furate și combaterea tuturor formelor de crimă organizată
		16.5. REDUCEREA CORUPȚIEI	Reducerea semnificativă a corupției și dării de mită în toate formele sale
		16.6. CRESTEREA GRADULUI DE TRANSPARENȚA A INSTITUTIILOR	Dezvoltarea instituțiilor eficiente, responsabile și transparente la toate nivelurile
		16.7. ASIGURAREA UNUI PROCES DECIZIONAL RECEPTIV, INCLUZIV, PARTICIPATIV SI REPREZENTATIV	Asigurarea procesului decizional receptiv, incluziv, participativ și reprezentativ la toate nivelurile
		16.8. CONSOLIDAREA PARTICIPĂRII LA GUVERNAREA GLOBALA	Extinderea și consolidarea participării țărilor în curs de dezvoltare în instituțiile de guvernare globală
		16.9. ACTE DE IDENTITATE PENTRU TOTI	Până în 2030, asigurarea identității legale tuturor, inclusiv înregistrarea nașterii
		16.10 ACCESS PUBLIC LA INFORMATII SI PROTEJAREA LIBERTATILOR FUNDAMENTALE	Asigurarea accesului public la informații și protejarea libertăților fundamentale, în conformitate cu legislația națională și acordurile internaționale
17		17.1 MOBILIZAREA RESURSELOR	Consolidarea mobilizării resurselor interne, inclusiv prin suportul

Parteneriate pentru realizarea obiectivelor Consolidarea mijloacelor de implementare și revitalizarea parteneriatului global pentru dezvoltare durabilă.	PENTRU A ÎMBUNĂȚI CAPACITATEA NAȚIONALĂ DE COLECTARE A TAXELOR ȘI IMPOZITELOR	internațional pentru țările în curs de dezvoltare, pentru a îmbunătăți capacitatea națională de impozitare și colectarea altor venituri
	17.2 IMPLEMENTAREA ANGAJAMENTELOR PRIVIND ASISTENȚA OFICIALĂ DE DEZVOLTARE	Țările dezvoltate își vor implementa pe deplin angajamentele privind asistența oficială de dezvoltare, inclusiv angajamentul mai multor țări dezvoltate de a atinge ținta de 0,7 la sută din AOD/PNB pentru țările în curs de dezvoltare și între 0,15 și 0,20 la sută din AOD/PNB pentru țările cele mai puțin dezvoltate; furnizorii AOD sunt încurajați să ia în considerare stabilirea unei ținte constând în asigurarea a cel puțin 0,20 la sută din AOD/PNB pentru țările cele mai puțin dezvoltate
	17.3 MOBILIZAREA RESURSELOR FINANCIARE PENTRU ȚĂRILE ÎN CURS DE DEZVOLTARE	Mobilizarea resurselor financiare suplimentare pentru țările în curs de dezvoltare din surse multiple
	17.4 SUSTINEREA ȚĂRILOR ÎN CURS DE DEZVOLTARE ÎN ATINGEREA SUSTENABILITĂȚII DATORIILOR	Susținerea țărilor în curs de dezvoltare în atingerea sustenabilității datoriei pe termen lung prin intermediul unor politici coordonate, care vizează stimularea finanțării datoriei, reducerea datoriei și restructurarea datoriei, după caz, și abordarea datoriei externe a țărilor sărace puternic îndatorate, pentru a reduce povara datoriei
	17.5 INVESTIREA ÎN ȚĂRILE CEL MAI PUȚIN DEZVOLTATE	Adoptarea și implementarea regimurilor de promovare a investițiilor pentru țările cel mai puțin dezvoltate
	17.6 SCHIMB DE CUNOSTINȚE ȘI COOPERARE PENTRU ACCESUL LA ȘTIINȚĂ, TEHNOLOGIE ȘI INOVAȚIE	Consolidarea cooperării regionale și internaționale nord-sud, sud-sud și triumphiulare privind accesul la știință, tehnologie și inovații și îmbunătățirea schimbului de cunoștințe în condiții agreeate de comun acord, inclusiv printr-o mai bună coordonare între mecanismele existente, în special la nivelul Organizației Națiunilor Unite, și printr-un mecanism global de facilitare a tehnologiei
	17.7 PROMOVAREA TEHNOLOGIILOR	Promovarea dezvoltării, transferului, diseminării și difuzării tehnologiilor

		SUSTENABILE IN TARILE IN CURS DE DEZVOLTARE	prietenos mediuului pentru țările în curs de dezvoltare în condiții favorabile, inclusiv în termeni concesionali și preferențiali, în condiții agree de comun acord
		17.8 CONSOLIDAREA CAPACITATILOR IN ȘTIINTA, TEHNOLOGIE SI INOVARE PENTRU TARILE CEL MAI PUTIN DEZVOLTATE	Operaționalizarea completă a băncii de tehnologii, a mecanismului de consolidare a capacităților în știință, tehnologie și inovare pentru țările cele mai puțin dezvoltate, până în 2030, și sporirea utilizării tehnologiei generice, în special a tehnologiei informației și comunicațiilor
		17.9 CRESTEREA CAPACITATII OBIECTIVELOR DE DEZVOLTARE DURABILA IN TARILE IN CURS DE DEZVOLTARE	Consolidarea suportului internațional pentru implementarea eficientă și ținută a activităților de consolidare a capacităților în țările în curs de dezvoltare pentru a sprijini planurile naționale în implementarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă, inclusiv prin cooperarea nord-sud, sud-sud și triumphiulară.
		17.10 PROMOVAREA UNUI SISTEM DE COMERT UNIVERSAL SUB EGIDA OMC	Promovarea sistemului de comerț multilateral universal, bazat pe reguli, deschis, nediscriminatoriu și echitabil în cadrul Organizației Mondiale a Comerțului, inclusiv prin încheierea negocierilor în cadrul Agendei de dezvoltare de la Doha
		17.11 CRESTEREA EXPORTURILOR TARILOR IN CURS DE DEZVOLTARE	Creșterea semnificativă a exporturilor țărilor în curs de dezvoltare, în special în vederea dublării cotei exporturilor la nivel mondial pentru țările cel mai puțin dezvoltate până în 2030
		17.12 ELIMINAREA BARIERELOR COMERCIALE PENTRU STATELE CEL MAI PUTIN DEZVOLTATE	Implementarea în timp util a accesului pe piață fără taxe vamale și fără cote pe o bază durabilă pentru toate țările cel mai puțin dezvoltate, în concordanță cu deciziile Organizației Mondiale a Comerțului, inclusiv prin asigurarea că normele preferențiale de origine aplicabile importurilor din țările cele mai puțin dezvoltate sunt transparente și simple, și contribuie la facilitarea accesului la piață
		17.13 CRESTEREA STABILITATII MACROECONOMICE GLOBALE	Sporirea stabilității macroeconomice globale, inclusiv prin coordonarea politicilor și coerența politicilor
		17.14 SPORIREA COERENTEI POLITICILOR PENTRU DEZVOLTARE SUSTENABILA	Sporirea coerenței politicilor pentru dezvoltare durabilă

		17.15 RESPECTAREA AUTORITATII NATIONALE IN IMPLEMENTAREA POLITICILOR PENTRU OBIECTIVELE DE DEZVOLTARE DURABILA	Respectarea spațiului de politici și a autorității fiecărei țări în a stabili și implementa politici de eradicare a sărăciei și dezvoltare durabilă
		17.16 SPORIREA PARTENERIATULUI GLOBAL PENTRU DEZVOLTARE SUSTENABILA	Sporirea parteneriatului global pentru dezvoltare durabilă, complementat de parteneriate cu multiple părți interesate care mobilizează și distribuie cunoștințele, expertiza, tehnologiile și resursele financiare, pentru a sprijini realizarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă în toate țările, în special în țările în curs de dezvoltare
		17.17 INCURAJAREA PARTENERIATELOR EFICIENTE	Încurajarea și promovarea parteneriatelor publice, publice-private și cu societatea civilă eficiente, în baza experienței și strategiilor de resurse ale parteneriatelor
		17.18 SPORIRIEA DISPONIBILITATII DATELOR CALITATIVE	Până în 2030, sporirea suportului de consolidare a capacităților pentru țările în curs de dezvoltare, inclusiv pentru țările cel mai puțin dezvoltate și statele insulare mici în curs de dezvoltare, pentru a crește în mod semnificativ disponibilitatea datelor calitative, în timp util și fiabile, desegregate după venit, sex, vârstă, rasă, etnie, statut migrațional, dizabilități, localizare geografică și alte caracteristici relevante în contexte naționale.
		17.19 CONTINUAREA MASURATORILOR PROGRESULUI PRIVIND DEZVOLTAREA DURABILA	Până în 2030, dezvoltarea, în baza inițiativelor existente, a măsurătorilor progresului privind dezvoltarea durabilă care completează produsul intern brut, și oferă suport pentru dezvoltarea capacităților statistice în țările în curs de dezvoltare

9.4.1 Metode de implementare a Strategiei de Dezvoltare Locală în perioada 2021-2027

Strategia de Dezvoltare Locală a Comunei Vețel 2021-2027 se va implementa de către autoritățile locale în urma aprobării documentului de către Consiliul Local Vețel.

Implementarea efectivă a strategiei este condiționată de capacitatea administrației locale de a asigura fondurile locale și de capacitatea acestora de atragere a fondurilor europene necesare pentru susținerea proiectelor propuse.

Acțiunile și proiectele propuse în Planul Local de Dezvoltare țin cont de nevoile de dezvoltare ale comunității și respectă documentele cadru de referință de la nivelul regiunii de dezvoltare Vest.

Etapele cheie ale implementării Strategiei de Dezvoltare Locală a Comunei Vețel sunt:

- Adoptarea Strategiei de Dezvoltare prin hotărâre a Consiliului Local;
- Implementarea acțiunilor propuse în Planul Local de Dezvoltare;
- Monitorizarea strategiei de către grupul de lucru desemnat;
- Evaluarea implementării strategiei prin analiza indicatorilor propuși.

Adoptarea Strategiei de Dezvoltare prin hotărâre a Consiliului Local reprezintă etapa de însușire a documentului de referință ce va sta la baza dezvoltării socio-economice a comunei Vețel în perioada 2021-2027. Documentul este dezbătut în ședință de Consiliul Local și se adoptă de către membrii acestuia.

Implementarea acțiunilor propuse în Planul Local de Dezvoltare presupune realizarea proiectelor prevăzute în strategia în funcție de resursele financiare existente, finanțările disponibile, prioritatea de dezvoltare a unui domeniu de interes. Această etapă presupune lucrul în echipă și desemnarea unui grup de lucru care să urmărească îndeplinirea acțiunilor propuse a fi realizate în perioada 2021-2027.

Pentru eficientizarea procedurii se va elabora un plan anual de implementare în care se menționează care sunt proiectele ce urmează a fi implementate în anul respectiv, bugetul necesar, sursa de finanțare și responsabilii cu derularea acțiunii.

Evaluarea implementării strategiei constă în analiza indicatorilor de realizare propuși în documentul de referință. Se recomandă ca evaluarea să fie realizată anual, prin întocmirea unui raport de evaluare în care se menționează concret care au fost indicatorii obținuți pentru anul respectiv aferenți unei acțiuni.

10. Alocarea financiară

Oricât de interesantă și de novatoare este realizarea unui proiect, un manager este interesat, în cele din urmă, de aspectele financiare ale proiectului în care se implică. Din acest motiv, trebuie acordată toată atenția documentelor referitoare la aspectele financiare ale proiectului prezentate prin intermediul studiului de fezabilitate și proiectului tehnic (evoluția estimată a veniturilor și cheltuielilor pentru următoarea perioadă de timp - de regula următorii câțiva ani, indicatori de rentabilitate etc.).

Un element cheie al oricărui proiect îl reprezintă modul de satisfacere al nevoilor comunității locale.

Volumul cheltuielilor trebuie previzionat cu atenție și monitorizat pe tot parcursul derulării proiectului.

Cheltuielile pe care urmează să se efectueze în vederea realizării proiectului nu vor avea o structură omogenă și, din acest motiv, trebuie să se facă distincția între diferitele destinații ale resurselor de care dispune primăria.

O primă distincție importantă este cea dintre cheltuielile inițiale – care vor fi efectuate pentru a pune în mișcare noul proiect – și cele aferente realizării efective a proiectului. Primele trebuie efectuate de regulă o singură dată, în perioada inițială. Cea de-a doua categorie de cheltuieli va avea un nivel mai stabil în timp, dar este și mai îndepărtată în timp față de momentul întocmirii studiului de fezabilitate și/sau proiectului tehnic.

Este foarte important să existe un grafic al celor două categorii de cheltuieli și să se determine cu precizie momentul în care proiectul să se realizeze. În cazul în care acest moment este mai îndepărtat în realitate decât s-a presupus inițial, s-ar putea ca rentabilitatea proiectului să nu mai fie cea scontată. Atunci când se previzionează cheltuielile cu activitatea curentă, va trebui să se determine și mărimea resurselor necesare.

Un volum prea mare va ține resurse immobilizate în mod inutil, în timp ce un volum prea redus creează riscul unor întreruperi forțate ale realizării proiectului. Va trebui să se poată justifica nivelul pentru care s-a optat.

Datele referitoare la veniturile și cheltuielile previzionate vor da o imagine asupra rentabilității proiectului. În aprecierea acestei rentabilități este bine să se evalueze cum vor arăta rezultatele în cazul în care apar evenimente neprevăzute.

De aceea s-a stabilit că planificarea strategică din punct de vedere financiar este greu de realizat datorită schimbărilor legislației. Din aceeași cauză, bugetul local pe următorii 6 ani nu se poate exprima exact.

Repartizarea veniturilor arată gradul mare de dependență față de bugetul de stat și necesitatea alocării unor sume care să permită macar asigurarea unui buget minim de funcționare.

11. Parteneriatul în cadrul Strategiei de Dezvoltare Locală

11.1 Grupurile de Acțiune Locală (GAL-urile)

Grupurile de Acțiune Locală (GAL-urile) sunt entități ce reprezintă parteneriate public – private, constituite din reprezentanți ai sectorului public, privat și civil, care sunt desemnați dintr-un teritoriu rural omogen, care îndeplinesc o serie de cerințe privind componența, teritoriul acoperit și care vor implementa o strategie integrată pentru dezvoltarea teritoriului.

Prin crearea acestor Grupuri de Acțiune Locală se dorește să ajute la dezvoltarea durabilă a comunităților locale și:

- a) să sprijine construcția instituțională la nivel local;
- b) să asigure resursele umane, financiare și tehnice pentru susținerea activității Grupurilor de Acțiune Locală;
- c) să instruiască personalul Grupurilor de Acțiune Locală în vederea elaborării și implementării strategiilor de dezvoltare locală;
- d) animarea teritoriului.

1. Programul LEADER.

Programul LEADER reprezintă o abordare care oferă noi oportunități de dezvoltare rurală punând bazele identificării nevoilor locale, întăririi capacității de dezvoltare și implementării strategiilor locale de dezvoltare în vederea conservării patrimoniului rural și cultural, dezvoltării mediului economic și îmbunătățirii abilităților organizatorice ale comunităților locale.

2. Avantajele utilizării Programului LEADER.

- Răspunde nevoilor locale specifice;
- Valorifică resursele locale;
- Mobilizează actorii locali, reprezentanți ai populației rurale, de a se preocupa și de a prelua controlul dezvoltării zonelor rurale prin întocmirea de strategii axate pe problemele identificate în comunitățile lor;
- Oferă zonelor rurale posibilitatea de colaborare cu alte teritorii pentru schimb și transfer de experiență prin crearea de rețele;
- Prin caracterul său descentralizat, integrat și de jos în sus este esențial pentru dezvoltarea echilibrată teritorială.

3. Elaborarea și promovarea strategiilor locale.

Grupurile de Acțiune Locală vor elabora și promova strategiile de dezvoltare locală.

4. Grupurile de Acțiune Locală.

Grupurile de Acțiune Locală reprezintă parteneriate public-private constituite din diverși reprezentanți ai sectoarelor public, privat și societății civile din teritoriul respectiv. La nivel de decizie, partenerii economici și reprezentanții societății civile, precum agricultorii, femeile, tinerii din spațiul rural și asociațiile acestora trebuie să reprezinte cel puțin 50% din parteneriatul local.

5. Teritoriile eligibile pentru Programul LEADER.

Teritoriile eligibile sunt acele teritorii care, în conformitate cu definiția OECD, sunt clasificate drept rurale. Definiția OECD are la bază acea parte a populației care locuiește în comune (cu mai puțin de 150 locuitori/km²). Această definiție este unica recunoscută pe plan internațional referitor la spațiul rural.

6. Beneficiarii Programului LEADER.

Beneficiarii Programului LEADER sunt Grupurile de Acțiune Locală (GAL) care își desfășoară activitatea pe un teritoriu rural, cu o populație cuprinsă între 10.000 – 100.000 locuitori și densitatea de maximum 150 de locuitori pe km².

7. Etapele pentru pregătirea implementării Programului LEADER.

- Formarea animatorilor reprezentanți ai anumitor teritorii (zone) subregionale
- Constituirea Grupurilor de Acțiune Locală
- Elaborarea strategiei de dezvoltare locală de către GAL-uri
- Selectarea proiectelor
- Implementarea strategiilor de dezvoltare rurală

8. Rolul Ministerului Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale (MAPDR) și Agenției de Plăți pentru Dezvoltare Rurală și Pescuit (APDRP) în implementarea Programului LEADER.

Direcția Generală Dezvoltare Rurală din cadrul MAPDR exercită rolul de Autoritate de Management pentru Programul Național de Dezvoltare Rurală din România.

APDRP va fi autoritatea națională responsabilă de implementarea financiară și tehnică a măsurilor din Programul LEADER.

9. Animatorii și rolul lor.

Animatorii sunt persoane cu pregătire specifică (care poate fi dobândită prin participarea la cursurile de formare susținute de Ministerul Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale) cu rolul de a identifica problemele care îngreunează sau frânează dezvoltarea locală și în același timp propune / inițiază concepte, măsuri și proiecte capabile să soluționeze problemele locale.

10. Finanțarea Programului LEADER?

Programul LEADER se finanțează prin Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală, în conformitate cu Regulamentul Consiliului Uniunii Europene nr. 1698/2005 din 20 septembrie 2005.

La nivel de județul Hunedoara, în parteneriate cu alte județe sunt organizate 5 GAL.

Lista GAL-URI Romania	
 GAL Tara Zarandului Judet Hunedoara ASOCIATIA GRUPUL DE ACTIUNE LOCALA Tara Zarandului	 GAL Microregiunea Tara Hategului - Tinutul Padurenilor Judet Hunedoara Judet Caras Severin ASOCIATIA GRUPUL DE ACTIUNE LOCALA Microregiunea Tara Hategului - Tinutul Padurenilor
 GAL Sargetia GAL1 Judet Hunedoara Judet Arad ASOCIATIA GRUPUL DE ACTIUNE LOCALA Sargetia GAL1	 GAL Cheile Sohodolului Judet Gorj Judet Hunedoara ASOCIATIA GRUPUL DE ACTIUNE LOCALA Cheile Sohodolului
 GAL Valea Ampoiului - Valea Muresului Judet Alba Judet Hunedoara ASOCIATIA GRUPUL DE ACTIUNE LOCALA Valea Ampoiului - Valea Muresului	

Fig. 20 Lista GAL-uri din județul Hunedoara

11.2 Federația Națională a Grupurilor de Acțiune Locală (FNGAL) LEADER, de 10 ani în România

Federația Națională a Grupurilor de Acțiune Locală (FNGAL) a semnat un acord de parteneriat cu Asociația Comunelor din România (ACoR).

„Acordul vizează atât colaborarea în dezvoltarea politicilor publice cu impact asupra dezvoltării locale, cât și susținerea în comun a Declarației ”, a precizat președintele FNGAL, Alexandru Potor.

La începutul lunii februarie 2020, s-a desfășurat Conferința „Implementarea Strategiilor de Dezvoltare Locală LEADER și Grupurile de Acțiune Locală după 2020”, organizată de Federația GAL-urilor. Atunci a fost adoptată Declarația „10 Ani LEADER în România”. „La zece ani de la începerea programului LEADER, comunitatea GAL-urilor împreună cu membrii asociați și cu ceilalți actori locali relevanți, face apel către toți factorii decidenți administrativi și politici pentru a susține în continuare funcționarea și dezvoltarea Grupurilor de Acțiune Locală, precum și finanțarea superioară a Strategiilor de Dezvoltare Locală după 2020”, a punctat președintele FNGAL.

Federația Grupurilor de Acțiune Locală solicită autorităților să analizeze și să accepte următoarele propuneri:

- Acoperirea teritoriului național până la 100% cu parteneriatele GAL. Rezultatele foarte bune au fost obținute deoarece GAL-urile au avut posibilitatea să implementeze proiecte în toate comunele și orașele mici.
- Continuarea funcționării GAL-urilor actuale și în perioada 2021-2027, utilizând formula actuală a organizațiilor și echipelor constituite în perioada de programare 2014-2020. „Este foarte important să valorificăm cunoștințele și rezultatele pozitive obținute până în prezent”.
- Alocarea unor resurse financiare suficiente pentru comunitățile LEADER, gestionate prin GAL-uri, în viitorul Plan Național Strategic 2021-2027. Se solicită 15% din sumele alocate dezvoltării rurale (Pilonul II).
- Finanțarea multi-fond a viitoarelor Strategii de Dezvoltare Locală. Sume din Fondul European pentru Dezvoltare Rurală, Fondul Social European și Fondul pentru Dezvoltare Regională ar trebui utilizate de GAL-uri pentru a răspunde mai bine nevoilor comunităților.
- În aplicarea Regulamentului de stabilire a dispozițiilor tranzitorii privind sprijinul acordat din Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală (FEADR) și Fondul European de Garantare Agricolă (FEGA) în anul 2021, FNGAL solicită ca în măsurile dedicate Grupurilor de Acțiune Locală să fie alocate finanțări pentru anul 2021.
- Alocare specifică de sume pentru investiții nonagricole pentru GAL-uri și din Fondul Social European în perioada 2021-2027.
- Susținerea dezvoltării tuturor inițiativelor CLLD/DLRC (GAL-uri rurale, GAL-uri urbane, FLAG-uri).

GAL-urile, mâna de ajutor dată spațiului rural. Acoperire teritorială de 93%

Grupurile de Acțiune Locală sunt parteneriate public-private între fermieri, autorități publice, organizații non-guvernamentale implicate în dezvoltarea locală, antreprenori din sectorul non-agricol.

În prezent, în România sunt 239 de GAL-uri care acoperă 93% din localitățile rurale și orașele sub 20.000 de locuitori.

Programul LEADER finanțează Strategiile de Dezvoltare Locală propuse de GAL-uri, cu implicarea comunităților unde sunt instituite. În aceste strategii sunt propuse investiții în dezvoltarea fermelor, instalarea tinerilor fermieri, furnizarea serviciilor sociale, noi afaceri non-agricole, instituirea de cooperative și grupuri de producători, procesarea producției agricole și sprijinirea fermierilor pentru a ajunge pe piață, proiectele de cooperare, transfer de cunoștințe etc.

Activitatea GAL-urilor a condus la selectarea și finanțarea a peste 10.000 de proiecte, cu o valoare totală de aproximativ 950 milioane de euro, în zonele cele mai defavorizate ale

României. „Sursa acestor bani este Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală prin intermediul Programului Național de Dezvoltare Rurală.

Federația Grupurilor de Acțiune Locală este organizația care a susținut permanent funcționarea GAL-urilor și a reușit să reunească cei mai bine pregătiți experți dedicați conceptului de Dezvoltare Locală plasată sub responsabilitatea comunității”, arată Alexandru Potor, președinte FNGAL.

11.3 Asociația ”Microregiunea Țara Hațegului – Ținutul Pădurenilor GAL”

Teritoriul GAL este localizat în Regiunea Vest, județul Hunedoara, în partea vestică a reședinței de județ, municipiul Deva și acoperă o suprafață de 2.716,24 kmp (reprezentând peste jumătate din suprafața județului Hunedoara), cu o populație de 47.668 locuitori.

Teritoriul GAL este format exclusiv din mediul rural, având în componență 25 UAT-uri/comune cu un total de 183 sate componente, respectiv: Baru, Banita, Batrana, Bretea Romana, Bunila, Cerbal, Cirjiti, Densus, Dobra, General Berthelot, Ghelari, Lapugiu de Jos, Lelese, Lunca Cerni de Jos, Pestisu Mic, Pui, Rachitova, Rau de Mori, Salasu de Sus, Sarmizegetusa, Santamaria-Orlea, Teliucu Inferior, Toplita, Totesti, **Vetel** (jud. Hunedoara), Rusca Montana (jud. Caras-Severin)

Proiecte finanțate de GAL:

Asociația Microregiunea Țara Hațegului-Ținutul Pădurenilor GAL a acordat finanțări nerambursabile 100% în valoare de 1.644.444 euro unui număr de 45 de proiecte de investiții depuse de 24 de beneficiari publici membri GAL în cadrul a trei măsuri din Planul de Dezvoltare Locală GAL (2007-2013/2015), respectiv:

-41 proiecte pe Măsura 41.322 - “Renovarea, dezvoltarea satelor, îmbunătățirea serviciilor de bază pentru economia și populația rurală și punerea în valoare a moștenirii rurale”

-2 proiecte pe Măsura 41.125 - “Îmbunătățirea și dezvoltarea infrastructurii legate de dezvoltarea și adaptarea agriculturii și silviculturii”

-2 proiecte pe Măsura 41.313d - “Încurajarea activităților turistice” componenta d- “Dezvoltarea și/sau marketingul serviciilor turistice legate de turismul rural “.

Pentru comuna Vețel.

- reabilitare și modernizare cămine culturale – UAT/comunele Baru, Dobra, General Berthelot, Lelese, Sântămăria Orlea, Toplița;

- dotare cămine culturale - UAT/ comunele Baru, Dobra, General Berthelot, Lăpugiu de Jos, Lelese, Lunca Cernii de Jos, Peștișu Mic, Pui, **Vețel**, Sălașu de Sus, Sântămăria Orlea, Toplița, Totești;

De asemenea, prin GAL au fost finanțate proiecte și pentru beneficiarii privați în domeniul agriculturii, servicii, etc.

11.4 Parteneriatul comunei Veșel în cadrul GAL "Țara Hațegului – Ținutul Pădurenilor"

Comuna Veșel face parte din
GAL „ȚARA HAȚEGULUI -
ȚINUTUL PĂDURENILOR”.

PROIECTE DE FINANȚARE NERAMBURSABILĂ FINALIZATE ȘI FINANȚATE PRIN GAL ȚINUTUL PĂDURENILOR-ȚARA HAȚEGULUI:

Nr. Crt.	Denumirea proiectului și numărul de referință	Suma EURO	Stadiul implementării	Obiectivele proiectului
1.	Modernizare iluminat public în comuna Veșel Toate satele.	100 000 euro	Finalizat	Modernizarea sistemului de iluminat public din comună, prin înlocuirea lămpilor vechi și montarea de lămpi tehnologie LED, contribuie la creșterea gradului de iluminare pe străzi, creșterea eficienței energetice și reducerea consumului de energie electrică și implicit a cheltuielilor cu iluminatul.
2.	Achiziție tocător de crengi cu braț articulat Deservește toate satele.	21 650 euro	Finalizat	Utilajul va fi folosit pentru lucrări de întreținere a domeniului public, pentru curățarea vegetației de pe taluzurile de șanțuri, acostamente de drumuri.
3	Cămine culturale			

12. BIBLIOGRAFIE:

- „Obiectivele Europa 2030”, www.ec.europa.eu
- „Strategia Europa 2030” .
- Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă, un program de acțiune globală în domeniul dezvoltării durabile – economic, social și de mediu.
- Performanța UE în ceea ce privește îndeplinirea obiectivelor de dezvoltare durabilă (ODD).
- Strategia Națională pentru dezvoltarea durabilă a României 2030, adoptată de Guvernul României în ședința din 9 noiembrie 2018, prin HG nr. 877/2018, elaborată sub directa coordonare a Departamentului pentru dezvoltare durabilă, cu aportul Comitetului de redactare, Secretariatului general al guvernului, ministerelor și altor instituții publice centrale, autorităților locale, agențiilor de dezvoltare regională, forurilor academice și universitare, institutelor naționale de cercetare-dezvoltare, asociațiilor patronale și sindicatelor, sectorului privat, organizațiilor neguvernamentale și altor formațiuni ale societății civile și a cetățenilor interesați.
- „Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabila a Romaniei Orizonturi 2013 – 2020 - 2030” ;
- Planul Național de Redresare și Reziliență al României aprobat de Consiliul UE (28 octombrie 2021);
- Strategia Regională pentru dezvoltarea durabila a regiunii Vest – 2021-2027;
- Planul pentru dezvoltarea regională a regiunii vest - 2021-2027.
- „Recensământul Populației și al Locuințelor” din 2011, Institutul Național de Statistică, www.insse.ro
- OUG nr. 88/2020 din 27 mai 2020 privind instituirea unor măsuri, precum și acordarea unui sprijin financiar pentru pregătirea portofoliului de proiecte în domeniul strategice considerate prioritare pentru perioada de programare 2021 - 2027, destinat finanțării prin Programul Operațional Asistență Tehnică 2014 - 2020 (POAT 2014 - 2020) și Programul Operațional Infrastructură Mare 2014 - 2020 (POIM);
- Ghid metodologic de elaborare a unei strategii de dezvoltare locală- proiectului StrategVest- rezultatele proiectului “Strategii locale pentru oportunități globale și pentru un viitor european al comunităților locale din Vestul României: întărirea capacității de elaborare și implementare a strategiilor de dezvoltare socio-economică la nivel local în Regiunea Vest”.
- Manual de simplificări. 80 măsuri de simplificare în politica de coeziune 2021-2027;
- Informații de pe site-ul Ministerului Dezvoltării Regionale și Administrației Publice: www.mdrt.ro
- Informații de pe site-ul Ministerului Agriculturii și Dezvoltării Rurale : www.madr.ro
- Enciclopedia liberă Wikipedia;
- Monografia județului Hunedoara:
- Raport de activitate al Casei de Asigurări de Sănătate Hunedoara.

Eficacitatea acțiunilor puse în practică prin Strategia de Dezvoltare Locală este strâns legată de accesibilitatea potențialilor beneficiari la informațiile și oportunitățile oferite de programele operaționale.

Consiliul Local va avea grija să furnizeze asistența tehnică pentru punerea în practică a măsurilor necesare îmbunătățirii legăturilor cu participanții din teritoriu (și anume cei economici și sociali, autoritățile locale și alte organizații competente interesate) și să informeze opinia publică despre rezultatele obținute în urma intervențiilor prevăzute de Strategia de Dezvoltare Locală 2021 – 2027 a Comunei Vețel, județul Hunedoara.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE DURABILĂ 2021-2027

Comuna Vețel, Județul Hunedoara

